

III. Przegląd prawodawstwa

1. PRAWO ADMINISTRACYJNE

(za lata 1930 i 1931)

W rozwoju ustawodawstwa administracyjnego w Polsce przebijają się trzy charakterystyczne momenty: jeden — to dążność do jak najszybszej unifikacji ustawodawstwa administracyjnego, drugi — to dążność do objęcia jak najszerszych dziedzin życia ludzkiego, trzeci — to przewaga prawodawstwa dekretoowego (rozporządzeń Prezydenta Rzplitej z mocą ustawy) nad ustawodawstwem parlamentarnem.

Dążność do ustawodawstwa unifikacyjnego jest wpływem specyficznych stosunków, w których znalazło się nowe państwo. Życie społeczne — niezależnie od momentów natury politycznej — wymaga jednolitości i stałości prawa. Dlatego też tendencja do zastąpienia ustawodawstw dzielnicowych (austriackiego, niemieckiego, rosyjskiego i węgierskiego) jednolitem ustawodawstwem polskim jest samorzutną i uzasadnioną. Jedną jednak należy podnieść w tem wadę zasadniczą: jest nią zbyt szybkie, jakby pod wpływem gwałtownych ataków wojsk nieprzyjacielskich tworzenie nowych unifikacyjnych ustaw, bardzo często nieprzemyślanych i chaotycznych tak z punktu widzenia techniki kodyfikacyjnej, jak i teorii prawa. Skutkiem tego spotykamy się ustawicznie z nowelami nowych, dopiero co wydanych ustaw unifikacyjnych, zmieniającymi niejednokrotnie nie tylko pojedyncze zdania, ale także poszczególne słowa i znaki pisarskie; przez swą ogromną ilość utrudniają one w wielkim stopniu orientację i psują przejrzystość oraz jasność norm prawnych. Dlatego też często nowele upoważniają poszczególnych Ministrów do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw jednolitego tekstu zmienianych ustaw. Dodać należy, że nowele te — (za małemi wyjątkami jak np. prawo górnicze) — prawie że wypełniają dział ustawodawczy Dzienników Ustaw Rzp. P. za lata 1930 i 1931. Ekspansywny rozwój ustawodawstwa unifikacyjnego z lat 1927 i 1928 minął już; w obecnym okresie jest on powolniejszy.

Dążność do objęcia jak najszerszych dziedzin życia ludzkiego jest immanentną dzisiejszemu prawu administracyjnemu i to nie tylko w Polsce, ale i w całym świecie. Prawo administracyjne osiągnęło dziś we wszystkich państwach nadzwyczajny stopień rozwoju, a w Związku Sowieckim stało się ono wprost dominującą dziedziną prawa. Rozwój życia społecznego stawia administrację państwową

przed rozwiązywaniem coraz to trudniejszych zadań, złożonych nie tylko z wykonywaniem funkcji władzy zwierzchniczej, ale także zadań dotyczących organizacji życia gospodarczego łącznie z przemysłem i handlem. Za temi potrzebami życiowymi musi nadążać z natury rzeczy ustawodawca administracyjny. Przejawy tego widzimy nie tylko w Związku Sowieckim, ale także w państwach zachodnich i w Polsce.

Przewaga prawodawstwa dekretoowego nad ustawodawstwem formalnem występuje w państwach, w których zostaje nadwerżoną zasada podziału władz na niekorzyść przedstawicielstwa narodowego i w których administracja państwowa rości sobie wyłączne uprawnienia do ochrony porządku prawnego. W tych warunkach, gdy funkcja władzy ustawodawczej i wykonawczej zbiega się w jednych rękach lub w rękach jednej klasy, przeciwstawianie ustawie rozporządzania nie może już mieć teoretycznego uzasadnienia.

Stan ten nazywa słusznie Ustrjałow (Italjanskij fasyzm, Charbin 1928, str. 166) zmierzchem praworządności. Można go obserwować w wielu państwach europejskich.

Zwrócić należy jeszcze uwagę, że administracja państwowa wykazała w tym okresie daleko posuniętą płodność w wydawaniu rozporządzeń wykonawczych i w ciąguem ich zmienianiu. Cechą tych rozporządzeń jest silna rozpiętość dochodząca do ostatecznych nieomal granic.

Rozporządzenia te — często nieprzemyślane i zbędne — stają się czasem istną plagą dla ich wykonawców i ludności. Wspomnę tu dla przykładu wszystkim dobrze znane rozporządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 16 października 1930 o meldunkach i księgach ludności (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 693) oraz z 12 maja 1931 r. o ewidencji ruchu ludności (D. U. R. P. Nr. 47 poz. 409).

Ilość tych rozporządzeń nie pozwala zajmować się niemi i zmusza nas do ograniczenia się tylko do przeglądu ustaw i rozporządzeń Prezydenta Rzplitej z mocą ustawy.

Ustawy te i rozporządzenia dotyczą tak formalnego, jak i materialnego prawa oraz wkracają we wszystkie prawie dziedziny administracji państwowej. Nie są one (za nieznaczniemi wyjątkami) unifikacyjnymi normami i nie posiadają istotnego znaczenia. Są to — jak już zaznaczyłem — w przeważnej liczbie same nowele.

Uwagi powyższe nie dotyczą województwa śląskiego. Działalność ustawodawcza Sejmu śląskiego jest skromną. Ogranicza się ona do nieznacznych zmian obowiązujących na terenie województwa ustaw niemieckich i austriackich oraz do wyrażenia zgody na wejście w życie niektórych ustaw polskich.

Przegląd ustawodawstwa administracyjnego w okresie lat 1930 i 1931 przeprowadzimy wedle przyjętych kryterjów materialnego

i formalnego prawa, dzieląc materialne prawo administracyjne wedle poszczególnych dziedzin administracji. Zaznaczyć jednak musimy, że podział ten nie może być bezwzględnie ścisły, gdyż z jednej strony w poszczególnych ustawach i rozporządzeniach znajdziemy niejednokrotnie równocześnie postanowienia formalnego i materialnego prawa, a z drugiej strony w ustawach i rozporządzeniach, zawierających materialne normy prawne, znajdziemy postanowienia wkraczające równocześnie w rozmaite dziedziny administracji. Jeśli więc zaliczymy dane ustawy względnie rozporządzenia do formalnego lub materialnego prawa, to nastąpi to tylko wedle tego, czy będzie w danych przepisach przeważał element formalno czy materialno-prawny, względnie, czy dane przepisy mają za cel główny normowanie formalnych, czy materialnych zagadnień administracyjnych. Np. rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 o prawie górniczym zaliczymy do materialnego prawa mimo, iż znajdziemy tam również postanowienia formalno-organizacyjne; głównym bowiem celem tego rozporządzenia było unormowanie zagadnień materialnego prawa górniczego, a postanowienia formalno-organizacyjne stanowią tylko konsekwencję, względnie skutek materialnych postanowień rozporządzenia.

Tylko z tem zastrzeżeniem można przeprowadzić podział ustawodawstwa administracyjnego w okresie lat 1930 i 1931 wedle swej treści na formalne i materialne.

Jakkolwiek niejedną ustawę lub rozporządzenie zaliczyć można do kilku dziedzin administracji, umieścimy ją przy przeglądzie przy tej dziedzinie administracyjnej, z którą się najbardziej łączy. Dlatego np. ustawę antalkoholową zaliczymy do dziedziny sanitarnej, jakkolwiek można ją zaliczyć również do dziedziny socjalnej (opieki społecznej).

Wogóle co się tyczy systematyki prawa administracyjnego jest ona bardzo trudną do przeprowadzania. Normy administracyjne są nie tylko bardzo liczne, ale i nadzwyczaj różnorodne. Odrębność norm administracyjnych, pozostających ze sobą w bardzo luźnym związku, stanowi silną przeszkodę dla ugrupowania ich z jednej strony w t. zw. instytucje prawne, stanowiące istotny element cywilistycznych norm, a z drugiej ugrupowania ich wedle poszczególnych dziedzin administracji państwowej.

I.

W dziedzinie formalno-organizacyjnego prawa administracyjnego nie spotykamy w okresie 1930 i 1931 ustaw, względnie rozporządzeń Prezydenta, posiadających zasadnicze znaczenie dla całokształtu administracji państwowej.

Wymienimy tutaj w porządku chronologicznym:

1. Ustawę z 12 lutego 1930 w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 23 grudnia 1927 w przedmiocie wydania Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. R. P. Nr. 13, poz. 89); dotyczy ona ogłaszania uchwał sejmowych w Dzienniku Ustaw;

2. Ustawę z 21 lutego 1930 w sprawie zmiany niektórych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 19 stycznia 1928 o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 17 poz. 124); ustawą tą wprowadzono zmiany do art. 11, 12, 14, 15, 16, 18 i 20, wyłączając uprawnienia wojewody w sprawach administracji oświecenia publicznego, wpływające z tych artykułów;

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 24 listopada 1930 roku o ustroju miasta Gdyni (Dz. U. R. P. Nr. 80 poz. 630); rozporządzenie to stawia na czele miasta Gdyni mianowanego Komisarza Rządu, łączącego w swem ręku zakres działania burmistrza magistratu, przewodniczącego rady miejskiej oraz starosty grodzkiego;

4. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 o zmianie granic województw poleskiego i wołyńskiego (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 649);

5. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 3 grudnia 1930 w sprawie zmiany ustawy z 3 sierpnia 1922 o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 657); dotyczy ono mianowania prezesów Trybunału: prezesem może być odtąd każda osoba, posiadająca kwalifikacje na urząd sędziego Trybunału;

6. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 24 listopada 1930 roku w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 13 grudnia 1927 o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach (Dz. U. R. P. Nr. 80 poz. 629); rozporządzenie to normuje między innymi szczegółowo osobno oznaki dla samorządu terytorjalnego oraz osobno dla samorządu gospodarczego i zawodowego; w drodze wyjątku może być zezwolone miastom, posiadającym herby historyczne, używanie w swych oznakach zamiast herbu państwowego i wojewódzkiego — wyłącznie herbu miejskiego;

7. Ustawę z 20 marca 1931 o wyłączeniu powiatu turczańskiego z województwa stanisławowskiego (Dz. U. R. P. Nr. 34 poz. 238);

8. Ustawę z 18 marca 1931 o zaliczeniu gminy Trzebinia w powiecie chrzanowskim w województwie krakowskim do gmin podlegających galicyjskiej ustawie gminnej z 3 lipca 1896 (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 304);

Na obszarze Województwa Śląskiego:

1. Ustawę z 7 maja 1931 w sprawie zmiany „Brzeziny” na „Brzeziny Śląskie” (Dz. U. Śl. Nr. 11 poz. 25);
2. Ustawę z 17 lipca 1931 w sprawie zmiany nazwy gminy „Zawada” na „Zawada Bybnicka” (Dz. U. Śl. Nr. 16 poz. 31);
3. Ustawę z 17 lipca 1931 w sprawie zmiany nazwy gminy „Niewiadom Górny” na „Niewiadom” (Dz. U. Śl. Nr. 16 poz. 32).

II.

Dziedzina materialnego prawa administracyjnego reprezentowana jest w okresie lat 1930 i 1931 pokazniej.

Wymienimy tutaj:

a) Z dziedziny administracji stosunków osobistych:

1. Ustawę z 29 stycznia 1930 w sprawie zmiany ustawy z 11 grudnia 1924 o przyznawaniu darów z łaski (Dz. U. B. P. Nr. 17 poz. 122); ustawa ta zmieniła jedynie tytuł poprzedniej ustawy;

2. Rozporządzenie Prezydenta Bzp. z 29 października 1930 r. o Krzyżu i Medalu Niepodległości (Dz. U. B. P. Nr. 75 poz. 591) oraz ustawę z 21 marca 1931 o zmianie tego rozporządzenia (Dz. U. B. P. Nr. 31 poz. 216); wspomniane rozporządzenie ustanawia „Krzyż Niepodległości” i „Medal Niepodległości” celem odznaczenia osób, zasłużonych czynnie dla niepodległości Państwa w okresie przed wojną światową lub podczas jej trwania, oraz w okresie walk orężnych polskich w latach 1918—1921, z wyjątkiem wojny polsko-rosyjskiej na obszarze Polski. Ustawa z 21 marca 1931 postanowiła tylko, że „Krzyż i Medal Niepodległości mają charakter odznaczenia wojskowego”;

3. Ustawę z 13 marca 1931 o wygaśnięciu mocy prawnej przepisów wyjątkowych, związanych z pochodzeniem, narodowością, językiem, rasą lub religią obywateli Rzeczypospolitej (Dz. U. B. P. Nr. 31 poz. 214); ustawa ta uchyliła zawarte w przepisach prawnych, wydanych przed odzyskaniem państwowości polskiej, ograniczenia praw oraz przywileje obywateli z tytułu ich pochodzenia, narodowości, języka, rasy lub religii, sprzeczne ze stanem prawnym, wynikającym z odzyskania państwowości polskiej, bądź niezgodne z postanowieniami Konstytucji o równości obywateli wobec prawa, choćby takie przepisy wyjątkowe nie były uchylone wyraźnym rozporządzeniem ustawy;

4. Ustawę z 14 października 1931 w sprawie zmiany ustawy z 21 października 1919 o organizacji statystyki administracyjnej (Dz. U. B. P. N. 97 poz. 741); ustawa z 14 października 1931 za-

rządziła drugi powszechny spis ludności na dzień 9 grudnia 1931 oraz postanowiła, że następne spisy odbywać się będą co lat dzieś sięć w dniu ustalonym każdorazowo przez Radę Ministrów.

b) Z dziedziny służby publicznej:

1. Ustawę z 26 lutego 1930 o wypłacie części zaległego dodatku mieszkaniowego za rok 1928 funkcjonariuszom państwowym, sędziom, prokuratorom, osobom wojskowym oraz emerytom, wdowom i sierotom (Dz. U. R. P. Nr. 13 poz. 90);

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 w sprawie zmiany ustawy z 11 grudnia 1923 o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 647,) oraz ustawę z 18 marca 1931 o zmianie niektórych postanowień ustawy z 11 grudnia 1923 o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 170); jednolity tekst ustawy z 11 grudnia 1923 ogłoszony rozporządzeniem Ministra Skarbu z 25 marca 1931 (Dz. U. R. P. Nr. 42 poz. 380); gdy rozporządzenie Prezydenta z 29 listopada 1930 przedłuża tylko przewidziany w art. 100 ustawy z 11 grudnia 1923 termin przenoszenia zawodowych wojskowych z urzędu w stan spoczynku do końca roku 1935, to ustawa z 18 marca 1931 wprowadza bardzo liczne i istotne zmiany w tekście ustawy z 11 grudnia 1923; między innymi zmianami wprowadza ona opłatę emerytalną w wysokości 5 % uposażenia w miejsce dotychczasowych 3 % uposażenia pobieranego przez funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, normuje sprawę przekazywania ośmioprocentowej składki od podstawowej płacy miesięcznej pracownika przez Skarb Państwa Zakładom Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w razie przejścia pracownika, nie podlegającego obowiązkowi ubezpieczenia, do zatrudnienia uzasadniającego ten obowiązek i naodwrot normuje sprawę przekazywania Skarbowi Państwa składek ubezpieczeniowych za lata pracy umysłowej, podlegające zaliczeniu do wysługi emerytalnej tych pracowników, którzy przeszli lub przejdą do stałej służby państwowej. Dotkliwem dla emerytów postanowieniem ustawy z 18 marca 1931 jest ograniczenie ich w zajęciu płatnych stanowisk w urzędach, instytucjach, przedsiębiorstwach lub zakładach rządowych, samorządu terytorjalnego i gospodarczego oraz w instytucjach ubezpieczeń społecznych; w tych wypadkach emeryci mogą otrzymać tylko taką część emerytury, która wraz z wynagrodzeniem pobieranem z danej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu, nie przewyższa 150% uposażenia, ostatnio pobieranego w służbie czynnej;

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 3 grudnia 1930 w sprawie zmiany ustawy z 17 lutego 1922 o państwowej służbie cywilnej

(Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 658); rozporządzenie to postanawia, że „przy ubieganiu się o mianowania na stanowiska służbowe II kategorii osób, posiadających nominację na oficera zawodowego, wykazywanie poziomu wykształcenia średniego jest zbędne”;

4. Ustawę z 14 października 1931 o zmianie niektórych postanowień ustawy o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska oraz ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 98 poz. 749); ustawa ta zawiesiła moc obowiązującą art. 6 ustawy z 9 października 1923 o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych, mającego zastosowanie także do sędziów i prokuratorów, a dotyczącego automatycznego przechodzenia do wyższych szczebli w obrębie tej samej grupy uposażenia.

Na obszarze Województwa Śląskiego:

1. Ustawę z 30 marca 1931 o prawie funkcjonariuszów Policji Województwa Śląskiego i ich rodzin do odszkodowania w niektórych przypadkach wyjątkowych (Dz. U. R. P. Nr. 9 poz. 18);

2. Ustawę z 30 września 1931 w sprawie uposażenia funkcjonariuszów Województwa Śląskiego tudzież funkcjonariuszów związków komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 40).

c) Z dziedziny bezpieczeństwa publicznego:

Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 w sprawie zmiany niektórych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 6 marca 1928 o Policji Państwowej (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 643); rozporządzenie to jest skutkiem nienależycie opracowanego poprzedniego rozporządzenia z 6 marca 1928 i wprowadza ogromną litanję zmian w poszczególnych artykułach. Jednolity tekst rozporządzenia o Policji Państwowej ogłosił Minister Spraw Wewnętrznych obwieszczeniem z 31 grudnia 1930 (Dz. U. R. P. Nr. 5 poz. 27 z 1931); z pośród szeregu zmian, dotyczących szczególnie organizacji technicznej Policji Państwowej, wymienić należy postanowienie, podporządkujące Policję Państwową w zakresie utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego rządowym władzom administracji ogólnej; w pierwszym rozporządzeniu z 1928 użyto tylko wyrazów „władzom administracji ogólnej”, pod którymi rozumieć można było również władze komunalne, sprawujące w miastach, stanowiących osobne powiaty dla celów administracji państwowej, funkcje władz administracji ogólnej. Obecnie tym władzom komunalnym mogą być tylko wyjątkowo przekazane uprawnienia władz rządowych w zakresie utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego. Stać się to może w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

d) Z dziedziny administracji szkolnej:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 w sprawie zmiany ustawy z 31 lipca 1924, zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 644); rozporządzenie to dotyczy jedynie zmiany języka nauczania w szkolnictwie; postanawia ono, że zmiana ta może nastąpić dopiero po upływie 7 lat, licząc od daty uprawomocnienia się ostatniego orzeczenia, ustalającego język nauczania w danej szkole;

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 3 grudnia 1930 w sprawie zmiany ustawy z 17 lutego 1922 o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 662); rozporządzenie to nakłada na gminy obowiązek dostarczania nauczycielom publicznych szkół powszechnych bezpłatnych mieszkań, względnie dodatków na mieszkanie w wysokości i na zasadach, określonych dla funkcjonariuszów państwowych;

3. Ustawę z 5 listopada 1931 o zmianie niektórych postanowień ustawy z 26 września 1922, dotyczącej kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólno-kształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych (Dz. U. R. P. Nr. 107 poz. 823); ustawa ta przedłuża do końca roku szkolnego 1932/33 prawo nauczania niekwalifikowanych nauczycieli w wypadkach braku odpowiednich kandydatów do zawodu nauczycielskiego.

Na obszarze Województwa Śląskiego:

Ustawę z 30 marca 1931 o Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych w Katowicach (Dz. U. Śl. Nr. 9 poz. 17).

e) Z prawa fundacyjnego:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 30 października 1930 o wyłączeniu nieruchomości ziemskich, darowanych na wypadek śmierci przez Stanisława Sozańskiego Polskiej Akademii Umiejętności od zastosowania ustawy z 28 grudnia 1925 o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 595);

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 30 października 1930 o fundacji Smoguleckiej imienia Bogdana Hutten-Czapskiego (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 596); rozporządzeniem tem zatwierdzono powyższą fundację na warunkach zawartych w akcie fundacyjnym i notarialnym, dołączonym jako załącznik do rozporządzenia.

f) Z administracji wojskowej i marynarki wojennej:

1. Ustawę z 26 lutego 1930 o poborze rekruta w r. 1930 (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 185) oraz ustawę z 12 lutego 1931 o poborze rekruta w r. 1931 (Dz. U. R. P. Nr. 20 poz. 112);

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 30 października 1930, zmieniające rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 20 września 1927 w sprawie uposażenia szeregowych nadterminowych w marynarce wojennej (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 601);

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 o zmianie ustawy z 23 maja 1924 o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 645); rozporządzenie to wprowadza nieznaczne zmiany, z których ważniejsza dotyczy art. 90 cyt. ustawy i dopuszcza możliwość przekazania na rzecz gmin miejskich i większych podatku wojskowego, opłacanego przez osoby zwolnione w całości lub części od obowiązku służby wojskowej; do tego postanowienia wydano rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów z 24 sierpnia 1931 (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 697). Zaznaczyć należy, że rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z 16 marca 1930 w sprawie wykonania ustawy z 23 maja 1924 o powszechnym obowiązku służby wojskowej, zmienionej i uzupełnionej rozporządzeniem Prezydenta Rzp. z 11 stycznia 1928, nie zawiera żadnych postanowień dotyczących podatku wojskowego;

4. Dekret Prezydenta Rzp. z 12 grudnia 1930 o żandarmerji (Dz. U. R. P. Nr. 2 poz. 6 z 1931); zakres działania żandarmerji w organizacji wojska jest podobny jak policji państwowej: utrzymanie bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego oraz dochodzenie i ściganie przestępstw; w sprawach pierwszych żandarmerja podlega właściwym władzom wojskowym, w zakresie natomiast dochodzenia i ścigania przestępstw, żandarmerja jest organem wykonawczym wojskowych władz sądowych i prokuratorskich. Do powyższego dekretu wyszło rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych z 14 września 1931 (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 677);

5. Ustawę z 7 listopada 1931 o nadzwyczajnym przewozie oficerów i szeregowych rezerwy i pospolitego ruszenia oraz sprzętu wojskowego w czasie pokoju (Dz. U. R. P. Nr. 105 poz. 811); ustawa ta przewiduje w razie powołania rezerwy i pospolitego ruszenia na dodatkowe ćwiczenia wojskowe lub do służby wojskowej obowiązek przedsiębiorstw transportowych i komunalnych do kredytowanego przewozu wymienionych osób, a w razie zagrożenia bezpieczeństwa Państwa do kredytowanego przewozu również sprzętu wojskowego;

6. Ustawę z 7 listopada 1931 w sprawie zmiany ustawy z 27 marca 1920 o kolejach w czasie wojny (Dz. U. R. P. Nr. 109 poz. 884); ustawa z 7 listopada 1931 nadając ustawie z 27 marca 1920 tytuł: „Ustawa z 27 marca 1920 o kolejach w czasie wojny lub grożącego Państwu niebezpieczeństwa”, podporządkowuje wszystkie koleje żelazne interesom obrony Państwa nie tylko w czasie wojny (jak to czyniła ustawa z 27 marca 1920), ale także z chwilą zarzą-

dzenia bądź ogólnej, bądź częściowej mobilizacji, bądź w razie stwierdzonego przez Radę Ministrów interesu obrony Państwa.

g) Z administracji sanitarnej:

1. Ustawę z 21 marca 1931 o ograniczeniach w sprzedaży, podawaniu i spożyciu napojów alkoholowych (przeciwalkoholową) (Dz. U. R. P. Nr. 51 poz. 423); ustawą tą zniesiono poprzednią ustawę z 23 kwietnia 1920 o ograniczeniach w sprzedaży i spożyciu napojów alkoholowych w brzmieniu ogłoszonym w Dz. U. R. P. Nr. 35 poz. 299 z r. 1922 oraz obowiązującą w b. zaborze austriackim ustawę z 19 lipca 1877 przeciw opilstwu tudzież art. 284, 286 i 317 kodeksu karnego rosyjskiego z 1903 r. Nowa ustawa podwyższa granicę wolności sprzedaży napojów alkoholowych z 2,5% na 4,5% alkoholu i zakazuje sprzedaży napojów posiadających ponad 45% alkoholu (wyjątki są przewidziane), następnie podaje szereg przepisów, zawierających bezwzględny zakaz sprzedaży i podawania napojów alkoholowych lub zawierających tylko ograniczenia sprzedaży i podawania, dalej normuje kwestję t. zw. plebiscytów prohibicyjnych oraz przewiduje silne represje karno-administracyjne za przekroczenie przepisów ustawy. Rozporządzenie wykonawcze ustawy antyalkoholowej wydał Minister Spraw Wewnętrznych z Ministrem Skarbu w dniu 30 lipca 1931 (Dz. U. R. P. Nr. 73 poz. 595).

Na obszarze Województwa Śląskiego:

1. Ustawę z 16 września 1930 o wyrażenie zgody Sejmu Śląskiego na wejście w życie na obszarze Województwa Śląskiego rozporządzenia Prezydenta Rzpl. z dnia 22 sierpnia 1927 o zapobieganiu chorobom zawodowym i ich zwalczaniu (Dz. U. Śl. Nr. 16, poz. 25);

2. Ustawę z 13 lutego 1931 o wyrażeniu zgody Sejmu Śląskiego na wejście w życie na obszarze Województwa Śląskiego rozporządzenia Prezydenta Rzp. z dnia 30 czerwca 1927 w sprawie produkcji, przywozu i używania bieli ołowianej, siarczanu ołowiu oraz innych związków (Dz. U. Śl. Nr. 2 poz. 6);

3. Ustawę z 18 marca 1931 w przedmiocie wyrażenia zgody Sejmu Śląskiego na rozszerzenie mocy obowiązującej rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 16 marca 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 35 poz. 325) o „bezpieczeństwie i higienie pracy” na obszarze Województwa Śląskiego (Dz. U. Śl. Nr. 5 poz. 12).

h) Z administracji społecznej:

1. Ustawę z 25 lutego 1930 w sprawie zmian postanowień ustawy z 1 sierpnia 1919 o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi (Dz. U. R. P. Nr. 30 poz.

263); ustawą tą rozszerzono kompetencje komisji rozjemczych w zakresie właściwości rzeczowej; jednolity tekst ustawy z 1 sierpnia 1919 wydano obwieszczeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 23 września 1931 (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 706);

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 o organizacji i funkcjonowaniu instytucji ubezpieczeń społecznych (Dz. U. R. P. Nr. 81 poz. 635); rozporządzenie to należy do najważniejszych z wydanych w okresie 1930—1931; wprowadziło ono zasadnicze zmiany w organizacji ubezpieczeń społecznych i było wynikiem obaw Rządu o bezpieczeństwo podstaw finansowych szeregu instytucji finansowych oraz przeświadczenia o konieczności ustalenia zasad organizacji wewnętrznej instytucji ubezpieczeń społecznych i należytego rozgraniczenia kompetencji poszczególnych organów. Zgodnie z postawionym celem ujednostajnienia i uproszczenia organizacji instytucji ubezpieczeń społecznych, rozporządzenie zajęło się na pierwszym miejscu organizacją kas chorych, następnie zakładów ubezpieczeń społecznych, związków i organizacji instytucji ubezpieczeń społecznych, a w końcu nadzorem władz rządowych nad działalnością tych instytucji. Rozporządzenie przeprowadza ściśle rozgraniczenie kompetencji poszczególnych organów instytucji ubezpieczeń społecznych, przyczem czynności ściśle wykonawcze powierza fachowym dyrekcjom. W celu skoordynowania jednolitości działania poszczególnych instytucji, rozporządzenie poddaje działalność dyrektorów ogólnemu kierownictwu kolegialnych organów uchwałodawczych, wyposażając je w należyte kompetencje we wszystkich zasadniczych zagadnieniach, decydujących o działalności całej instytucji. Idea ta przejawia się również w przekazaniu obieralnej komisji świadczeniowej, względnie rentowej, polityki świadczeniowej oraz w prawie tych organów do uchwalania ogólnych dyrektyw dyrekcjom co do udzielania świadczeń w wypadkach nie budzących wątpliwości. Wynikiem troski o usprawnienie i udoskonalenie działalności instytucji ubezpieczeń społecznych, jakoteż o osiągnięcie jak najdalej idącej specjalizacji i koncentracji funkcji o odrębnym charakterze, są z jednej strony przewidziane rozporządzeniem ustawowe związki tych instytucji, (okręgowe związki kas chorych, ogólnopństwowy związek kas chorych oraz związek zakładów ubezpieczeń pracowników umysłowych), a z drugiej strony postanowienie, zezwalające na utworzenie dla pewnych, w rozporządzeniu wyszczególnionych celów, wspólnych organizacji (stowarzyszenia, spółki, fundacje), jako odrębnych jednostek prawnych i organizacyjnych.

Do powyższego rozporządzenia Prezydenta odnoszą się dwa rozporządzenia wykonawcze Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 1 grudnia 1930 o tymczasowych władzach kas chorych (Dz. U.

R. P. Nr. 86 poz. 678) oraz z 30 listopada 1931 o tymczasowych organach instytucyj ubezpieczeń społecznych. Zwrócić należy również uwagę na rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 9 października 1931 o Radzie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. R. P. Nr. 109 poz. 851);

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z dnia 29 listopada 1930 o zmianie niektórych postanowień ustawy z 14 grudnia 1925 o wyłączności portów polskich dla wychodźstwa (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 656). Rozporządzenie to postanawia, że koncesje na przewóz emigrantów polskich do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej lub do Kanady mogą być wydawane tylko tym przedsiębiorstwom, które zobowiążą się do bezpośredniego przewozu emigrantów z portu polskiego do portu amerykańskiego;

4. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 3 grudnia 1930 w sprawie zmiany i uzupełnienia ustawy o zaopatrywaniu inwalidów wojennych i ich rodzin oraz o zaopatrywaniu rodzin po poległych i zmarłych lub zaginionych bez własnej winy, których śmierć, względnie zaginięcie pozostaje w związku przyczynowym ze służbą wojskową (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 665);

5. Ustawę z 21 marca 1931 o zmianie i uzupełnieniu niektórych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 6 marca 1928 o zaopatrzeniu byłych skazańców politycznych (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 193); jednolity tekst zmienionego rozporządzenia Prezydenta ogłoszono rozporządzeniem Ministra Skarbu z 31 marca 1931 (Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 406);

6. Ustawę z 21 marca 1931 w sprawie zapewnienia czasowych mieszkań i pomieszczeń dla zwolnionych robotników rolnych (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 194). Ustawa ta ma na celu zapewnienie na przeciąg dwu miesięcy mieszkań i pomieszczeń dla robotników rolnych, których umowy o pracę ustają z dniem 31 marca danego roku i którzy do tego terminu zajmowali na podstawie tych umów, stanowiące część ich uposażenia mieszkania służbowe i przynależne do tych mieszkań ich pomieszczenia;

7. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 15 kwietnia 1931 w sprawie uregulowania roszczeń obywateli polskich do niemieckich zakładów ubezpieczeń z tytułu umów ubezpieczeń na życie, wymienionych w art. 21 polsko-niemieckiego układu waloryzacyjnego z 5 lipca 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 235);

8. Ustawę z 7 listopada 1931 w sprawie zmian i uzupełnień niektórych postanowień ustawy z 18 grudnia 1919 o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 772). Ustawa powyższa zezwala w wypadkach, spowodowanych koniecznościami państwowymi lub gospodarczymi na przedłużenie lub skrócenie czasu pracy w dniu lub tygodniu;

9. Ustawę z 7 listopada 1931 w sprawie zmian i uzupełnień niektórych postanowień ustawy z 2 lipca 1924 w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 773). Ustawa z 7 listopada 1931 zezwala na zatrudnianie młodocianych w zakładach pracy tylko w ilości nieprzekraczającej ustalonego przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej procentowego stosunku do ogółu zatrudnionych dorosłych robotników oraz zakazuje bezpłatnego zatrudniania młodocianych;

10. Ustawę z 7 listopada 1931 w sprawie ograniczeń w zatrudnianiu pracowników młodocianych na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 774);

11. Ustawę z 7 listopada 1931 w sprawie skracania i przedłużania czasu pracy na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 775). Moc obowiązująca obu ustaw (pod poz. 10 i 11) uzależniono od zgody Sejmu Śląskiego.

Na obszarze Województwa Śląskiego :

1. Ustawę z 18 marca 1931 w przedmiocie zmiany Ordynacji Ubezpieczeń z dnia 9 lipca 1911 (R. G. Bl. str. 509) Dz. U. Śl. Nr. 5 poz. 11;

2. Ustawę z 7 maja 1931 o popieraniu budowy domów mieszkalnych przez Zakłady Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych i na wypadek inwalidztwa w Królewskiej Hucie, oraz w sprawie zaciągnięcia przez Skarb Śląski od tych zakładów pożyczek na cele budowlane (Dz. U. Śl. Nr. 11 poz. 24).

i) Z prawa budowlanego :

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 uchylające rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 15 lutego 1928 o przyłączeniu połączeń nieruchomości zabudowanych z kanalizacją i wodociągiem miejskim w niektórych miastach (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 648);

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 3 grudnia 1930 zmieniające rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 16 lutego 1928 o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 663). Z szeregu zmian wprowadzonych rozporządzeniem Prezydenta z 3-go grudnia 1930 najważniejszą jest zmiana art. 380 rozporządzenia o prawie budowlanem. Artykuł ten otrzymuje zupełnie nowe brzmienie i ustala środki zaradcze, jeśli wzniesiono nowe budynki lub urządzenia związane z budynkami albo dokonano nadbudowy, powiększenia lub przebudowy budynków i urządzeń istniejących — bez wymaganego zezwolenia względnie niezgodnie z udzielonym zezwoleniem, a nadto jeśli budynki te:

a) zostały wzniesione niezgodnie z istniejącymi przepisami lub planem zabudowania osiedla, albo

b) zagrażają bezpieczeństwu osobistemu lub publicznemu, albo

c) oddziałują szkodliwie na zdrowie mieszkańców., bądź wreszcie

d) zniekształcają lub szpecą ulice, place, wygląd miejscowości lub krajobrazu.

j) **Z prawa komunikacyjnego:**

1. Ustawę z 21 lutego 1930 o zmianie ustawy z 18 marca 1925 o izbach morskich (Dz. U. R. P. Nr. 17 poz. 126) oraz rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 30 października 1930 o częściowej zmianie ustawy z 18 marca 1925 o izbach morskich (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 600). Ustawa powyższa i rozporządzenie dotyczą ustanowienia w Gdyni izby morskiej (w miejsce izby morskiej w Wejherowie) oraz odwoławczej izby morskiej;

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 30 października 1930 o zmianie przepisów ustawy z 12 czerwca 1924 o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i o organizacji urzędów kolejowych (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 599). Rozporządzenie to uzupełnia jedynie art. 4 ustawy, dotyczącej zakresu działania Ministra Komunikacji;

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 w sprawie zmian i uzupełnień rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 24 września 1926 o utworzeniu przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 641). Rozporządzenie to zawiera szereg szczegółowych i drobiazgowych zmian. Jednolity tekst zmienionego rozporządzenia Prezydenta z 24 września 1926 ogłoszono obwieszczeniem Ministra Komunikacji z 5 grudnia 1930 (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 705);

4. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 w sprawie zmiany ustawy z 3 czerwca 1924 o pocście, telegrafii i telefonii (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 642). Rozporządzenie to podciąga pod zakres działania ustawy z 3 czerwca 1924 także radjofon, upoważnia Zarząd Poczty i Telegrafu do umieszczania w sieniach domów szafek listowych dla bezpłatnego doręczania korespondencji mieszkańcom tych domów oraz zawiera kilka dalszych drobiazgowych zmian. Jednolity tekst zmienionej ustawy ogłoszono obwieszczeniem Ministra Poczty i Telegrafów z 21 stycznia 1931 (Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 57);

5. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 24 listopada 1930 o bezpieczeństwie statków morskich (Dz. U. R. P. Nr. 80 poz. 632). Rozporządzenie to dotyczy wszystkich używanych w żegludze morskiej

polskich statków oraz zawijających do polskich portów statków obcych, o ile traktaty międzynarodowe co do tych ostatnich nie stanowią inaczej;

6. Ustawę z 3 lutego 1931 o Państwowym Funduszu Drogowym (Dz. U. R. P. Nr. 16 poz. 81) oraz ustawę z 18 marca 1931 upoważniającą Ministra Skarbu do udzielania pożyczki Państwowemu Funduszowi Drogowemu (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 169). Jako zadanie Państwowego Funduszu Drogowego uznała ustawa z 3 lutego 1931 dostarczanie środków na budowę, utrzymanie i wzmocnienie dróg państwowych oraz udzielanie zapomóg na budowę, utrzymanie i wzmocnienie dróg samorządowych;

7. Ustawę z 18 marca 1931 o skupie na rzecz Skarbu Państwa kolei fabryczno-lódzkiej (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 313);

8. Ustawę z 18 marca 1931 o skupie kolei lokalnej Lwów—Stojanów (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 314);

9. Ustawę z 18 marca 1931 o skupie kolei Chabówka—Zakopane z odnogą Nowy Targ — Suchahora (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 315);

10. Ustawę z 27 kwietnia 1931 o oddaniu „Francusko-Polskiemu Towarzystwu Kolejowemu”, Spółce Akcyjnej w Paryżu, kolei Herby Nowe—Gdynia z odnogą Siemkowice—Częstochowa do eksploatacji oraz udzieleniu poręki państwowej (Dz. U. R. P. Nr. 40 poz. 350);

11. Ustawę z 14 października 1931 o budowie normalno-torowej kolei Kraków—Miechów (Dz. U. R. P. Nr. 97 poz. 742);

12. Ustawę z 22 października 1931 upoważniającą przedsiębiorstwo państwowe „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” do zaciągania długoterminowych pożyczek inwestycyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 99 poz. 764);

13. Ustawę z 5 listopada 1931 w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 26 sierpnia 1927 o odpowiedzialności Skarbu Państwa za przesyłki pocztowe, telegramy i rozmowy telefoniczne w obrocie wewnętrznym (Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 788). Ustawa ta zastępuje w rozporządzeniu Prezydenta słowa „Skarb Państwa” słowami: przedsiębiorstwo państwowe „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” oraz ustala terminy prekluzyjne do wnoszenia roszczenia o odszkodowanie za przesyłki pocztowe oraz za kwoty przesyłane przekazami pocztowymi i telegraficznymi oraz za wpłaty lub wpłaty na rachunek Pocztovej Kasy Oszczędności.

Na obszarze Województwa Śląskiego:

1. Ustawę z 16 września 1930 o budowie kolei lokalnej normalno-torowej Cieszyn — Zebrzydowice — Moszczenica (Dz. U. Śl. Nr. 16 poz. 23);

2. Ustawę z 16 września 1930 o budowie kolei lokalnej normalno-torowej Strzebin—Woźniki (Dz. U. Śl. Nr. 16 poz. 24);

3. Ustawę z 30 marca 1931 o wojewódzkim Funduszu Drogowym (Dz. U. Śl. Nr. 6 poz. 41).

k) Z administracji gospodarczej:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 12 września 1930 o przedłużeniu mocy obowiązującej ustawy z 31 lipca 1924 w sprawie ochrony drobnych dzierżawców rolnych (Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 507). Przedłużenie nastąpiło do 1 października 1933;

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 4 października 1930 o zatwierdzeniu zmiany art. 56 statutu Banku Polskiego (Dz. U. R. P. Nr. 69 poz. 548);

3. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 30 października 1930 o zmianie i uzupełnieniu ustawy z 10 czerwca 1921 w przedmiocie utworzenia Państwowego Banku Rolnego (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 594);

4. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 30 października 1930 o przedłużeniu terminu przedawnienia rent, rat rentowych i hipotek amortyzacyjnych b. Komisj Kolonizacyjnych na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 597);

5. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 30 października 1930 o przedłużeniu rent i rat rentowych na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 76 poz. 598);

6. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 24 listopada 1930 o uregulowaniu niektórych spraw z zakresu osadnictwa wojskowego (Dz. U. R. P. Nr. 80 poz. 628);

7. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 24 listopada 1930 o zmianie i uzupełnieniu niektórych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 1 czerwca 1927 o popieraniu rozbudowy i rozwoju gospodarczego miasta i portu Gdyni (Dz. U. R. P. Nr. 80 poz. 631);

8. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 29 listopada 1930 (Dz. U. R. P. Nr. 85 poz. 654) wprowadzające jednolite prawo górnicze w Państwie Polskim (z wyłączeniem województwa śląskiego, gdzie moc obowiązującą tego rozporządzenia uzależniono od zgody sejmu śląskiego). Rozporządzenie to weszło w życie z dniem 1 stycznia 1932, z wyjątkiem kilku artykułów (201—205, 278 i 279, ustępu 2 art. 297), które weszły w życie z dniem ogłoszenia rozporządzenia w Dzienniku Ustaw. Rozporządzenie to opiera prawo górnicze na zasadzie wolności górniczej i dzieli minerały na trzy kategorie: 1) na podlegające woli górniczej, tj. na niezwiązane z prawem własności właściciela gruntu, które mogą być przedmiotem własności górniczej, nadawanej każdemu, 2) na niezwiązane z prawem wła-

sności właściciela gruntu, które mogą być przedmiotem własności górniczej, nadawanej jedynie Państwu (zastrzeżone na rzecz Państwa) oraz 3) na minerały, które stanowią przynależność gruntu i nie mogą być przedmiotem odrębnej własności górniczej. Z pod przepisów prawa górniczego wyłączone są żywice ziemne (prawo własności oraz uprawnienie do ich poszukiwania i wydobywania). Rozporządzenie Prezydenta o prawie górniczym zawiera obok przepisów materialnego prawa górniczego również przepisy, dotyczące postępowania w sprawach górniczych oraz organizacji władz górniczych tudzież przepisy karno-administracyjne i karno-sądowe.

9. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 3 grudnia 1930 o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 30 grudnia 1924 o organizacji administracji lasów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 661). Rozporządzenie to wydziela sprawy gospodarki w lasach państwowych w odrębną gałąź administracji państwowej pod nazwą administracji lasów państwowych. Organami, przez które Minister Rolnictwa sprawuje administrację lasów państwowych są wedle powrozporządzenia: 1. dyrekcja naczelna lasów państwowych, 2. dyrekcje lasów państwowych, 3. nadleśnictwa oraz jednostki organizacyjne szczególne;

10. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 3 grudnia 1930 w sprawie zmian i uzupełnień rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 30 maja 1924 o połączeniu (fuzji) państwowych instytucyj kredytowych w Bank Gospodarstwa Krajowego (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 666);

11. Rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 3 grudnia 1930 w sprawie uregulowania obrotu węgla (Dz. U. R. P. Nr. 86 poz. 667);

12. Ustawę z 27 lutego 1931 o Państwowym Funduszu Eksportowym (Dz. U. R. P. Nr. 23 poz. 135). Zadaniem tego funduszu jest popieranie wywozu wszelkiego rodzaju krajowych produktów rolnych i przemysłowych w drodze udzielania odpowiednich poręczeń lub kredytów;

13. Ustawę z 18 marca 1931 o zabezpieczeniu praw posiadaczy listów zastawnych i obligacyj w przypadku wykonania przez Państwo prawa pierwokupu, odkupu lub przymusowego wykupu na cele reformy rolnej nieruchomości, obciążonych pożyczkami, zabezpieczającymi listy zastawne i obligacje (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 272);

14. Ustawę z 18 marca 1931 w sprawie pożyczki długoterminowej dla przedsiębiorstwa państwowego „Państwowe Zakłady Wodociągowe na Górnym Śląsku” (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 274);

15. Ustawę z 20 marca 1931 o likwidacji stosunków żelarskich na Spiszu (Dz. U. R. P. Nr. 37 poz. 288);

16. Ustawę z 17 marca 1931, zmieniającą rozporządzenie Prezydenta Rzp. z 15 lutego 1928 o utworzeniu Biura projekcji melioracji Polesia (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 303);

17. Ustawę z 21 marca 1931 o zmianie niektórych przepisów ustawy z 23 marca 1929 o opłatach od ogierów, nie posiadających świadectw uznania (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 339);

18. Ustawę z 21 marca 1931 o dowodach prawa własności do gruntów scalonych (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 340);

19. Ustawę z 7 listopada 1931 o zasilaniu funduszów izb rolniczych (Dz. U. R. P. Nr. 105 poz. 809);

20. Ustawę z 7 listopada 1931 o publicznem posługiwaniu się odznaczeniami, uzyskanymi zagranicą na wystawach gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr. 105 poz. 813). Ustawa ta wymaga dla tego rodzaju posługiwania się odznaczeniami zezwolenia Ministra Przemysłu i Handlu.

Na obszarze Województwa Śląskiego:

1. Ustawę z 17 czerwca 1931 w sprawie zmiany ustawy z dnia 8 lutego 1928 o Śląskim Funduszu Gospodarczym (Dz. U. Śl. Nr. 4 poz. 7). — Dz. U. Śl. Nr. 15 poz. 29;

2. Ustawę z 30 września 1931 o wyrażeniu zgody Sejmu Śląskiego na wejście w życie na obszarze Województwa Śląskiego rozporządzenia Prezydenta Rzp. z 17 marca 1928 o prawie bankowem (Dz. U. R. P. Nr. 34 poz. 321) — Dz. U. Śl. Nr. 23 poz. 42.

Prof. Dr. Jerzy Panejko (Wilno).

2. POLSKIE PRAWO SKARBOWE

(1. I. — 31. III. 1932)*

I.

Budżet.

W dniu 21. I. 1932 uchwalono trzy ustawy o dodatkowych kredytach na lata 1929/30, 1930/31 i 1931/32 (Dz. U., 12/67—69). Pierwsza ustawa podwyższa wydatki budżetu administracyjnego o 32.019.582 zł (z tyt. emerytur i rent przeszło 27 milj. zł), wymieniając jako pokrycie „ogólną nadwyżkę dochodów”, wyrównuje zwiększone wydatki Państwowych Zdrojowisk, Zakładów Graficz-

*) Dz. U. 1932 nr. 1-27.

nych¹⁾ i Żup Solnych (719.041 zł, 1.514.471 zł i 776.634 zł) wpływami zwyczajnymi oraz sumami zaczerpniętymi z rezerwy kasowej wzgl. funduszu obrotowego danych przedsiębiorstw, wreszcie skreśliła wpłaty do Skarbu Państwa Polskich Kolei Państwowych (68.374.300 zł) i Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie (2.500.000 zł) oraz zmniejsza o 15.000.000 zł wpłatę Monopolu Tytoniowego. — Druga ustawa wyrównuje podwyższone wydatki określonych paragrafów budżetu administracyjnego (łącznie 60.383.316 zł, z czego z tyt. emerytur przeszło 50 milj. zł) zmniejszeniem wydatków w innych paragrafach budżetu oraz skreśliła wpłatę Państw. Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie (2 i pół milj. zł). — Trzecia ustawa zwiększa rozchody nadzwyczajne Polskich Kolei Państwowych, przeznaczone na budowę nowych linii o 300.000 zł, podając jako pokrycie oszczędności, uzyskane w dziale rozchodów nadzwyczajnych. — Dodatkowe kredyty na rok 1931/32 przewidują ponadto ustawa z dn. 10. III. 1932 (Dz. U. 25/220) oraz dwie ustawy z dn. 18. III. 1932 (Dz. U. 25/224 i 225). Dwie pierwsze ustawy podwyższają dopłatę do zabezpieczenia na wypadek bezrobocia oraz pomoc dla bezrobotnych o 33.900.000 zł i 27.877.000 zł, wymieniając jako pokrycie oszczędności, osiągnięte przez zmniejszenie wydatków i uzyskanie wyższych wpływów z niektórych źródeł dochodowych, przewidzianych w budżecie. Trzecia ustawa podwyższa emerytury cywilne o 20 milj., a emerytury wojskowe o 5 milj. zł, wymieniając jako pokrycie oszczędności, uzyskane ze zmniejszenia wydatków w innych paragrafach budżetu.

Zasadnicze przepisy ustawy skarbowej z dn. 18. III. 1932 na r. 1932/33 (Dz. U. 23/175) utrzymane są naogół w brzmieniu odpowiednich przepisów ustawy skarbowej na r. 1931/32. Cyfry dochodów i wydatków wykazują natomiast poważne zmniejszenie, spowodowane ostrą fazą przesilenia gospodarczego. Ustawa upoważnia Rząd do czynienia wydatków administracyjnych w kwocie 2.444.567.311 zł oraz ustala rozchody przedsiębiorstw i monopolów państwowych w kwocie ogólnej 916.848.500 zł. Dopłaty do niektórych przedsiębiorstw państwowych, nie pokryte wpływami tychże przedsiębiorstw, wynoszą 7.350.000 zł. Ustawa przewiduje więc łączne wydatki w wys. 2.451.917.311 zł²⁾. Jako pokrycie służą do-

¹⁾ Nowoutworzony dział 10a części 8.

²⁾ O 413.962.486 zł mniej, jak w roku poprzednim.

chody administracji oraz wpłaty przedsiębiorstw i monopolów państwowych w kwocie ogólnej 2.377.357.100 zł³). Niedobór w kwocie 74.560.211 zł pokryty zostanie z rezerw skarbowych.

Ustawa prelininuje kredyty, przeznaczone na wypłatę osobom wojskowym w służbie czynnej dodatków miesięcznych do uposażenia w wys. 10% uposażenia. Rada Ministrów władna jest na wniosek Ministra Skarbu cofnąć lub obniżyć powyższe dodatki.

Wszelkie kredyty, prelininowane w budżecie, będą, jak dotąd, otwierane przez Ministra Skarbu miesięcznie. Otwieranie kredytów, nie objętych budżetem, może nastąpić tylko na wniosek Ministra Skarbu, uchwalony uprzednio w drodze ustawodawczej pod warunkiem, że równocześnie zostanie uzyskane wystarczające pokrycie⁴). Rząd może skuteczniać wydatki na cele nie przewidziane w budżecie, albo też na cele przewidziane, lecz w granicach wyższych, niż zezwala na to budżet lub ustawa skarbowa, gdy nastąpiła konieczność, wymagająca natychmiastowego asygnowania sum ze Skarbu. Wydatek taki musi się opierać na uchwale Rady Ministrów, która jest obowiązana w terminie tygodniowym ogłosić tę uchwałę w „Monitorze Polskim”, przesłać ją do wiadomości Najwyższej Izby Kontroli i jednocześnie przedłożyć Sejmowi wniosek w sprawie kredytów dodatkowych.

Minister Skarbu za zgodą Prezesa Rady Ministrów ma prawo na wniosek właściwego ministra wzgl. Marszałka Sejmu i Senatu i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, przenosić kredyty, związane z normalnym tokiem administracji (bieżące koszty utrzymania i funkcjonowania organów administracji państwowej) w obrębie każdego działu poszczególnych części budżetu zwyczajnego administracji, a kredyty, zwiększające inne wydatki, w obrębie każdej części budżetu (w obrębie Ministerstwa Spraw Wojskowych także na „Rezerwę zaopatrzenia” wojska i marynarki), wreszcie kredyty poszczególnych przedsiębiorstw i monopolów państwowych w obrębie odnośnych planów finansowo-gospodarczych. Powyższe przeniesienia nie mogą być dokonywane na paragrafy, obejmujące uposażenia. O przeniesieniach zawiadamia Minister Skarbu natychmiast Najwyższą Izbę Kontroli. Pozatem Minister Skarbu ma

³) O 489.354.374 zł mniej, jak w roku poprzednim.

⁴) Dotychczas: „pod warunkiem, że równocześnie zostaną uzyskane nowe, wystarczające źródła pokrycia”.

prawo, również za zgodą Prezesa Rady Ministrów, zwiększać wydatki przedsiębiorstw i monopolów państwowych z wyjątkiem wydatków stałych osobowych, o ile zmiany te nie spowodują zmniejszenia wpłaty do Skarbu lub zwiększenia dopłaty na rzecz danego przedsiębiorstwa lub monopolu. W planie finansowo-gospodarczym „Funduszu obrotowego reformy rolnej” Minister Skarbu ma prawo, za zgodą Prezesa Rady Ministrów, zwiększać wydatki i ustalać nowe, o ile nie spowoduje to zwiększenia dotacji Skarbu Państwa na rzecz funduszu. Wreszcie Minister Skarbu ma prawo, za zgodą Prezesa Rady Ministrów, w miarę uzyskania odpowiedniego pokrycia, zwiększać wydatki na spłatę długów państwowych.

Ustawa upoważnia Ministra Skarbu do zwiększenia kredytów „Kosztów egzekucji administracyjnej” do wysokości rzeczywistych dochodów, osiągniętych z tytułu należności egzekucyjnych⁵⁾. Bezprocentowy kredyt, przysługujący Skarbowi Państwa w Banku Polskim, stanowić będzie w r. 1932/33 fundusz obrotowy Skarbu Państwa. Minister Skarbu ma prawo kwoty, podjęte z tego funduszu, zarachować na dochód Ministerstwa Skarbu, zwroty zaś do tego funduszu zarachować jako wydatek Ministerstwa Skarbu.

Okres ulgowy, przewidziany jedynie dla kredytów budowlanych oraz dla rezerwy zaopatrzenia (wojska i marynarki) wynosi nadal 3 miesiące. Ograniczenie powyższe nie dotyczy jednak wydatków na rachunek zysku handlowego, przewidzianych w planach finansowo-gospodarczych monopolów państwowych. Minister Skarbu upoważniony został nadal do udzielania związkom samorządowym pożyczek z zapasów kasowych na termin nie dłuższy, niż roczny, do wysokości 20% ogólnej sumy podatków samorządowych, pobieranych przez kasy skarbowe⁶⁾.

Termin 5-letni spłaty kredytów, udzielanych na podstawie ustawy skarbowej na r. 1927/28 w wys. 10 milj. zł z zapasów kasowych na popieranie spółdzielczości rolniczej, przedłużony został ustawą z dn. 25. II. 1932 (Dz. U. 24/188) do lat 20., Ustawa upoważnia Ministra Skarbu do całkowitego lub częściowego umarzania takich należności Skarbu Państwa (jak również w granicach specjalnych funduszy skarbowych także należności państwowych przed-

⁵⁾ Preliminowanych jest 10 milj. zł wydatków i tyleż dochodów.

⁶⁾ W sprawie przekazywania kredytów meljoracyjnych z części 14 budżetu do dyspozycji Ministra Ref. Roln. zob. Dz. U. poz. 235.

siębiorstw kredytowych), które powstały, przed wejściem w życie ustawy, w związku z wydanymi gwarancjami wzgl. z tytułu udzielonych kredytów.

Ustawa z dn. 18. II. 1932 (Dz. U. 19/132) zmienia R. P. R. o utworzeniu przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe, postanawiając, że w razie gdyby wpłata do Skarbu Państwa lub dopłata ze Skarbu Państwa została ustawą skarbową włączona do budżetu państwowego w innej wysokości, niż wynika z zatwierdzonego przez Radę Ministrów planu finansowo-gospodarczego, Rada Ministrów dostosowuje plan finansowo-gospodarczy do wysokości wpłaty lub dopłaty ustalonej w budżecie państwowym.

Na specjalną uwagę zasługuje ustawa z dn. 17. III, 1932 (Dz. U. 22/165), upoważniająca Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy w terminie do dnia, na który zostanie zwołany Sejm na najbliższą sesję zwyczajną, w zakresie spraw gospodarczych i finansowych, uporządkowania stanu prawnego w Państwie, wymiaru sprawiedliwości; rozporządzenia te dotyczyć nie mogą m. in. budżetu, parlamentarnej kontroli nad długami, umów handlowych i celnych oraz umów, które stale obciążają pod względem finansowym Państwo (art. 4, 8 i 49 ust. 2 Konstytucji), następnie zaciągania pożyczki państwowej, nakładania nowych podatków i podwyższania stawek podatkowych, obowiązujących w dniu wejścia w życie ustawy, ustanawiania nowych monopolów, zbycia i zamiany nieruchomości państwowego, o ile wartość poszczególnego obiektu przekracza 100.000 zł, wreszcie zmiany statutu Banku Polskiego i zmiany R. P. R. z dn. 13. X. 1927 o stabilizacji złotego. Ustawa upoważnia pozatem Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy w terminie do dn. 31. XII. 1934 — w zakresie organizacji administracji publicznej. Z mocy danych uprawnień Prezydent Rzeczypospolitej władny jest m. in. także przekazywać związkom samorządowym dochody, pobierane dotychczas przez Skarb Państwa i ustalać zasady dotowania związków samorządowych ze Skarbu Państwa — w związku z przekazaniem funkcjami, jak również wydawać przepisy uzgadniające i przejściowe⁷).

⁷) W sprawie zatwierdzania uchwał związków komunalnych przez Ministra Spraw Wewn. w porozumieniu z Ministrem Skarbu zob. Dz. U. poz. 39. — W sprawie gminy Oleszyce zob. Dz. U. poz. 272.

Zestawienie ogólne według grup i części preliminarza na rok 1932/33.

(A. Administracja — brutto, B. Przedsiębiorstwa i C. Monopole — netto)

Liczba części	C z ę ś ć	Wydatki	Dochody
		zł	zł
	A. Administracja.		
1	Prezydent Rzeczypospolitej . . .	3 012 362	203 500
2 a	Sejm	6 177 713	268 800
2 b	Senat	1 681 838	6 700
3	Kontrola Państwowa	4 827 000	159 200
4	Prezydjum Rady Ministrów . . .	3 132 500	2 500
5	Ministerstwo Spraw Zagranicznych	44 317 000	14 907 000
6	„ „ Wojskowych . . .	832 650 000	3 359 000
7	„ „ Wewnętrznych . . .	211 595 527	12 771 100
8	„ „ Skarbu	114 919 350	1 363 848 000 ⁸⁾
9	„ „ Sprawiedliwości . . .	101 679 000	62 254 400
10	„ „ Przemysłu i Handlu . . .	28 710 688	14 615 700
11	„ „ Komunikacji	3 675 000	681 500
12	„ „ Rolnictwa	19 500 000	2 610 000
13	„ „ Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. . .	348 033 300	2 918 900
14	„ „ Robót Publicznych . . .	38 306 000	15 926 000
15	„ „ Pracy i Opieki Społ. . .	87 502 000	587 700
16	„ „ Reform Rolnych . . .	11 760 000	56 000
17	„ „ Poczty i Telegrafów . . .	1 601 190	9 300
18	Emerytury i zaopatrzenia	148 750 000	33 050 000
19	Renty inwalidzkie i pensje . . .	157 000 000	—
20	Długi państwowe	275 736 843 ⁹⁾	—
	Razem A.	2 444 567 311	1 528 235 300

⁸⁾ W tem dochody zwyczajne z ogólnego zarządu skarbowego 97.935.000 zł, z danin publicznych 1.142.742.000 zł (z podatków bezpośrednich 655.110.000 zł, z podatków pośrednich 176.632.000 zł, z cła 150.000.000 zł, z opłat stemplowych i danin pokrewnych 161.000.000 zł); dochody nadzwyczajne 107.450.700 zł (głównie z podatku majątkowego — 20.000.000 zł i z 10% dodatku do danin publicznych — 72.453.000 zł).

⁹⁾ Długi wewnętrzne: spłata kapitału 19.886.751 zł, spłata odsetek 37.511.809 zł. Długi zagraniczne: spłata kapitału 84.730.902 zł, spłata odsetek 130.479.650 zł. Wyплаты z tytułu poręki: spłata kapitału 1.392.455 zł, spłata odsetek 843.276 zł.

Liczba części	C z ę ś ć	Dopłata ze Skarbu zł	Wpłata do Skarbu zł
	B. Przedsiębiorstwa.		
4	a) Polska Agencja Telegraficzna .	—	120 000
	b) Drukarnie Państwowe	—	160 000
6	a) Państw. Wytwórnie Uzbrojenia .	2 650 000	—
	b) Państwowa Wytwórnia Prochu i Materiałów Kruszących . .	3 200 000	—
	c) Państwowe Zakłady Lotnicze .	—	—
	d) Państwowe Zakłady Inżynierji .	1 500 000	—
	e) Państw. Zakł. Umundurowania .	—	—
7	a) Zdrojowiska Państwowe . . .	—	—
	b) Państw. Zakłady Przem.-Zbożowe	—	—
8	Mennica Państwowa	—	—
10	Przedsiębiorstwa przemysłowe, handlowe i górniczo-hutnicze . .	—	6 484 800 ¹¹⁾
11	Polskie Koleje Państwowe	—	70 500 000 ¹²⁾
12	Lasy Państwowe	—	48 000 000 ¹³⁾
14	Państw. Zakłady Wodociągowe na Górnym Śląsku	—	—
15	Etapy Urzędu Emigracyjnego . .	—	—
17	Polska Poczta, Telegraf i Telefon oraz Państw. Zakł. Tele-Radjo-Techn.	—	28 000 000 ¹⁴⁾
	Razem B.	7 350 000	153 264 800
	C. Monopole.		
8	Monopol solny	—	47 100 000 ¹⁵⁾
	„ tytoniowy	—	340 000 000 ¹⁶⁾
	„ spirytusowy	—	270 000 000 ¹⁷⁾
	Loterja państwowa	—	14 757 000 ¹⁸⁾
	Monopol zapalczany	—	24 000 000
	Razem C.	—	695 857 000
	Razem A + B + C	2 451 917 311¹⁰⁾	2 377 357 100¹⁹⁾

¹⁰⁾ W tem wydatków nadzwyczajnych 59.299.797 zł (o 66.687.814 zł mniej, jak w roku poprzednim) głównie dla Min. Spraw. Wojsk, (budownictwo) oraz Min. Przem. i Handlu (budowa portu w Gdyni).

¹¹⁾ Wpływy brutto 28.921.400 zł.

¹⁶⁾ Wpływy brutto 625.754.000 zł.

¹²⁾ Wpływy brutto w preliu, nie podane.

¹⁷⁾ Wpływy brutto 462.419.000 zł.

¹³⁾ Wpływy brutto 119.286.000 zł.

¹⁸⁾ Wpływy brutto 71.492.000 zł.

¹⁴⁾ Wpływy brutto 248.328.800 zł.

¹⁹⁾ W tem dochodów nadzwyczajnych 109.215.700 zł.

¹⁵⁾ Wpływy brutto 97.795.000 zł.

II.

Wydatki.

W okresie sprawozdawczym ogłoszono szereg ustaw i rozporządzeń, dotyczących wydatków osobowych. Wyszczególnić należy ustawę z dn. 21. I. 1932 (Dz. U. 19/(117), zmieniającą niektóre przepisy w sprawie uposażenia wojska, ustawę z dn. 28. I. 1932 (Dz. U. 19/122), dotyczącą potrąceń z uposażenia osób wojskowych, nową ustawę o zaopatrzeniu inwalidzkim z dn. 17. III. 1932 (Dz. U. 26/238), uchylającą dotychczas miarodajną ustawę z 18. III. 1921 oraz osiem uzupełniających ustaw i rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej, wreszcie ustawę z dnia 18. III. 1932 (Dz. U. 26/239), wprowadzającą liczne zmiany w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych. Wymieniona na końcu ustawa podwyższa opłaty emerytalne z 5% na 8% uposażenia oraz przyznaje prawo do uposażenia emerytalnego po nieprzerwanej co najmniej 15-letniej (dotychczas 10-letniej) państwowej służbie cywilnej lub wojskowej. Pełny wymiar uposażenia emerytalnego wynosi 92% (dotychczas 100%) podstawy wymiaru. Na uwagę zasługuje także R. M. z dn. 22. III. 1932 (Dz. U. 27/254) o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, członków ich rodzin oraz emerytów, jak również R. M. Spr. z dn. 7. III. 1932 (Dz. U. 20/154) o komornikach komisaryjnych na obszarze byłego zaboru pruskiego. Komornicy komisoryjni (jako osoby, nie będące na państwowej służbie cywilnej) nie pobierają stałego uposażenia, lecz otrzymują tytułem wynagrodzenia za swe czynności udział w opłatach stron za czynności komornicze w wys. $\frac{2}{5}$ sumy tych opłat oraz zwrot poniesionych wydatków. Pozostałą część opłat komornicy komisoryjni wpłacają do kasy sądowej w myśl przepisów, obowiązujących komorników sądów grodzkich. Za ściąganie grzywien, kar pieniężnych i in. należności Skarbu Państwa komornicy komisoryjni otrzymują wynagrodzenie w wys. przyznanej każdorazowo komornikom sądów grodzkich²⁰⁾.

Dziedziny wydatków rzeczowych dotyczą przede wszystkim ustawy z dn. 28. I. 1932 (Dz. U. 16/90—93) o skupie ze strony Skarbu Państwa kolei lokalnych Borki Wielkie—Grzymałów, Drohobycz—Truskawiec, Lwów—Podhajce i Muszyna—Krynica. Pozatem wymienić należy ustawę z dn. 28. I. 1932 (Dz. U. 19/125) w sprawie pomiarów Państwa, przewidującą odszkodowania za grunty, odstąpione, wyłączone lub czasowo zajęte dla

²⁰⁾ Wydatków osobowych dotyczą ponadto Dz. U. poz. 230 art. 7 oraz Dz. U. poz. 47.

celów pomiarowych, ustawę z dn. 18. II. 1932 (Dz. U. 19/131), dotyczącą pomocy państwowej na odbudowę budynków, zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych, dwie ustawy z dn. 25. II. 1932 (Dz. U. 26/232 i 233), uchylające ustawę z 1919 r. w przedmiocie zaopatrzenia ludności w drzewo oraz ustawę z 1920 roku o organizacji odbudowy technicznej wsi, miast i miasteczek, wreszcie ustawę z dn. 25. II. 1932 (Dz. U. 25/216) w sprawie wykonywania planów parcelacyjnych. Pomocy kredytowej na meljoracje dotyczy R. M. R. R. z dn. 1. III. 1932, wydane w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Rolnictwa (Dz. U. 24/192)²¹⁾.

W zakresie gospodarki funduszowej zasługuje na uwagę ustawa z dn. 9. III. 1932 o Funduszu Obrotowym Reformy Rolnej (Dz. U. 26/236). Funduszem, przeznaczonym dla sfinansowania przebudowy ustroju rolnego, zarządza Minister Reform Rolnych. Fundusz tworzą aktywa i pasywa dotychczasowego Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej, Państwowego Funduszu Kredytu na Meljoracje Rolne oraz Funduszu Zapomóg i Kredytu Ulgowego według stanu na dzień 1. IV. 1932, a nadto inne pozycje, szczegółowo wyliczone, m. in. określone należności oraz dotacje Skarbu Państwa. Fundusz dzieli się na 4 części: scaleniuowo-regulacyjną, parcelacyjną, meljoracyjną i kredytową. Państwowy Bank Rolny ma prawo zaciągać na rzecz Funduszu pożyczki na warunkach zatwierdzanych przez Ministrów Reform Rolnych i Skarbu, z zabezpieczeniem za każdorazowym zezwoleniem tychże Ministrów na wpływach Funduszu. Plan finansowo-gospodarczy Funduszu zestawiony ma być oddzielnie na każdej części Funduszu. Z części meljoracyjnej będą m. in. udzielane pożyczki na cele meljoracyjne oraz pokrywane wydatki na obniżenie oprocentowania pożyczek, udzielonych w obligacjach meljoracyjnych Państwowego Banku Rolnego. Oprocentowanie pożyczek z części kredytowej Funduszu nie może przekraczać łącznie z kosztami administracyjnymi 5% rocznie. Okres spłaty pożyczek winien być uzależniony od celów pożyczki i zdolności płatniczej dłużnika, nie może jednak przekraczać 41 lat. Rozpoczęcie spłaty pożyczki może być odroczone na okres od 6 miesięcy do 5 lat, licząc od daty udzielenia pożyczki. Minister Reform Rolnych może przejściowo przelewać rozporządzalne sumy gotówkowe poszczególnych części Funduszu do innych części tegoż Funduszu na określone okresy czasu. Wykonanie ustawy poruczone jest Ministrom Reform Rolnych i Skarbu. Ustawa weszła w życie z dn. 1. IV. 1932. Równocześnie straciły moc obowiązującą przepisy

²¹⁾ Zob. także Dz. U. 8 (art. 13 dotyczy wydatków na Biuro Międzynarodowe ochrony własności przemysłowej), 77 oraz 89 (§ 31).

w przedmiotach, unormowanych ustawą, m. in. R. P. R. z dn. 16. II. 1928 o Funduszu Obrotowym Reformy Rolnej oraz ustawa z dn. 22. VII. 1925 o państwowym funduszu kredytu na meljoracje rolne.

R. M. S. z dn. 22. XII. 1931 (Dz. U. 1932: 1/4) przedłużyło terminy do składania deklaracji oraz dla dostaw zboża, przewidziane w rozporządzeniu z dn. 16. XI. 1931 w sprawie wykonania ustawy o uiszczaniu niektórych zaległych podatków w naturze na cele bezpośredniej pomocy bezrobotnym, do dn. 31. I. 1932 r.²²⁾

III.

Dochody.

W dziedzinie opłat skarbowo-administracyjnych wydano w okresie sprawozdawczym liczne przepisy. Wymienić wypada, o ile chodzi o zakres działania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, R. M. S. W. z dn. 24. XII. 1931 (Dz. U. 1932: 6/38, dotyczące m. in. opłat za państwowe egzaminy pielęgniarские, oraz R. M. S. W. z dn. 21. I. 1932, wydane w porozumieniu z Min. Skarbu (Dz. U. 21/157), dotyczące m. in. (§ 2 j) zatwierdzania uchwał związków komunalnych w sprawie opłat za badanie zwierząt rzeźnych i mięsa.

W zakresie działania Ministerstwa Sprawiedliwości wyszczególnić należy przede wszystkim dwie ustawy z dn. 17. III. oraz ustawę z dn. 18. III. 1932 (Dz. U. 27/250—252) o kosztach sądowych w b. zab. ros., austr. wzgl. pruskim. Ustawy zmierzają do ujednostajnienia przepisów o kosztach sądowych w poszczególnych dzielnicach przy równoczesnem podwyższeniu ich stawek. W b. zab. ros. podwyższony został w sprawach cywilnych wpis stosunkowy główny z 2% na 3% wartości przedmiotu sporu, zaś pobierany w określonych przypadkach wpis stosunkowy dodatkowy wynosi obecnie $\frac{1}{5}$ (dotychczas $\frac{1}{4}$) wpisu głównego, a wpis stały 3—30 zł (dotychczas 2—20 zł). Prócz dotychczasowych opłat od podań (w wys. 0,50 wzgl. 3 zł, zależnie od instancji) przewidziane są opłaty od każdego załącznika lub protokołu w wys. 50 gr. Dotychczasowe opłaty od wezwań normuje specjalne rozporządzenie Ministra

²²⁾ Zob. Dz. U. poz. 6. W sprawie funduszu doręczeń w Ministerstwie Sprawiedliwości zob. Dz. U. poz. 270. W sprawie zasiłków, płaconych z Funduszu Bezrobocia robotnikom częściowo zatrudnionym zob. Dz. U. poz. 7, 41, 78 i 136. Komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego dotyczą postanowienia art. I IV i VIII ustawy z dn. 17. III. 1932 (Dz. U. 25/223). W sprawie opłat od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk na rzecz Polskiego Czerwonego Krzyża zob. Dz. U. poz. 111.

Sprawiedliwości. Opłaty kancelaryjne wynoszą, jak dotąd, 0,50 i 1 zł w postępowaniu przed sądami grodzkimi²³⁾ wzgl. innemi, licząc od strony arkusza (25 wierszy). Przepisy dotyczące kosztów postępowania w sprawie naogół nie uległy zmianie, natomiast podwyższone zostały opłaty w postępowaniu hipotecznem (opłata stała np. z 3 na 5 zł, opłata stosunkowa z $\frac{1}{4}\%$ na $\frac{1}{3}\%$ wartości) oraz opłaty w postępowaniu upadłościowem (wpis stały z 20 wzgl. 100 zł na 50 i 200 zł, opłata stosunkowa wynosi 3% wartości przedmiotu sporu²⁴⁾). — Przepisy ogólne, zawarte w ustawach o kosztach sądowych w b. dzieln. austr. i pruskiej, postanawiają zasadniczo, że do uiszczenia kosztów sądowych (opłat sądowych i kosztów postępowania) obowiązany jest ten, kto swym wnioskiem spowodował czynność lub postępowanie, podlegające opłacie, lub kto w myśl rozstrzygnięcia sądowego lub ugody ponosić koszty jest zobowiązany. Ustawy przewidują uwolnienie od kosztów sądowych osób, którym sąd przyznał prawo ubogich. W danym przypadku koszty postępowania uiszcza tymczasowo Skarb Państwa. Pozatem przewidziane są niektóre uwolnienia od wszelkich opłat sądowych (Skarb Państwa, instytucje prawa publicznego na mocy szczególnych przepisów) albo niektórych z nich (zarządca masy upadłościowej, wydział i rada wierzycieli, dłużnik). Uwolnienie od opłat nie zwalnia od obowiązku uiszczenia kosztów postępowania. Opłata sądowa winna być uiszczona przy wniesieniu pisma lub przy zgłoszeniu wniosku, podlegającego opłacie. Żadna czynność nie będzie podjęta na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata sądowa. Prawo Skarbu Państwa do żądania nieuiszczonej opłaty sądowej przedawnia się z upływem lat trzech. Ustawy wprowadzają w obydwóch dzielnicach w postępowaniu spornem i egzekucyjnem wpis stosunkowy w wys. 3% wartości przedmiotu sporu, a w określonych przypadkach ułamki pełnego wpisu. Pozatem pobiera się w równej wysokości, jak w b. zab. ros., opłaty od podań i załączników oraz opłaty kancelaryjne. W postępowaniu upadłościowem, jak i w innych określonych przypadkach, pobiera się prócz opłat, przewidzianych w postępowaniu spornem i egzekucyjnem, jeszcze wpis stały od podań w wys. 50 zł. Koszty postępowania obejmują opłatę za doręczanie z urzędu, unormowane specjalnem rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości, oraz dalsze określone koszty rzeczowe i osobowe. Na pokrycie kosztów postępowania obowiązana jest złożyć zaliczkę strona, która wniosła o podjęcie czynności, połączonej z wydatka-

²³⁾ Dotychczas: sądami pokoju.

²⁴⁾ Dotychczas: 1% od ogólnej sumy, przypadającej do podziału pomiędzy wierzycieli.

mi. Sąd oznaczy wysokość zaliczki i termin jej złożenia. Wykonanie czynności zależne jest od uiszczenia zaliczki. Wszystkie trzy ustawy, ogłoszone dn. 31. III., weszły w życie dnia 1. IV. 1932 r.

RMSpr. i S. z dn. 31. III. 1932 w sprawie uiszczania opłat i kosztów sądowych w postępowaniu cywilnem (Dz. U. 27/269), miarodajne w wszystkich dzielnicach, zarządza uiszczanie opłat sądowych w postępowaniu cywilnem, o ile wysokość tych opłat nie przewyższa 100 złotych, znaczkami sądowymi z napisem „opłata sądowa” z wyjątkiem opłat za doręczenie. Gotówką będą uiszczane wszelkie opłaty, jeżeli ich wysokość przekracza 100 zł, a ponadto bez względu na wysokość sumy należności sądowe, ściągane w drodze egzekucji, kaucje kasacyjne oraz koszty postępowania. W razie braku znaczków sądowych, każdą opłatę sądową można uiścić w gotówce. Kasowanie (unieważnienie) znaczków przez samą osobę interesowaną jest niedopuszczalne. Znaczkami sądowymi sprzedają dystrybutorzy lub też kasy sądowe. Wpłaconą przez kasy sądowe i dystrybutorów do kas urzędów skarbowych gotówkę za znaczkami sądowymi zarachowuje się na dochód budżetu Ministerstwa Sprawiedliwości. — RMSpr. z dn. 31. III. 1932 w sprawie opłaty za doręczenia sądowe w sprawach cywilnych (Dz. U. 27/270), miarodajne również we wszystkich dzielnicach, ustala opłatę za doręczenie w wys. 80 gr i zarządza uiszczanie jej znaczkami z napisem „opłata za doręczenie”, które sprzedają kasy sądowe. Kasy sądowe nie zapisują znaczków ani gotówki, uzyskanej ze sprzedaży znaczków, w swych księgach. Z sum, uzyskanych z opłat za doręczenia, tworzy się fundusz doręczeń. Z funduszu pokrywa się wynagrodzenie woźnych sądowych, ewent. także magistratów i urzędów gminnych, jak również i inne wydatki, pozostające w związku z wykonywaniem doręczeń pism sądowych. Pozostałą gotowiznę funduszu przelewa się z końcem okresu budżetowego do Skarbu Państwa na dochód budżetowy Ministerstwa Sprawiedliwości.

Ustawa z dn. 21. I. 1932 (Dz. U. 10/60) zmienia w art. 1 p. 54—58 w niektórych szczegółach przepisy księgi X. kodeksu postępowania karnego, dotyczące kosztów sądowych, a w art. 3 — przepisy w sprawie opłat, pobieranych w wyższych instancjach w b. zab. ros. W szczególności za instancję apelacyjną, jak również w Sądzie Najwyższym, pobierana będzie opłata podwójna w stosunku do pobieranej w pierwszej instancji, jeśli wymiar kary pozostawiono bez zmiany, a w razie złagodzenia wymiaru kary — w wysokości połowy opłaty, pobieranej za pierwszą instancję. — Ustawa z dn. 25. II. 1932 (Dz. U. 24/186) ustaliła opłaty, pobierane przy wnoszeniu skarg do Najwyższego Trybunału Administracyjnego a uiszczane wyłącznie w gotówce, w wys. 40 wzgl. 60 zł zależnie od wartości

przedmiotu sporu do 1000 wzgl. do 10.000 zł; przy wartości wyższej opłata wynosi od pierwszych 10.000 zł 60 zł, a od reszty 0,4% ²⁵⁾. Od skarg o nieokreślonej wartości przedmiotu sporu opłatę oznacza Trybunał w kwocie od 40 zł do 200 zł. Trybunał wymierzyć może w niektórych przypadkach opłatę dodatkową. Władze i urzędy państwowe i samorządowe wolne są od opłat. Trybunał może zwolnić od opłat skarżącego, który wykaże, że nie posiada dostatecznych środków na uiszczenie opłat²⁶⁾.

W zakresie działania Ministerstwa Przemysłu i Handlu na uwagę zasługuje Konwencja Związkowa Paryska z dn. 20. III. 1883 o ochronie własności przemysłowej, przejrzana ostatnio w Hadze dn. 6. XI. 1925 (Dz. U. 2/8 i 9). Konwencja postanawia w art. 5 bis, że przyznawany będzie termin ulgowy, co najmniej trzymiesięczny, dla uiszczenia opłat, przewidzianych dla utrzymania w mocy praw własności przemysłowej przy jednoczesnym uiszczeniu opłat dodatkowych, jeżeli ustawodawstwo danego kraju je nałoży. Nadto co do patentów na wynalazki, kraje zawierające umowę zobowiązują się bądź do ustanowienia terminu ulgowego, co najmniej sześciomiesięcznego, bądź też do wprowadzenia możliwości wznowienia patentu, wygasłego na skutek nieuiszczenia opłat, uzgadniając środki te z warunkami przewidzianymi w ustawodawstwie wewnętrznym.

Wspomnieć należy tu jeszcze o ustawie z dn. 28. I. 1932 w sprawie pomiarów Państwa (Dz. U. 19/125), ustanawiającej opłaty za odpisy i odbitki z operatów pomiarowych, o RMRP. z dn. 16. I. 1932 (Dz. U. 8/54) w sprawie taksy za egzaminy, wymagane dla uzyskania prawa kierowania robotami budowlanymi, oraz o RMRR. z dn. 1. III. 1932 (Dz. U. 24/193), dotyczącem sposobu pobierania opłat za prace meljoracyjne dokonywane przy przebudowie ustroju rolnego.

W dziedzinie dochodów z własnego gospodarstwa państwowego dotyczy nieruchomości majątku państwowego ustawa z dn. 25. II. 1932 w sprawie wykonywania planów parcelacyjnych (Dz. U. 25/216). Plany parcelacyjne na r. 1931 i 1932 ulegają zmniejszeniu o obszary, które ustali Rada Ministrów z uwzględnieniem potrzeb agrarnych oraz ogólnej konjunktury gospodarczej. Plany parcelacyjne na r. 1933 i 1934 będą ustalone

²⁵⁾ Dotychczas opłaty wynosiły 30 zł, płatne w znaczkach stemplowych lub w gotówce (OPRM. z dn. 26. VI. 1926 Dz. U. 68/400).

²⁶⁾ Ponadto w sprawie kosztów i opłat sądowych zob. Dz. U. poz. 79, 89 (§ 31 i 51), 154 (§ 11), 189 (art. 10) i 231 (§ 6).

przez Radę Ministrów z uwzględnieniem możliwości finansowych Państwa niezależnie od postanowień ustawy o wykonaniu reformy rolnej. Termin ogłoszenia planu parcelacyjnego na rok 1933 przedłużony został do dn. 1. IV. 1932. — Na zasadzie powyższej ustawy RRM z dn. 31. III. 1932 (Dz. U. 27/261 i 262) zmniejszyły plany parcelacyjne na r. 1931 i 1932 o 34.500 wzgl. 20.000 ha gruntów państwowych i Państwowego Banku Rolnego oraz 37.378 wzgl. 92.000 ha gruntów prywatnych. RRM. z dn. 31. III. 1932 o ustaleniu planu parcelacyjnego na rok 1933 (Dz. U. 27/263) przeznacza na cele reformy rolnej 10.000 ha gruntów państwowych i Państwowego Banku Rolnego (głównie w okręgach ziemskich poznańskim i wileńskim) oraz 90.000 ha gruntów prywatnych²⁷⁾.

Co się tyczy państwowej przedsiębiorczości przemysłowej, to wymienić należy ustawę z dn. 17. XII. 1931 w sprawie zamiany państwowych pól górniczych na pola górnicze, stanowiące własność prywatną (Dz. U. 1932 : 3/16)²⁸⁾ oraz ustawę z dn. 10. III. 1932 o połączeniu przedsiębiorstw państwowych „Polska Agencja Telegraficzna” i „Wydawnictwa Państwowe” (Dz. U. 26/237). Wymienione dwa przedsiębiorstwa łączy się w jedno przedsiębiorstwo państwowe pod firmą „Polska Agencja Telegraficzna”, stanowiące odrębną jednostkę gospodarczą i posiadające osobowość prawną. Przedsiębiorstwo działać będzie na podstawie statutu, zatwierdzonego na wniosek Prezesa Rady Ministrów przez Radę Ministrów i ogłoszonego w Monitorze Polskim, a opartego na zasadach RPR. z dn. 17. III. 1927 o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych, przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji. Z dniem ogłoszenia statutu tracą moc obowiązującą miarodajne dotychczas przepisy prawne²⁹⁾.

Znaczenie dla państwowych przedsiębiorstw kredytowych, więc także dla Banku Gospodarstwa Kra-

²⁷⁾ W sprawie zbycia, sprzedaży wzgl. zamiany wyszczególnionych gruntów i nieruchomości państwowych zob. Dz. U. 15, 17, 22, 43, 138 (dotyczy gruntów państw, w Gdyni) i 234; zob. także Dz. U. 218. W sprawie sprostowania omyłek w wykazie nieruchomości państwowych, przeznaczonych do sprzedaży, zob. Dz. U. 103. Odnośnie gruntów, odstąpionych wzgl. wywłaszczonych na rzecz Państwa, celem przeprowadzenia pomiarów Państwa zob. Dz. U. 125. W sprawie opłat za mieszkania, zajmowane przez funkcjonariuszów państwowych i wojskowych w budynkach państwowych, zob. Dz. U. 23.

²⁸⁾ W sprawie właściwości terytorjalnej okręgowych urzędów górniczych, podległych Wyższemu Urzędowi Górniczemu w Warszawie, zob. Dz. U. 73.

²⁹⁾ Dz. U. 1924 poz. 547, 1925 poz. 921 i 1928 poz. 140.

owego, posiada postanowienie art. 21 ustawy z dn. 7. III. 1932 (Dz. U. 25/219), według którego przepisy, dotyczące ulg w egzekucji sądowej przeciwko gospodarzom rolnym, nie mają zastosowania do egzekucji, wszczętej celem zaspokojenia m. in. należności z pożyczek długoterminowych, udzielonych przez instytucje kredytu długoterminowego³⁰⁾.

Wymienione właśnie postanowienie ustawy z dn. 7. III. 1932 (Dz. U. 25/219) ma znaczenie również dla Państwowego Banku Rolnego. Ponadto dotyczy Państwowego Banku Rolnego ustawa z dn. 12. III. 1932 o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne (Dz. U. 25/221). Ustawa ma ułatwić uzyskanie środków pieniężnych drogą parcelacji. Umowy przyrzeczenia sprzedaży gruntów z parcelacji, przeprowadzonej na zasadzie wymienionej ustawy, winny pod rygorem ich nieważności zawierać postanowienie, że wszelkie zadatki i wpłaty gotówkowe, uiszczone przez nabywców na poczet ceny kupna, muszą być składane do ich depozytów w Państwowym Banku Rolnym. Ustawa o utworzeniu Państwowego Banku Rolnego została zarazem uzupełniona postanowieniem, że emitowane przez Państwowy Bank Rolny listy zastawne mogą być przedmiotem specjalnej, zawieranej przez ich właściciela z Państwowym Bankiem Rolnym, umowy depozytowej, której rozwiązanie nastąpić może wyłącznie za zgodą obu stron. Złożone na mocy takiej umowy listy zastawne nie mogą być z depozytu wycofane, nawet w drodze egzekucji lub z powodu otwarcia upadłości (konkursu) do majątku właściciela. Wraz z przejściem prawa własności listów zastawnych na nabywcę z mocy samego prawa przechodzą uprawnienia i obowiązki poprzedniego właściciela, wynikające z umowy depozytowej. — Wymienić należy tu jeszcze dwa RMRR. z dn. 10. III. 1932, wydane w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Rolnictwa (Dz. U. 24/194 i 195). Pierwsze dozwala udzielanie według uznania Banku dłużnikom z tytułu długoterminowych pożyczek w listach zastawnych oraz w obligacjach meljoracyjnych wyjątkowych ulg w postaci odroczenia najdalej do dnia 1. X. 1934 zaległych na dzień 1. I. 1932 należności oraz w postaci całkowitego lub częściowego umorzenia odsetek zwłoki od powyższych zaległych należności. Drugie rozporządzenie zezwala Bankowi na żądanie dłużnika przenosić wypłacone już pożyczki w 1% i 8% listach zastawnych do dłuższego okresu umorzenia

³⁰⁾ Ponadto zob. także Dz. U. 188 art. 2 p. 2.

z tem, że łączny okres umorzenia nie może przekraczać 30 i pół lat, zaś nowy okres umorzenia ustala się na lat 15, 20 wzgl. 25³¹⁾32).

Ustawa z dn. 17. III. 1932 (Dz. U. 25/222) zatwierdziła, uchwalone dn. 23. II. 1932 przez Zwyczajne Walne Zebranie Akcjonariuszów Banku Polskiego, podwyższenie bezprocentowego kredytu, z którego Skarb Państwa korzysta przez cały czas trwania przywileju Banku, do sumy nie wyższej nad 100 milionów zł.

Z pośród przepisów, dotyczących publicznych środków w komunikacyjnych, wymienić należy przede wszystkim R. R. M. z dn. 29. II. 1932 (Dz. U. 20/139), ustalające na podstawie ustawy o Państwowym Funduszu Drogowym z dn. 3. II. 1931 na rok budżetowy 1932/33 wysokość opłat od pojazdów mechanicznych. Wysokość opłat uległa naogół obniżeniu w stosunku do opłat, ustalonych RRM. z dn. 2. IX. 1931. Opłata wynosi obecnie od samochodu osobowego, służącego do własnego użytku, 40 zł³³⁾, — od autobusu — 36 zł), od dorożki samochodowej — 35 zł), od samochodu ciężarowego lub traktora, służącego do własnego użytku — nadal 32 zł, od samochodu ciężarowego lub traktora użytkowanego w celach zarobkowych — 40 zł³⁵⁾ od każdych 100 kg, wagi własnej, zaś od motocykla bez przyczepki nadal 50 zł — oraz od motocykla z przyczepką i od cyklonetek nadal 75 zł od sztuki. Podane powyżej opłaty, wymierzone od 100 kg wagi, pobierane są także od przyczepek do danych pojazdów mechanicznych³⁶⁾. Dla pojazdów mechanicznych i przyczepek na kołach o pełnych obręczach gumowych podwyższa się stawki o 50% (dotychczas o 25%), zaś na kołach i obręczach żelaznych (jak dotąd) — o 100%. Od pojazdu mechanicznego, posiadającego różne typy obręczy, pobiera się stawki według typu obręczy, podlegającego wyższej opłacie³⁷⁾.

³¹⁾ Ponadto zob. także Dz. U. poz. 188 art. 2 p. 2 oraz poz. 236 art. 4 (dotyczy prawa Państw. Banku Rolnego zaciągania pożyczek na rzecz Funduszu obrotowego reformy rolnej).

³²⁾ W sprawie konwersji listów zastawnych b. rosyjskich banków ziemskich zob. Dz. U. 77. W sprawie ratyfikacji Konwencji, dotyczącej utworzenia Międzynarodowego Towarzystwa Kredytu Hipotecznego Rolnego zob. Dz. U. 183.

³³⁾ Dotychczas 40 zł, a powyżej 1500 kg wagi — 50 zł od 100 kg.

³⁴⁾ Dotychczas 40 zł.

³⁵⁾ Dotychczas 48 zł.

³⁶⁾ Dotychczas wynosiły odnośne opłaty 30 zł od każdych 100 kg wagi własnej przyczepki.

³⁷⁾ W sprawie zatwierdzania statutów wzgl. uchwał związków komunalnych o opłatach drogowych wzgl. mytniczych zob. Dz. U. 157 § 2 g i h. — O drogach lądowych i drogach wodnych śródlądowych w czasie wojny zob. Dz. U. 230; ponadto zob. także Dz. U. 215 i 235. Katastru sił wodnych dotyczy Dz. U. 44.

RMP. i H. w porozum, z M. S. z dn. 21. I. 1932 (Dz. U. 13/83) ustaliło wysokość niektórych morskich opłat portowych, w szczególności opłat portowych za wejście i wyjście statków³⁸⁾, opłat od ładunku³⁹⁾, opłat pasażerskich⁴⁰⁾, opłat ryczałtowych⁴¹⁾, opłat postojowych⁴²⁾, przystaniowych⁴³⁾ i pilotowych⁴⁴⁾. Opłat za światła i boje nie pobiera się. Rozporządzenie przewiduje liczne zwolnienia od wymienionych wszystkich albo niektórych opłat na korzyść określonych statków albo ładunków. Wolne są m. in. wszelkie statki będące własnością Rzeczypospolitej Polskiej i W. M. Gdańska, o ile nie są użyte do celów zarobkowych. Rozporządzenie weszło w życie z dn. 1. IV. 1932. Równocześnie straciły moc obowiązującą przepisy dziewięciu dotychczas miarodajnych rozporządzeń⁴⁵⁾.

W zakresie poczty, telegrafu i telefonu wymienić wypada ustawę z dn. 18. II. 1932 (Dz. U. 24/180) w sprawie raty-

³⁸⁾ 6 gr — a od statków wyladowujących lub załadowujących powyżej 25% pojemności netto 12 gr za każdy m³ pojemności netto; przewidziane są liczne ulgi.

³⁹⁾ 0,25—1 zł za każdą tonnę (1000 kg) zależnie od grupy towaru; przewidziane są ulgi. — Zob. także Dz. U. 271.

⁴⁰⁾ 5 gr — a w żegludze zagranicznej 50 gr od osoby.

⁴¹⁾ Roczne (30 gr, 2 i 5 zł za każdą jednostkę iloczynu z największej długości i największej szerokości statku w metrach, zależnie od rodzaju statku) i jednorazowe (1,50—15 zł zależnie od rodzaju statku; od cudzoziemskich statków pasażerskich, zatrzymujących się w porcie w celach turystycznych niedłużej niż 3 doby, za każdą rozpoczętą dobę 100 zł; opłata od holowników wynosi 50 zł).

⁴²⁾ Od statków, przebywających w porcie dłużej, niż jeden miesiąc, a nie uiszczających opłat ryczałtowych rocznych, pobiera się za każdy rozpoczęty miesiąc ponad jeden, 4 gr za m³ pojemności netto, a 20 gr za tonnę ładowności o ile statek nie podlega pomiarom morskim.

⁴³⁾ Za korzystanie z przystani 3 gr — a od statków, bezpośrednio leżących w przystani, 8 gr za każdy metr długości przystani, zajętej przez statek i za każdą rozpoczętą dobę.

⁴⁴⁾ Od statków ponad 100 tonn pojemności netto za wejście i wyjście łącznie 30 wzgl. 60 i więcej zł zależnie; od pojemności statku (do 1000 wzgl. do 2000 m³ netto; za każde rozpoczęte następne 500 m³ — 15 zł); przewidziane są ulgi. Za niewykorzystanie pilota w czasie zamówionym za każde rozpoczęte pół godziny opóźnienia pobiera się 20 zł, za użycie holowników administracji portowej, za każdą rozpoczętą godzinę pracy holownika 60 zł.

⁴⁵⁾ Dz. U. 1925 poz. 251, 268 (§ 11) i 405; 1926 poz. 137; 1928 poz. 264, 535 i 716; 1930 poz. 174 i 497.

fikacji światowej Konwencji pocztowej oraz 6 porozumień i 3 protokółów, podpisanych w Londynie dn. 28. VI. 1929 r.⁴⁶⁾

Ustawa z dn. 18. II. 1932 (Dz. U. 19/132) zmienia RPR. z dn. 24. IX. 1926 o utworzeniu przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” w tym sensie, że ustanawia w razie rozbieżności co do wysokości wpłat lub dopłat pierwszeństwo budżetu państwowego przed zatwierdzonym przez Radę Ministrów planem finansowo-gospodarczym. — Cztery ustawy z dn. 28. I. 1932 (Dz. U. 16/90—93) dotyczą skupu przez Skarb Państwa z dniem 1. I. 1933 kolei lokalnych Borki Wielkie — Grzymałów, Drohobycz — Truskawiec, Lwów — Podhajce i Muszyna — Krynica. W pierwszym, drugim i ostatnim przypadku cenę skupu stanowi renta roczna, ustalona do upływu terminu koncesji. Skarb Państwa ma prawo niepłatne jeszcze raty renty skupu skapitalizować w stosunku 4% rocznie. Ponadto Skarb Państwa ma prawo każdego czasu przejąć pożyczki, obciążające dane spółki kolejowe w stosunku do Banku Gospodarstwa Krajowego, o którą to sumę w danym razie zmniejsza się renta skupu. W przypadku kolei Lwów—Podhajce koszty ewentualnej likwidacji spółki poniesie Skarb Państwa, a wydatek ten będzie pokryty z budżetu „Polskich Kolei Państwowych”. Pisma oraz wpisy w księgach kolejowych (gruntowych), mające na celu przeniesienie własności skupywanych czterech przedsiębiorstw kolejowych na Skarb Państwa, są wolne od opłat stemplowych i komunalnych oraz od należności sądowych.⁴⁷⁾⁴⁸⁾

W zakresie monopolu tytoniowego posiada podstawowe znaczenie ustawa z dn. 18. III. 1932 o utworzeniu państwowego przedsiębiorstwa „Polski Monopol Tytoniowy” (Dz. U. 26/240). Wymienione przedsiębiorstwo, któremu powierza się eksploatację na rzecz Skarbu Państwa monopolu tytoniowego, prowadzone ma być na zasadach handlowych, stanowi samoistną osobę prawną i wpisane będzie do rejestru handlowego. Przedsiębiorstwo przejmuje na własność cały majątek państwowy nieruchomy i ruchomy, znajdujący się dotychczas pod zarządem Dyrekcji Państwowego Monopolu Tytoniowego, oraz wszelkie aktywa i pasywa tejże Dyrekcji. Majątek nieruchomy i ruchomy, nabyty w przyszłości, będzie również stanowić własność przedsiębiorstwa. Zbywanie i zamiana majątku nieruchomego może nastąpić jedynie na podstawie upoważnienia ustawowego. Przedsiębiorstwo „Polski Monopol Ty-

⁴⁶⁾ Ponadto dotyczą poczty, telegrafu i telefonu Dz. U. 10, 53, 201—203.

⁴⁷⁾ W sprawie zbycia i zamiany gruntów państwowych, będących w zarządzie Polskich Kolei Państwowych zob. Dz. U. 43. — W sprawie komunikacji kolejowej polsko-niemieckiej zob. Dz. U. 184.

⁴⁸⁾ Komunikacji lotniczej dotyczy Dz. U. 14, 80/81 i 113.

toniowy" jest wolne od wszelkich danin publicznych z wyjątkiem opłat na rzecz Państw. Funduszu Drogowego oraz określonych podatków i opłat komunalnych m. in. od gruntów i budynków. Przeniesienia własności nieruchomości pomiędzy Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem „Polski Monopol Tytoniowy” nie podlegają żadnym opłatom ani państwowym, ani komunalnym. Zarząd przedsiębiorstwa należy do Dyrekcji Polskiego Monopoli Tytoniowego z Dyrektorem na czele, podporządkowanej Ministrowi Skarbu. Minister Skarbu ustala w drodze rozporządzenia organizację przedsiębiorstwa. Sprzedaż wyrobów tytoniowych dokonywana będzie przez przedsiębiorstwo bądź we własnych zakładach sprzedaży, bądź za pośrednictwem koncesjonowanych sprzedawców po cenach, wskazanych w taryfie, zatwierdzanej przez Ministra Skarbu. Warunki udzielania, cofania i wygasania koncesyj, prowadzenia sprzedaży wyrobów tytoniowych przez osoby prywatne oraz czas trwania koncesyj określa Minister Skarbu; upoważnienia powyższe przysługują; Ministrowi Skarbu również w stosunku do dotychczasowych koncesjonariuszów. Minister Skarbu określa ponadto warunki udzielania, cofania i wygasania koncesyj na uprawę tytoniu, prowadzenia uprawy przez osoby prywatne oraz czas trwania koncesyj. Osoby, które otrzymały koncesję na uprawę tytoniu, obowiązane są do odstąpienia całego wyprodukowanego zapasu surowca przedsiębiorstwu „Polski Monopol Tytoniowy” po cenach taryfowych, ustanawianych przez Ministra Skarbu. Stosunek służbowy pracowników przedsiębiorstwa normuje Minister Skarbu. Może on przenosić w stan nieczynny i zwalniać ze służby także pracowników dotychczasowego zarządu, którzy, będąc funkcjonariuszami państwowymi, byli mianowani na stałe. Przedsiębiorstwo „Polski Monopol Tytoniowy” pokrywa wszelkie swoje wydatki z własnych dochodów i funduszy i prowadzi swą gospodarkę na podstawie rocznych planów finansowo-gospodarczych, zatwierdzanych przez Ministra Skarbu. Z końcem każdego roku przedsiębiorstwo zestawia bilans i rachunek zysków i strat według zasad księgowości handlowej, wyprowadzając czysty zysk po potrąceniu oprócz wszystkich wydatków eksploatacyjnych, opłaty monopolowej, w wysokości ustalonej przez Ministra Skarbu, oraz wszystkich podatków i opłat skarbowych, od których przedsiębiorstwo jest zwolnione. Bilans i rachunek zysków i strat zatwierdza Minister Skarbu. Do ogólnego budżetu państwowego wchodzi kwota wpłaty przedsiębiorstwa do Skarbu Państwa, ustalona na podstawie planu finansowo-gospodarczego. Przedsiębiorstwo może zaciągać na swe potrzeby krótkoterminowe pożyczki, nie przewyższające w sumie 10% ogólnego dochodu eksploatacyjnego brutto; spłacane będą z dochodów przedsiębiorstwa. Ogól-

ne zasady, na jakich pożyczki te mogą być zaciągane, ustala Minister Skarbu. Zaciąganie pożyczek wyższych lub długoterminowych oraz zaciąganie jakichkolwiek pożyczek przez emitowanie obligacji, wreszcie zaciąganie wszelkich zobowiązań, obciążających nieruchomości przedsiębiorstwa, może nastąpić tylko w granicach upoważnień ustawowych. Zastępstwo sądowe w sprawach, dotyczących praw i interesów majątkowych przedsiębiorstwa, należy do zakresu działania Prokuratorji Generalnej Rz. P. Ustawa weszła w życie z dniem ogłoszenia (31. III. 1932).

Na podstawie powyższej ustawy wydane zostało nowe RMS. z dn. 31. III. 1932 o koncesjonowanej sprzedaży wyrobów tytoniowych (Dz. U. 27/266). Koncesje na sprzedaż wyrobów tytoniowych są przywiązane do osoby koncesjonariusza, nie podlegają dziedziczeniu, ani też nie mogą być odstępowane osobom trzecim bezpłatnie, czy też za wynagrodzeniem; wydzierżawienie koncesji lub przyjęcie wspólnika jest również zabronione. Koncesjonariusze obowiązani są prowadzić sprzedaż wyrobów tytoniowych osobiście. Powierzanie prowadzenia sprzedaży innym osobom (zastępcom) jest dopuszczalne tylko za zezwoleniem władzy. Rozporządzenie rozróżnia koncesje na sprzedaż hurtową i detaliczną. W pierwszym przypadku rozróżnia się koncesje na hurtownie tytoniowe rejonowe i rozdzielcze (spółdzielcze). Koncesje na detaliczną sprzedaż dzielą się na koncesje na sklepy tytoniowe (samoistne i mieszane), a następnie na koncesje na sprzedaż uliczną (w budkach, skrzynkach i t. p.), domową (w zakładach gastronomicznych) oraz ruchomą lub okrężną (na wystawach, na ulicach zdrojowisk, w wagonach kolejowych itp.). Dla przedsiębiorstw hurtowej sprzedaży wyznaczony jest rabat w wys. do 13 % od ceny taryfowej, o ile chodzi o wyroby Polskiego Monopolu Tytoniowego i monopolu gdańskiego, oraz do 8%, o ile chodzi o wyroby zagraniczne. Odpowiednie rabaty dla sprzedaży detalicznej wynoszą 9 i ewent. 7 %, a dla sprzedaży domowej 7 i 4 %. Koncesjonariusze obowiązani są m. in.: do prowadzenia stale przynajmniej minimalnego zapasu wyrobów tytoniowych, określanego przez Dyrekcję Polskiego Monopolu Tytoniowego w granicach do 7-dniowego przeciętnego obrotu danego przedsiębiorstwa sprzedaży, a ponadto do posiadania zapisku rewizyjnego i do prowadzenia ksiąg, w których mają być notowane przychód i rozchód wyrobów tytoniowych o ile chodzi o hurtownie i sklepy tytoniowe z prawem odprzedaży, względnie tylko przychód o ile chodzi o inne przedsiębiorstwa detalicznej sprzedaży. Koncesje" na sprzedaż hurtową wzgl. detaliczną mogą być cofane bez podania powodów normalnie za jednorocznym wzgl. 6-miesięcznym wypowiedzeniem. Rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia (31. III. 1932).

W sprawie uprawy tytoniu w r. 1932 wydane zostało RMS. z dn. 15. I. 1932 (Dz. U. 5/31). Ilość okręgów, w których dozwolona jest uprawa tytoniu, wynosi, jak w roku poprzednim już, 11 (5 we Wschodniej Małopolsce, poza tem wołyński, lubelski, grodzieński, pomorski, miechowski i śląski). We wszystkich innych sprawach, dotyczących uprawy tytoniu, praw i obowiązków plantatorów i nadzoru nad plantacjami tytoniu, obowiązują przepisy RMS. z dn. 10. XII. 1930 o uprawie tytoniu w roku 1931 z odpowiedniami zmianami co do lat ⁴⁹⁾.

Z przepisów prawnych dotyczących monopolu spirytusowego wymienić należy RMS. z dn. 19. III. 1932 (Dz. U. 24/200), wprowadzające niektóre zmiany do rozporządzenia wykonawczego z dn. 7. II. 1928. Wysokość dozwolonych zaników magazynowych spirytusu, podane w części pierwszej wymienionego rozporządzenia ⁵⁰⁾, zróżniczkowana została dla rektyfikacyj, wolnych składów spirytusu i gorzelni przemysłowych w wys. od 0,001 do 0,01% zależnie od przedmiotu (surówka wzgl. rektyfikat), formy (w zbiornikach wzgl. w beczkach) i okresów magazynowania (ilości zmienne wzgl. stałe) ⁵¹⁾, zaś dla gorzelni rolniczych ustalona w jednakowej wysokości 0,4% ⁵²⁾. Specjalny zanik na zlew obniżony został z 0,25 do 0,15 % ilości spirytusu, wydanych z magazynu i wywiezionych z przedsiębiorstwa. W części piątej rozporządzenia wykonawczego dostosowano niektóre przepisy do uchwalonej w międzyczasie ustawy przeciwalkoholowej z dn. 21. III. 1931. W szczególności podwyższona została stawka maksymalnej zawartości alkoholu w napojach alkoholowych, co do sprzedaży których miarodajne są niektóre specjalne (ulgowe) przepisy, z 2¹/₂% do 4,5%. — RMS z dn. 23. XII. 1931 (Dz. U. 1932 : 1/5) ustaliło detaliczne ceny sprzedaży butelkowanego spirytusu o mocy 90° na cele lecznicze

⁴⁹⁾ W sprawie cennika wyrobów tytoniowych Gdańskiego Monopolu Tytoniowego zob. Dz. U. pcz. 13.

⁵⁰⁾ Rozporządzenie przewiduje celem wyrównania naturalnych strat (ubytków) spirytusu, jako „dozwolone zaniki”: zanik magazynowy, drogowy i rektyfikacyjny (aparadowy).

⁵¹⁾ Najmniejsza dzienna pozostałość w okresie kwartalnym (kalendaryzowym) jest ilością stale magazynowaną w danym kwartale. Dozwolony zanik w odniesieniu do ilości stale magazynowanych jest o połowę, mniejszy, jak cenNIK dotyczący ilości zmiennych. Dotychczasowe przepisy nie uwzględniały wyższego zróżniczkowania, stosując jednakowe wyższe normy zaników magazynowych.

⁵²⁾ Dotychczasowe przepisy nie przewidywały dla gorzelni rolniczych odmiennych norm zaników magazynowych.

i domowe. Ceny są nieco niższe od ustalonych RMS. z dn. 30. IV. 1930⁵³⁾; coprawda rozumiały się dotychczasowe ceny za spirytus o mocy 95°⁵⁴⁾.

Celem dalszego wykonania ustawy o monopolu zapalczanym z dn. 30. I. 1931 wydane zostało RMS. z dn. 15. I. 1932 (Dz. U. 6/42). Od dnia 1. I. 1932 osobom prywatnym — poza Spółką Akcyjną do Eksploatacji Państwowego Monopolu Zapalczanego w Polsce — nie służy już bez zezwolenia Ministra Skarbu prawo do wyrobu i wywozu z kraju pręcików z drzewa, używanych do wyrobu zapalek, oraz zapalniczek z wyjątkiem zapalniczek elektrycznych, służących do umocowania we wszelkiego rodzaju środkach lokomocji, zapalniczek ze złota i srebra, zaopatrzonych cechą urzędu probierczego, oraz przyrządów służących do zapalania takich lamp górniczych, których nie można zapalać zapalkami. Od dnia 1. II. 1932 kamyczki zapalowe mogą być sprzedawane jedynie w opakowaniach zamkniętych, zawierających co najmniej 10 sztuk. Opakowania muszą być zaopatrzone w opaskę nienaruszoną ze znakiem Spółki Akcyjnej do Eksploatacji Państw. Monopolu Zapalczanego w Polsce. Zapasy kamyczków zapalowych, znajdujące się w handlu, mogą być sprzedawane bez opasek tylko do dnia 1. VIII. 1932. Kamyczki zapalowe mogą być sprzedawane jedynie po cenie wskazanej na opasce.

W dziedzinie podatków, a w szczególności pośrednich, zasługuje na uwagę ustawa z dn. 17. III. 1932 (Dz. U. 25/223) o zmianie niektórych przepisów ustaw, dotyczących finansów komunalnych. Do wszystkich państwowych podatków od spożycia, zużycie wzgl. produkcji, z wyjątkiem podatku od węgla, olejów mineralnych i cukru oraz opłat patentowych (akcyzowych) pobiera się dodatek komunalny, a mianowicie w wys. 30% podatku od napojów winnych oraz od piwa, a 15% państwowego podatku od innych przedmiotów. Z powyższych dodatków przekazuje się komunalnemu funduszowi pożyczkowo-zapomogowemu 20%, gminom miejskim 50%, zaś powiatowym związkom komunal-

⁵³⁾ N. p. za 1 litr 12,50 zł zamiast 14,50 zł; prócz 0,5 i 0,25 litra sprzedaje się obecnie także 0,1 litra.

⁵⁴⁾ W sprawie podziału dodatku komunalnego do opłaty skarbowej od spirytusu ($\frac{1}{5}$ na rzecz samorządu wojewódzkiego, $\frac{4}{5}$ na rzecz związków komunalnych województwa śląskiego, na komunalny fundusz pożyczkowo-zapomogowy oraz na rzecz gmin miejskich i powiatowych związków komunalnych) zob. Dz. U. poz. 223 (art. 1. IV).

nym 30 %. Dodatki do opłat patentowych nie mogą przenosić 100 % opłat od wyrobu wzgl. 200% opłat od sprzedaży i podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

W zakresie podatku od cukru wydane zostało RMS. z dn. 9. II. 1932 (Dz. U. 12/76) uzupełniające RMS. z dn. 17. IV. 1928 postanowieniem, że przedsiębiorcy, który wywiózł z kraju wyroby cukrowe z zachowaniem właściwych przepisów, służy, zamiast zwrotu podatku, prawo nabycia odpowiedniej ilości cukru bez opłaty podatku. — W sprawie wyznaczenia i rozdziału ostatecznych kontyngentów cukru na czas od 1. X. 1931 do 30. IX. 1932 wydane zostały RMS. z dn. 15. I. i 2. III. 1932 (Dz. U. 8/52 i 21/158)⁵⁵⁾

Ustawa z dn. 10. III. 1932 (Dz. U. 27/249), zmieniając RPR. z dn. 26. III. 1927 o monopolu spirytusowym, podwyższyła podatek spożywczy od drożdży prasowanych, wyrobionych w kraju oraz sprowadzanych z zagranicy lub z obszaru w. m. Gdańska, do 1,50 zł od 1 kg⁵⁶⁾.

RMS. z dn. 16. I. 1932 o obliczaniu i poborze podatku od energii elektrycznej (Dz. U. 9/58) zarządza wyodrębnianie kwoty podatku na rachunkach za zużytą energję. Minister Skarbu może w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych technicznym sposobem obliczania należności, zezwolić na wliczanie podatku w każdorazowo pobieraną cenę za kilowatgodzinę światła. Zezwolenie, ogłaszane w Dzienniku Ustaw, może być przez Ministra Skarbu cofnięte. Rozporządzenie zezwala francuskiej sp. akc. Towarzystwo Elektryczności w Warszawie na obliczanie i pobór podatku w sposób powyżej wymieniony. — RMS. z dn. 3. II. 1932, wydane w poroz. z MSW., RP. oraz P. i H. w sprawie wykonania ustawy o państw. podatku od energii elektrycznej (Dz. U. 15/88), wyłącza od opodatkowania energję, pobieraną przez przyrządy, mogące wprowadzić dawać światło, lecz służące do innych celów⁵⁷⁾. Za „nieznaczłą część” uznaje rozporządzenie taką ilość energii, kiedy moc przyłączonych odbiorników dla światła nie przekracza 15 % zainstalowanej mocy. Zużycie energii elektrycznej przez fundusz kwaterunku wojskowego oraz wymienione w ustawie władze, urzędy, instytucje, zakłady oraz przedsiębiorstwa wolne jest od podatku tylko w tej części, w jakiej energia elektryczna została zużyta przez nie na cele (potrzeby) własne, w pozostałej zaś części energia ta

⁵⁵⁾ W sprawie kontyngentu eksportowego zob. Dz. U. 85.

⁵⁶⁾ Dotychczas 1 zł wzgl. 1,30 zł.

⁵⁷⁾ N. p. lekarskich, sygnalizacyjnych, kontrolnych, a także kinematograficznych i t. p.

podlega podatkowi⁵⁸). Rozporządzenie podaje szczegółowe wyjaśnienia co do podmiotowych zwolnień od podatku. Do przedsiębiorstw państwowych niewydzielonych zalicza się wszystkie przedsiębiorstwa państwowe z wyjątkiem wyodrębnionych na zasadzie RPR. z dn. 17. III. 1927 oraz tych, których odrębna osobowość prawna została wyraźnie stwierdzona szczególnym przepisem prawnym. Do instytucyj, wolnych od podatku, zalicza się banki państwowe (BGK., PBR. i PKO.) oraz komunalne kasy oszczędności⁵⁹).

Ustawa z dn. 17. III. 1932 (Dz. U. 25/223) wprowadza (art. 1 XX) do ustawy, o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dn. 11. VIII. 1923 postanowienie, na zasadzie którego gminy wiejskie o charakterze miejskim mają prawo pobierać na swoją rzecz podatek od lokali do takiej wysokości, w jakiej podatek ten przypada gminom miejskim. Bliższe przepisy wyda Min. Spr. Wewn. w poroz. z Min. Skarbu⁶⁰).

W zakresie cła zasługuje na uwagę RMS., P. i H. oraz R. z dn. 31. XII. 1931 (Dz. U. 1932: 2/12). Rozporządzenie ujednolajniło wzgl. także podwoiło stawki opłat manipulacyjnych, ustalonych rozporządzeniem z dn. 11. VII. 1931. Od towarów, przywożonych z zagranicy czy to koleją, drogą powietrzną, wodną lub kołową, czy to w ruchu pocztowym, w ruchu podróży lub małym ruchu granicznym, opłata manipulacyjna wynosi 20 % od sumy przypadającego cła; przy przywozie towarów, wolnych od cła opłata manipulacyjna wynosi w określonych przypadkach 60 i 2 gr od 100 kg, w innych 30 gr. Od towarów, podlegających cłu wywozowemu, płaci się 10% sumy cła. W obrocie uszlachetniającym czynnym i biernym oraz w obrocie reparacyjnym czynnym i biernym opłata manipulacyjna wynosi 2 gr od 100 kg, zaś od statków żeglugi morskiej i rzecznej 10 gr od tonny rejestrowej (najmniej 1 zł, najwyżej 40 zł).

RMS. z dn. 22. II. 1932 (Dz. U. 17/105) wprowadza niektóre zmiany i uzupełnienia do rozporządzenia z dn. 14. III. 1930 o postę-

⁵⁸) N. p. energia zużyta przez osoby zamieszkujące w domach funduszu kwaterunku wojskowego; są one „odbiorcami” energii nawet w wypadku, gdy pobierają ją i regulują należność za nią za pośrednictwem funduszu, jako nabywcy energii od zakładu elektrycznego.

⁵⁹) Do przedsiębiorstw samorządowych nieposiadających charakteru przemysłowego wzgl. handlowego zalicza rozporządzenie m. in. wodociągi, kanalizacje, łaźnie, rzeźnie (także chłodnie, fabryki lodu itd.).

⁶⁰) W sprawie komunalnych podatków wzgl. opłat na rzecz Pol. Czerw, Krzyża od publ, zabaw, rozrywek i widowisk zob. Dz. U. 223 (art. L IX) oraz 111. — W sprawie zatwierdzania statutów samoistnych podatków komunalnych od psów oraz od posiadania przedmiotów zbytku zob. Dz. U. 157.

powaniu celnem. Cło pobiera się według tych przepisów celnych i stawek taryfowych, jakie obowiązują w dniu, w którym towary zostały zadeklarowane do odprawy celnej, pod warunkiem jednak uiszczenia należności celnych w ciągu 14 dni po dniu ustalenia przez urząd celny wyniku rewizji celnej. Po upływie tego terminu stosuje się przepisy celne i stawki taryfowe, obowiązujące w chwili uiszczenia należności celnych. Powyższe postanowienie ma zastosowanie również do towarów, przechowywanych w wolnych składach celnych. Rozporządzenie wyszczególnia także dokładniej przypadki zwolnienia od cła towarów, przywożonych za poświadczeniem władz. Ilość zapalek w dwóch pudełkach, jakie podróżni mogą przywozić bez cła i opłat, podwyższona jest do najwyżej 75 sztuk w każdym. Na uwagę zasługuje także nowy przepis, dotyczący odprawy celnej, mianowicie, że różnica w wadze pomiędzy ilością zadeklarowaną a ilością ustaloną w wyniku rewizji, nie przewyższająca 10%, nie powoduje wdrażania postępowania karnego. Rozporządzenie zawiera również szereg zmian i uzupełnień w tabeli tarowej⁶¹⁾.

Miarodajne dotąd przepisy rozporządzenia z dn. 25. I. 1928 w sprawie ceł maksymalnych zostały częściowo zmienione oraz uzupełnione RMS., P. i H. oraz R. z dn. 8 i 26. III. 1932 (Dz. U. 19/137 i 26/247). Maksymalne przywozowe stawki celne są wyższe o 200% (dotychczas 100%) od stawek celnych, ustalonych w taryfie z dn. 26. VI. 1924 w brzmieniu każdorazem obowiązującym. Maksymalne stawki celne na towary wolne od cła są specjalnie wyznaczone (określone produkty rolne, futra, węgiel, kauczuk, garbniki, metale). Minister Skarbu może uchylać stosowanie ceł maksymalnych w stosunku do poszczególnych towarów wzgl. określonych ilości towarów⁶²⁾. — W zakresie ceł wywozowych wydano kilka przepisów ułatwiających wywóz określonych towarów⁶³⁾ ⁶⁴⁾.

Ustawa z dn. 17. III. 1932 o zmianie niektórych przepisów ustaw, dotyczących finansów komunalnych (Dz. U. 25/223) posiada znaczenie również w odniesieniu do opodatkowania obrotu prawnego⁶⁵⁾. Dodatek na rzecz związków komunalnych pobierany jest mianowicie od pism, dotyczących się przeniesienia własno-

⁶¹⁾ Zob. także Dz. U. 30; pozatem dotyczą sprost. taryfy celnej Dz. U. 104, zakazów przywozu Dz. U. 57 i 72.

⁶²⁾ W sprawie ulg celnych zob. Dz. U. 147 i 264. — Zwrotu cła przy wozie bekonów dotyczy Dz. U. 32.

⁶³⁾ Zob. Dz. U. 25 (drewno), 84 (niektóre artykuły gdańskie), 146i i 265.

⁶⁴⁾ Odnosnie międzynar. konwencyj, protokółów i porozumień, dotyczących obrotu towarowego, zob. Dz. U. 63/64, (statystyka gosp.), 66, 116 i 128.

⁶⁵⁾ Zob. art. 1 VI i VII, jak również XVII i XIX ustawy.

ści rzeczy nieruchomości, w wys. 50% opłaty stemplowej, należnej w myśl odpowiednich przepisów ustawy stemplowej z dn. 1. VII. 1926 (rodziały 10 i 11 oraz art. 106, 132 p. a i 52 ustęp ostatni). Dodatek na rzecz gmin miejskich do opłat procentowych od aktów notarialnych w b. zab. ros. (z wyjątkiem dotyczących przeniesienia własności rzeczy nieruchomości) wynosi do 50% opłaty stemplowej. Odpowiednie uchwały gmin miejskich podlegają zatwierdzeniu przez władzę nadzorczą. — Postępowanie w sprawach, unormowanych ustawą z dn. 18. III. 1932 o dobrach skonfiskowanych przez b. rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość (Dz. U. 24/189) jest zwolnione od opłat skarbowych i samorządowych. Całkowite lub częściowe zwolnienie od opłat stemplowych i komunalnych od notarialnych w b. zab. ros. (z wyjątkiem dotyczących przeniesienia pism i urzędowych czynności przewiduje ustawa z dn. 25. II. 1932 o przenoszeniu portfeli ubezpieczeniowych (Dz. U. 26/231).

W zakresie podatku przemysłowego od obrotu wydano RMS. z dn. 4. II. 1932 w poroz. z Min. Przem. i Handlu w sprawie zryczałtowania podatku przemysłowego od obrotu dla drobnych przedsiębiorstw (Dz. U. 14/86). W latach podatkowych 1932 i 1933 podatek przemysłowy od obrotu będzie pobierany w formie ryczałtu od określonych przedsiębiorstw handlowych 3 i 4 kategorii oraz przemysłowych 6—8 kategorii, których przeciętny prawomocny obrót w stosunku rocznym ustalony za lata podatkowe 1928, 1929 i 1930 nie przekroczył 35.000 zł wzgl. (w Warszawie i miastach I kl.) 45.000 zł, następnie także od przedsiębiorstw skupu zawodowego 4 kategorii, o ile przeciętny roczny prawomocny obrót za lata 1928, 1929 i 1930 nie przekroczył kwoty 20.000 zł, wreszcie od określonych przedsiębiorstw przemysłowych 8 kategorii, o ile zatrudniają nie więcej niż jednego najemnego pracownika. Wyłączone od opłaty podatku zryczałtowanego są przedsiębiorstwa, powstałe po dniu 31. XII. 1929, przedsiębiorstwa sprawozdawcze, przedsiębiorstwa prowadzące prawidłowe księgi handlowe oraz przedsiębiorstwa, których przeciętny obrót towarami, podlegającymi scalonemu podatkowi przemysłowemu, przekraczał w latach 1928—30 75% ogólnych obrotów tych przedsiębiorstw. Rozporządzenie podaje taryfę podatku zryczałtowanego w 43 grupach (przeciętnie 1% w każdej grupie przeciętnego obrotu rocznego) wzgl. dla przedsiębiorstw skupu zawodowego w 9 grupach (przeciętnie pół procent w każdej grupie). Dla określonych przedsiębiorstw przemysł. 8 kategorii, nie zatrudniających więcej niż jednego najemnego pracownika, zryczałtowany podatek wynosi 16 zł. Do podatku zryczałtowanego pobiera się 10% nadzwyczajny dodatek. Zryczałtowany podatek płatny jest w 4 równych ratach 15. IV, 15. VII, 15. X i 15. XII. 1932 i 1933. Począwszy od r. 1932

ustaje dla danych przedsiębiorstw obowiązek uiszczania zaliczek na poczet podatku obrotowego, pobieranego na zasadach ogólnych. — OMS. z dn. 27. I. 1932 (Dz. U. 17/110) ogłasza jednolity tekst ustawy z dn. 15. VII. 1925 o państwowym podatku przemysłowym⁶⁶).

W dziedzinie podatków bezpośrednich wydano szereg ważniejszych przepisów. Ustawa z dn. 17. III. 1932 (Dz. U. 25/223), zmieniająca niektóre przepisy ustawy o tymcz. uregul. finansów komunalnych z dn. 11. VIII. 1923, postanawia odnośnie do opodatkowania gruntów (art. 1. II.), że w b. zab. ros. grunty, należące do Państwa, mogą być obciążone tylko samoistnym podatkiem w wysokości kwot, którymi podobne grunty w sąsiedztwie są obciążone jako dodatkami do podatków państwowych. Rozporządzenie Min. Spr. Wewn. w poroz. z Min. Skarbu określi bliżej zasady wymiaru i poboru tego podatku⁶⁷).

Przepisy, dotyczące podatku przemysłowego, pobieranego w formie świadectw przemysłowych, podaje w brzmieniu obecnie obowiązującym OMS. z dn. 27. I. 1932 (Dz. U. 17/110), ogłaszające jednolity tekst ustawy o państwowym podatku przemysłowym z dn. 15. VII. 1925⁶⁸).

Liczne przepisy ogłoszone zostały w zakresie opodatkowania dochodu. RMS. z dn. 29. XII. 1931 (Dz. U. 1932: 8/50) w sprawie wykonania ustawy z dn. 7. XI. 1931 zaznacza, że wszelkie wynagrodzenia nawet procentowe, wypłacone do dn. 31. XII. 1931 osobom biorącym czynny udział w zarządzie przedsiębiorstwa, a należącym do składu zarządu, rad, komitetów nadzorczych i komisji rewizyjnych, należy uważać za uposażenia. W związku z ustanowieniem t. zw. podatku kumulacyjnego (wyrównawczego) rozporządzenie wyjaśnia, że obok różnicy w podatku dochodowym od uposażeń należy w czasie obowiązywania kryzysowego dodatku uiszczać także różnicę między dodatkiem kryzysowym od łącznego wynagrodzenia, otrzymanego w ciągu ubiegłego roku od wszystkich

⁶⁶) W sprawie uiszczenia zaległości podatku przemysłowego w naturze zob. Dz. U. 4 i 6.

⁶⁷) W sprawie potrącania przez Państwo 2% od sum, wypłacanych związkom komunalnym dodatków do określonych podatków bezpośrednich (z wyj. gminom wiejskim w b. dzieln. ros.) zob. art. 1. XVII ustawy. — W sprawie zatwierdzania uchwał o podwyższeniu dodatków komunalnych do państw, podatku od gruntów zob. Dz. U. 157 § 2 f. — W sprawie uiszczenia zaległości pod. gruntowego w naturze zob. Dz. U. 4 i 6.

⁶⁸) W sprawie uiszczenia zaległości pod. przemysł, w naturze zob. Dz. U. 4 i 6. — W sprawie zatwierdzania uchwał o dodatkach komunalnych do opłat państwowych od patentów zob. Dz. U. 157 § 2b.

służbodawców razem, a sumą dodatku kryzysowego, potrąconą przez poszczególnych służbodawców; dla obliczenia różnicy w dodatku kryzysowym miarodajna jest suma wynagrodzeń, podlegających dodatkowi kryzysowemu. Od wynagrodzeń, nie podlegających kryzysowemu dodatkowi należy posiłkowo tylko obliczyć podatek dochodowy celem pobrania różnicy w 10% dodatku. Różnicę w podatku od uposażeń należy pobrać poraż pierwszy od wynagrodzeń otrzymanych w ciągu 1931 roku, pobierając przytem 10% dodatek, natomiast różnicę w dodatku kryzysowym należy pobrać poraż pierwszy od wynagrodzeń otrzymanych w ciągu 1932 roku. Jeżeli płatnikowi nie były u poszczególnego służbodawcy potrącane żadne kwoty z tego powodu, że perjodyczne wynagrodzenia obliczone w stosunku rocznym nie przekraczały 2500 zł, należy takie wynagrodzenia również uwzględnić przy obliczaniu różnicy. Niema obowiązku złożenia obliczenia różnicy tylko wtedy, jeżeli łączna suma wynagrodzeń, otrzymanych w ciągu ubiegłego roku od wszystkich służbodawców razem, nie przekracza 2500 zł. Uposażenia, wypłacone w ciągu 1931 r. w formie tantjem, winny być doliczone do ogólnego uposażenia, służącego za podstawę obliczenia różnicy.

W RMS. z dn. 29. XII. 1931 w sprawie wykonania ustawy z dn. 22. X. 1931 o kryzysowym dodatku do państwowego podatku dochodowego (Dz. U. 1932: 8/51) zasługuje na uwagę przepis, że zwwyżki i zniżki z art. 26 wzgl. 27 i 29 ustawy o podatku dochodowym pozostają bez wpływu na wysokość kryzysowego dodatku. Jeżeli na skutek danych zniżek podatek nie przypada wogóle do zapłaty, należy pobrać tylko kryzysowy dodatek od dochodu ustalonego dla wymiaru podatku dochodowego. Jeżeli płatnik obok ogólnego dochodu osiągnął również dochód z nadzwyczajnego wyrębu leśnego (art. 15 ustawy), należy kryzysowy dodatek do podatku dochodowego od ogólnego dochodu i pozostałych $\frac{5}{6}$ części dochodu z nadzwyczajnego wyrębu leśnego obliczyć w ten sam sposób, w jaki oblicza się państwowy podatek dochodowy. Dodatkowi kryzysowemu podlegają dochody t. zw. niefundowane, wypłacane z funduszków wyszczególnionych w rozporządzeniu 12-stu przedsiębiorstw państwowych (wydzielonych z administracji państw, i skomercjalizowanych na zasadzie RPR. z dn. 17. III. 1927)⁶⁹). Wolne od dodatku kryzysowego są dochody niefundowane, wypłacane z funduszków związków komunalnych, o ile są oparte ściśle na podstawie RPR. z dn. 30. XII. 1924 o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych, w przeciwnym razie podlegają dodatkowi kryzysowemu.

⁶⁹) Rozporządzenie pomija Państw. Zakłady Przemysł. Zbożowe.

Termin do składania przez osoby fizyczne i spadki wakujące zeznań o dochodzie przesunięty został na rok podatkowy 1932 z dnia 1. III. na dzień 1. V. 1932 RMS z dn. 6. II. 1932 (Dz. U. 12/75). — Ustawa z dn. 18. III. 1932 o tymczasowem stosowaniu wyjątkowych zasad bilansowania (Dz. U. 25/226) dozwala przyjmowanie do bilansu papierów wartościowych po cenie, przyjętej do bilansu roku poprzedniego, wzgl. po cenie nabycia, o ile zostały nabyte w ciągu danego roku; papiery notowane na giełdzie nie mogą być przyjęte po cenie niższej od przeciętnego kursu z ostatniego miesiąca. Różnice kursowe należności i zobowiązań w walutach obcych mogą być przeniesione na utworzony specjalnie na ten cel rachunek przejściowy różnic kursowych. W danym przypadku ewentl. zysk lub strata na rachunku przejściowym nie będzie przyjęta do podstawy wymiaru podatku dochodowego. W miarę rzeczywistej spłaty lub wygaśnięcia w inny sposób tych należności i zobowiązań, podatek dochodowy będzie pobierany od faktycznie osiąganego zysku. Szczegółowe przepisy zostaną wydane przez Ministrów Przem. i Handlu oraz Skarbu. — Ustawa z dn. 25. II. 1932 (Dz. U. 26/228) zwalnia od podatku dochodowego w zakładach ubezpieczeń nadwyżki, powstałe z przeszacowania nieruchomości, jeżeli wartość przeszacowanych nieruchomości nie przekracza 172 % ich wartości, wykazanej w bilansie na dzień 31. XII. 1924, a nadwyżka została ujawniona najpóźniej w zamknięciach rachunkowych za rok 1932.

RMS. z dn. 19. II. 1932 (Dz. U. 18/115) zawiera przepisy wykonawcze do ustawy z dn. 19. XII. 1931 o nadzwyczajnym podatku od niektórych zajęć zawodowych. Rozporządzenie zaznacza, że wynagrodzenia za czynności spełniane w innym charakterze, nie w charakterze notariusza (rejenta) lub pisarza hipotecznego, nie są przychodem, od którego oblicza się nadzwyczajny podatek. Od ustalonego przychodu brutto odlicza się wyszczególnione w rozporządzeniu wydatki, które uznać należy za koszty osiągnięcia dochodu z danego zajęcia zawodowego. Nie są potrącalne wydatki, niezwiązane z osiągnięciem dochodu oraz wydatki o charakterze inwestycyjnym.

Ustawa z dn. 17. III. 1932 (Dz. U. 25/223) zmienia (w art. 2) przepis art. 24 ustawy o podatku dochodowym w tym sensie, że na obszarze województw poznańskiego, pomorskiego i górnośląskiej części województwa śląskiego „gminy i powiatowe związki komunalne mogą pobierać na podstawie uchwał organów uchwalających dodatki do państwowego podatku dochodowego”. Dodatki te nie mogą przekraczać norm, miarodajnych dla dotychczasowych (sta-

łych) dodatków, t. j. 4, 4 i pół i 5% od dochodów fundowanych (przy dochodzie ponad 1500 zł do 24000 zł oraz do wzgl. ponad 88.000 zł), zaś 3% od dochodów niefundowanych, poczynając od 15 stopnia danej skali.

W łączności z opodatkowaniem spadków i darowizn pozostają przepisy ustawy z dn. 18. III. 1932 o dobrach skonfiskowanych przez byłe rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość (Dz. U. 24/189). Dobra, skonfiskowane przez byłe rządy zaborcze uczestnikom walk o odzyskanie niepodległości w latach 1830—1864, uczestnicy tych walk, ich małżonkowie i potomkowie mogą otrzymać w granicach uprawnień, określonych przez ustawę. Przedmiotem uprawnienia są dobra, przejęte bezpośrednio przez Państwo Polskie po państwach zaborczych, o ile te dobra są jeszcze w posiadaniu Państwa. Otrzymanie dóbr podlega opodatkowaniu, chyba, że czysta ich wartość nie przenosi kwoty 10.000 zł. Za podstawę wymiaru podatku przyjmuje się czystą wartość dóbr otrzymywanych według ich stanu i wartości w czasie wydania decyzji lub wyroku prawomocnego. Podatek wymierza się od czystej wartości dóbr do 20, 50 i 100 tysięcy zł: 4, 8 wzgl. 12%, a następnie w 9 jeszcze pozycjach aż do 30% przy wartości ponad 50 milionów zł. Małżonkowi i dzieciom uczestników walk o niepodległość obniża się stawki do połowy. Minister Skarbu ma prawo zamiast poboru podatku zarządzić zatrzymanie na rzecz Państwa takiej części majątku, jaka co do wartości odpowiada wysokości wymierzonego podatku. Podatek pobrany będzie również w wypadku otrzymania dóbr skonfiskowanych na podstawie wyroku prawomocnego, chyba że uprawnieni weszli już w ich posiadanie przed wejściem w życie ustawy. Bliższe przepisy dotyczące podatku wyda Minister Skarbu. Postępowanie w sprawach, unormowanych w mowie będącą ustawą, jest zwolnione od opłat skarbowych i samorządowych. Zwolnienie to nie dotyczy opłat sądowych. Odnośnie dóbr, będących w posiadaniu osób prywatnych, ustawa zawiera następujące postanowienie. Umowa, na mocy której osoba prywatna, będąca w posiadaniu danych dóbr, uznaje za właściciela tych dóbr spadkobierców osoby, której dobra zostały skonfiskowane, bądź wyrok, uznający takich spadkobierców za właścicieli dóbr skonfiskowanych, podlega podatkowi spadkowemu według podwyższonej dwukrotnie stawki, przewidzianej w taryfie opodatkowania spadków i darowizn, dołączonej do ustawy z dn. 18. VII. 1921, jakaby została zastosowana, gdyby własność majątku przeszła drogą spadkobrania bezpośrednio z osoby, której dobra zostały skonfiskowane, na osobę, uznaną za właściciela na mocy umowy, bądź też

wyroku, stawka ta jednak nie może przekraczać 50 %. Małżonkowi i dzieciom uczestników walk o niepodległość powyższe stawki obniża się do połowy, t. j. stosuje się jednokrotne stawki. Za podstawę wymiaru przyjmuje się czystą wartość majątku według jego stanu i wartości z czasu umowy, bądź też wyroku. Przejścia dóbr, o ile w czasie od orzeczenia konfiskaty do zawarcia umowy lub wydania wyroku dokonały się drogą spadku, legatu lub darowizny, nie podlegają podatkowi od spadków i darowizn; kwoty, uiszczone po dzień wejścia w życie ustawy, nie podlegają zwrotowi.

Ustawa z dn. 17. III. 1932 (Dz. U. 25/223) zawiesza (art. 1 VIII) dotychczasowe brzmienie art. 16 ustawy z dn. 11. VIII. 1923 o tymczas. uregul. finansów komunalnych na okres lat 3, ewentl. na termin krótszy, zależnie od decyzji Rady Ministrów. W okresie, wyżej, wymienionym, pobiera się do państwowego podatku od spadków i darowizn i łącznie z nim dodatek komunalny w wys. 10% podatku państwowego. Wpływy z tego dodatku przekazują władze skarbowe komunalnemu funduszowi pożyczkowo-zapomogowemu. Sposób przekazywania tych wpływów określi rozporządzenie Ministra Skarbu, wydane w poroz. z Min. Spr. Wewnętrznych⁷⁰⁾.

Ustawa z dn. 17. III. 1932 (Dz. U. 25/223), zmieniając ustawę z dn. 11. VIII. 1923 o tymczas. uregul. finansów komunalnych, postanawia (art. 1 III), że place budowlane oraz grunty, które; uzyskamy charakter placów budowlanych, mogą być opodatkowane na rzecz gmin miejskich jedynie w formie dodatku komunalnego do państwowego podatku od placów budowlanych; dodatek ten nie może przekraczać 100% podatku państwowego.

Podatku majątkowego dotyczy RMS z dn. 22. XII. 1931 (Dz. U. 1932: 1/4), przedłużające terminy do składania deklaracji oraz dla dostaw zboża, przewidziane w rozporządzeniu z dn. 16. XI. 1931 w sprawie wykonania ustawy o uiszczeniu niektórych zaległych podatków w naturze na cele bezpośredniej pomocy bezrobotnym, do dnia 31. I. 1932 r.⁷¹⁾⁷²⁾.

⁷⁰⁾ W sprawie uiszczenia w naturze zaległości podatku spadkowego zob. Dz. U. 4 i 6. — Podatkowi od darowizn nie podlegają decyzje w sprawie przekazania związkom komunalnym gruntów państw., zajętych pod drogi wojskowe (forteczne). Zob. Dz. U. 218.

⁷¹⁾ Zob. także Dz. U. 6; rozporządzenie dotyczy również zaległości podatków gruntowego, przemysłowego i spadkowego.

⁷²⁾ Administracji skarbowej dotyczą Dz. U. 29, 148—152, 159, 197—199. Pozatem zob. Dz. U. 221 (art. 5 ust. 2) oraz 95. Odnośnie egzekucji podatków i opłat zob. także Dz. U. 219 (art. 21).

IV.

Kredyt publiczny.

Kurs obligacji 5% Państwowej Renty Ziemskiej, wypłaconych z tytułu wynagrodzenia za nieruchomości ziemskie na zasadzie ustawy o wykonaniu reformy rolnej z dn. 28. XII. 1925, ustalony został na r. 1932 w wys. 75 % ich imiennej wartości R. M. R. R. z dn. 22. XII. 1931 (Dz. U. 1932: 2/11). — Na podstawie ustawy z dn. 9. III. 1932 (Dz. U. 26/236) może Minister Reform Rolnych z sum części Parcelacyjnej Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej wykupywać z wolnej ręki i na giełdzie obligacje 5% Państwowej Renty Ziemskiej w celu jej umorzenia na poczet planu lat następnych⁷³⁾⁷⁴⁾.

W zakresie długów zagranicznych należy wymienić umowy z Francją, Anglią i Włochami w sprawie uregulowania długu Polski z tytułu kosztów okupacji terytoriów plebiscytowych Górnego Śląska wzgl. także Olsztyna i Kwidzyna, podpisane w Hadze dn. 20. I. 1930, ratyfikowane zgodnie z ustawą z dn. 17. III. 1931, ogłoszone dn. 9. I. wzgl. 11. II. 1932 (Dz. U. 1/1 i 2 oraz 9/56). Wysokość długów ustalona została na 178.617.885,38 fr., 604.597 funtów 4 szylingi oraz 38.446.117,34 lirów. Celem zupełnego i ostatecznego uregulowania tych długów Polska zobowiązuje się płacić raty roczne, wynoszące od 1931 r. przez 5 lat: 7.112.918 fr., 24.077 funtów, 1.531.062 lirów, w następnych 5 latach: 8.891.143 fr., 30.096 funtów, 1.913.829 lirów, w następnych 10 latach: 10.669.374 fr., 36.115 funtów, 2.296.590 lirów, wreszcie w ostatnich 15 latach do 1965 r.: 11.543.870 fr., 39.075 funt., 2.484.828 lirów. Wymienione wpłaty będą dokonywane 15. IV. każdego roku, począwszy od 15. IV. 1931 r., do Centralnej Kasy Skarbu w Paryżu, na rachunek gotówkowy głównego kasjera Jego Królewskiej Mości w Banku Angielskim wzgl. w Rzymie w Ministerstwie Finansów lub w Banku przez nie wskazanym. Polska ma prawo wykupu w całości lub częściowo wpłat jeszcze nie dokonanych na warunkach stopy dyskontowej 4%. Umowa z Francją zawiera postano-

⁷³⁾ W sprawie kapitalizacji rent inwalidzkich zob. Dz. U. 238 tyt. IV. 3.

⁷⁴⁾ W sprawie zatwierdzania uchwał związków komunalnych, dotyczących zaciągnięcia pożyczek długo- i krótkoterminowych wzgl. wystawiania weksli, zob. Dz. U. 223 art. 1. XIV. Raty amort. i odsetki od długów, zaciągniętych w jakiejkolwiek postaci, nie powinny wynosić więcej niż 25% dochodów zwyczajnych danego związku komunalnego. Zob. także Dz. U. 157 § 2d.

wienie, że frank o którym mowa jest jednostką monetarną określoną przez ustawę z dn. 25. VI. 1928, równającą się 65,5 miligramów złota, próby 0,900.

Konwencja, dotycząca przeniesienia wierzytelności i wkładów Węgierskiej Pocztowej Kasy Oszczędności, podpisana w Budapeszcie dnia 7. XI. 1922, ogłoszona została dn. 25. I. 1932 (Dz. U. S/27/28)⁷⁵).

Co się tyczy gwarancyj, to zaznaczyć należy, że ustawa z dn. 25. II. 1932 o ulgach kredytowych dla instytucyj rolniczych (Dz. U. 24/188) upoważnia Ministra Skarbu do całkowitego lub częściowego umarzania takich należności Skarbu Państwa od instytucyj rolniczych, które powstały w związku z wydaniami za te instytucje gwarancjami, wzgl. z tytułu udzielonych tym instytucjom kredytów. Upoważnienie to stosuje się zarówno do bezpośrednich należności Skarbu Państwa, jak i do należności państwowych instytucyj kredytowych w granicach specjalnych funduszków skarbowych, ulokowanych w tych instytucjach w związku z udzielonemi kredytami, względnie gwarancjami. Powyższe przepisy dotyczą należności, powstałych przed wejściem w życie ustawy (26. III. 1932)⁷⁶).

Dr. Roch Knapowski (Poznań).

3. PRAWO KARNE I PROCES KARNY

Niniejszy referat nawiązuje bezpośrednio do referatu w tym samym przedmiocie umieszczonego w ubiegłym roku w trzecim (czerwcowym) zeszycie „Ruchu”. Uwzględni materiał aż do numeru 18/32 Dz. Ust. włącznie (z 10/3. 1932).

W okresie objętym referatem wydano regulamin więzienny, nowelę do kodeksu postępowania karnego (która dokonywa zmian także w innych kompleksach przepisów), wprowadzono postępowanie doraźne, zmieniono regulaminy wewnętrznego urzędowania (w sądach i prokuraturze).

Ze względu na to, że referaty przeglądu prawodawstwa mają w myśl za-mierzeń Redakcji „Ruchu” cel sprawozdawczo-informacyjny, muszę poprzestać na przedstawieniu zmian w prawodawstwie, a krytyczną ocenę poszczególnych przepisów (w wielu wypadkach uzasadnioną) zastrzec do osobnego artykułu. W referacie używam słownictwa, przyjętego w tekście ogłoszonym w Dz. Ust., jakkolwiek co do niektórych określeń mam zastrzeżenia językowe i prawnicze.

⁷⁵) W sprawie porozumienia polsko-niemieckiego z dn. 31. X. 1929 zob. Dz. U. 82.

⁷⁶) Uchwały związków komunalnych w sprawie objęcia poręki wymagają zatwierdzenia władz nadzorczych. Dz. U. 223 art. 1. XIV. — Zob także Dz. U. 157 § 2d.

REGULAMIN WIEZIENNY

(Rozp. Min. Sprawiedl. z 20. 6. 1931. Dz. Ust. Nr. 71, poz. 577).

Określa skład osobowy więzień. Należą tutaj:

- a) naczelnik więzienia jako kierownik;
- b) pomocnicy naczelnika więzienia i asystenci;
- c) personel kancelaryjny;
- d) niżsi funkcjonariusze: starsi dozorczy i starsze dozorcynie, dozorczy i dozorcynie, wreszcie
- e) pracownicy kontraktowi: kapelani, lekarze, nauczyciele i inni.

Każdy funkcjonariusz więzienny jest obowiązany w zakresie swoich czynności ściśle przestrzegać przepisów, dbać o moralną poprawę więźniów, czuwać nad uwięzionymi i nie dopuszczać do ich ucieczki, jak również do porozumiewania się więźniów z osobami innymi lub między sobą, bez zezwolenia władz do tego uprawnionych. Obowiązki naczelnika więzienia i poszczególnych grup funkcjonariuszy więziennych określone są wyczerpująco. W celu zorganizowania współpracy społeczeństwa z administracją więzienną można tworzyć komitety więzienne (w więzieniach, wyznaczonych przez Ministra Sprawiedliwości). Komitet składa się z pięciu członków: prokuratora okręgowego jako przewodniczącego, naczelnika więzienia i trzech osób, które mianuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości. Komitet współdziała z władzami więziennymi w zakresie opieki moralnej, nauczania i pracy, nadto składa (na żądanie władz) opinie co do przedterminowego zwolnienia więźniów i ich ułaskawienia, wreszcie ma wydawać opinie o celowości awansu lub degradacji więźnia w tych więzieniach, gdzie wykonywa się karę pozbawienia wolności według zasad systemu progresywnego (o czym niżej). Członkowie komitetu pełnią swe funkcje honorowo. Mają prawo wstępu do więzienia i komunikowania się z więźniami w sposób, nie zakłócający normalnego toku życia więziennego. Komitet troszczy się o zapewnienie środków utrzymania osobom zwolnionym z więzienia i nawiązuje w tym celu stosunki z urzędami opieki społecznej i z Towarzystwem Patronatu Więziennego. Szczegółowe przepisy co do przyjmowania więźniów, ich zwalniania, eskortowania i transportu. Zasady segregacji: w oddzielnych więzieniach, a w razie niemożności, w osobnych oddziałach należy umieszczać: a) osoby płci żeńskiej; b) nieletnich do lat siedemnastu; c) śledczych oraz d) recydywistów; nadto należy wyodrębnić oddziały dla osób, skazanych na różne rodzaje kary pozbawienia wolności (ciężkie więzienie, więzienie itd.); więźniów, ukaranych po raz pierwszy, należy

umieszczać w celach osobnych; umieszczenie w celi jednoosobowej jest obligatoryjne co do duchownych świeckich i zakonników, niezależnie od wyznania, skazanych na karę pozbawienia wolności inną niż ciężkie więzienie, dalej co do więźniów śledczych, w razie żądania właściwych władz sądowych lub prokuratorskich, wreszcie z mocy wyroku, natomiast można je stosować fakultatywnie w stosunku do recydywistów, więźniów niebezpiecznych, zdradzających chęć ucieczki i wyjątkowo zdemoralizowanych, wywierających ujemny wpływ na innych, następnie w stosunku do takich recydywistów, którzy odbywają karę według systemu progresywnego, w pierwszym okresie obserwacyjnym, w stosunku do więźniów, umieszczonych w więzieniach izolacyjnych, wreszcie jako karę dyscyplinarną; zamknięcie fakultatywne nie może z reguły trwać dłużej niż trzy miesiące (pomijając wypadek kary dyscyplinarnej, do czego stosuje się odrębne przepisy). Przepisy porządkowe dotyczą zachowania się więźniów wobec władz, porządku dziennego, przechadzki, współżycia więźniów, gier i palenia tytoniu, przestrzegania spokoju i porządku w więzieniu, składania przez więźniów prośb, zażaleń i środków odwoławczych, korzystania z przedmiotów codziennego użytku. Obszerne przepisy o żywieniu więźniów (norma dzienna pożywienia i zasadnicza kaloryczna norma żywnościowa w obliczeniu tygodniowym, odżywianie na koszt państwa, odżywianie na koszt własny, przygotowywanie pożywienia, dożywianie) oraz co do odzieży, bielizny i pościeli (w tym wypadki korzystania z odzieży i bielizny własnej). Postanowienia o komunikowaniu się więźniów ze światem zewnętrznym dotyczą odwiedzania więźniów i ich korespondencji. Celem zapobiegania ucieczkom i zakłóceniu porządku więziennego stworzono „środki zapobiegawcze” (ogólne i szczególne), przepisano również szczególne postępowanie w razie ucieczki. Obszerna skala kar dyscyplinarnych (łącznie 14, zaczynając od nagany aż do przeniesienia do więzienia izolacyjnego). Kary nakłada naczelnik więzienia. Więzień może wnieść zażalenie, o którym orzeka prokurator okręgowy bezzwłocznie i ostatecznie. Zażalenie nie wstrzymuje jednak wykonania kary, bo wykonanie jest natychmiastowe. Więźniom, którzy wyróżniają się wzorowym sprawowaniem, postęпами i pilnością w pracy i nauce, może naczelnik więzienia udzielać ulg i nagród (znowu obszerna skala, pochwała, dopuszczenie w większym zakresie czytelnictwa, korespondencji, odwiedzin, spaceru, zwiększenie zarobku, dłuższe korzystanie ze światła, przedstawienie do ułaskawienia, otrzymanie zapomogi przy zwolnieniu i t. p.). Organizacja pracy wychowawczej ujawnia się w zakresie opieki duchownej (nabożeństwa, nauka religii, pogadanki religijne, odwiedzanie więźniów

w ich celach przez duchownego i wszelkie posługi religijne), działalności kulturalno-oświatowej (nauczanie szkolne, oświata pozaszkolna, czytelnictwo), wychowania fizycznego (pod nadzorem lekarza więziennego) i pracy. Organizacja pracy jest wyodrębniona z ogólnego gospodarstwa więziennego i tworzy osobny dział. Więźniów należy zatrudniać w warsztatach i zakładach przemysłowych więziennych, w gospodarstwach rolnych i ogrodowych, wreszcie zapomocą wynajmu jako sił roboczych. Przy wyznaczaniu odpowiedniego rodzaju pracy należy uwzględnić rodzaj i termin kary oraz wszystkie stosunki osobiste (wiek, płeć, stan zdrowia, stopień wykształcenia ogólnego i zawodowego, inteligencję, dotychczasowe zajęcie na wolności i w więzieniu, zamierzoną pracę na wolności po opuszczeniu więzienia oraz zamiłowanie do pewnej gałęzi pracy). Zawodowe wykształcenie otrzymują więźniowie: a) w warsztatach więziennych, b) w gospodarstwie rolnem, c) drogą udzielania im wiadomości zawodowych w zakresie niższej szkoły rzemieślniczej lub ogrodniczo-rolniczej. Więzień otrzymuje (poza okresem nauki) wynagrodzenie w stosunku do wykonanej pracy dochodowej, z uwzględnieniem kwalifikacji zawodowych, wykazanych postępów i sprawowania. Pracę, wykonaną ponad ustaloną normę, wynagradza się specjalnie. Oprócz wynagrodzenia otrzymują więźniowie osobne premie.

Czas pracy więźniów ustala się według ogólnego ustawodawstwa o pracy. Wynagrodzenie za pracę więźnia zapisuje się na jego rachunek. Dzieli się je na dwie części. Pierwszą pozostawia się do wydatkowania więźnia według jego uznania w granicach, dozwolonych regulaminem, zaś druga tworzy kapitał żelazny, przeznaczony dla więźnia, po zwolnieniu go. Odbywanie kar aresztu i twierdzy określone jest osobnymi przepisami: specjalne oddziały, szereg ulg, skazani na twierdzę odbywają karę w celach jednoosobowych. Odbywający karę aresztu mają możliwość wyboru rodzaju pracy, odbywających karę twierdzy nie można używać do robót gospodarczych. Ulgi, z których korzystają skazani na karę twierdzy, można przyznać (w pełni lub częściowo) więźniom, skazanym na inne kary za przestępstwa, popełnione nie z chęci zysku lub innych niskich pobudek. Przyznanie zarządza Minister Sprawiedliwości na wniosek prokuratora okręgowego. Kary pozbawienia wolności ponad trzy lata należy wykonywać według zasad systemu progresywnego, w więzieniach specjalnie na to przeznaczonych. Ma to na celu stopniowe przygotowanie więźnia do normalnego trybu życia na wolności. Więźniów osadza się w różnych więzieniach zależnie od cech indywidual-

nych, wieku, pobudek przestępstwa, poprzedniej karalności¹⁾ i czasu trwania kary i dzieli się ich na klasy (jest ich trzy) ze stopniowem polepszaniem warunków życia więziennego i rozszerzaniem zakresu ulg. W pierwszej klasie (do której zalicza się więźniów po przybyciu do więzienia) mają przebywać co najmniej sześć miesięcy, recydywiści jednak co najmniej dwanaście miesięcy. Przeniesienie z klasy niższej do wyższej następuje w drodze awansu, zaś z klasy wyższej do niższej — w drodze degradacji. Za podstawę awansu lub degradacji bierze się liczbę uzyskanych przez więźnia t. zw. punktów, która zwiększa się lub zmniejsza zależnie od dodatniego lub ujemnego zachowania się więźnia. Więźniów, którzy nie wykazują poprawy lub mogą demoralizować innych, należy p o z b a w i ć prawa odbywania kary według systemu progresywnego i przenieść do więzień izolacyjnych. Więźniów każdej klasy należy umieszczać w odrębnych celach i oddziałach i odróżniać zewnętrznie (w każdej klasie) specjalnymi odznakami. Przestępców zawodowych, nałogowych i recydywistów oraz ukaranych dyscyplinarnie, co do których zasady wychowawczo-poprawcze, stosowane w zwykłych więzieniach, nie odniosły skutków, a których wpływ na innych więźniów jest szkodliwy, należy umieszczać w więzieniu izolacyjnym. Wykluczeni są duchowni, kobiety, skazani na areszt, twierdzą, więźniowie śledczy oraz więźniowie, którzy nie ukończyli 21 lat. Więźniów dzieli się w więzieniu izolacyjnym na dwie klasy, a przeniesienie z klasy jednej do drugiej opiera się na zasadzie awansu względnie degradacji. Sytuacja więźniów jest gorsza (co do ulg i uprawnień) niż w więzieniach zwykłych. Kary dyscyplinarne można w więzieniu izolacyjnym wymierzyć w większym nasileniu. Z szczególnych ulg i uprawnień w czasie odbywania kary korzystają d u c h o w n i (o ile nie odbywają kary ciężkiego więzienia), przyczem rozporządzenie czyni różnicę między duchownymi świeckimi i zakonnikami trzech obrządków katolickich (rzymskiego, greckiego i ormiańskiego) i duchownymi innych wyznań; pierwsi korzystają z szczególnych ulg i uprawnień w większej mierze, niż drudzy. N i e l e t n i c h do lat 17 (tymczasowo aresztowanych lub odbywających karę) należy umieszczać w osobnych oddziałach dla nieletnich, a jeżeli tymczasowo umieszczeni są w więzieniu, gdzie takiego oddziału niema, należy ich oddzielić od więźniów dorosłych. Nieletniego, który w czasie odbywania kary ukończył lat siedmnaście, można za zezwoleniem Ministra Sprawiedliwości pozostawić w oddziale dla nieletnich aż do ukończenia kary, jednak nie dłużej, jak do chwili pełnoletności — jeżeli względy wychowawcze tego wymagają. W oddziałach dla nieletnich należy

¹⁾ Tak w tekście rozporządzenia.

stosować metody wychowawcze. Oddziałem kieruje naczelnik więzienia przy pomocy nauczyciela - wychowawcy. Nauczanie jest obowiązkowe (co najmniej dwie godziny dziennie). Nieletnich, którzy nie znają rzemiosła, należy zatrudniać (o ile można) pracą na powietrzu, zwłaszcza w ogrodzie i gospodarstwie rolnem; jeżeli uprzednio rozpoczęli już naukę rzemiosła, mają ją kontynuować w więzieniu. Nieletnie płci żeńskiej należy zaznajamiać przede wszystkim z robotami z zakresu gospodarstwa domowego, z robotami ręcznymi, a następnie dopiero nauczać rzemiosł kobiecych. Nieletni nie otrzymują wynagrodzenia za pracę w okresie nauki rzemiosła; ewentualne dochody z ich pracy można zużytkować na cele związane z wychowaniem nieletnich (instrumenty muzyczne, gry sportowe, przyrządy gimnastyczne). Naczelnik więzienia może zezwolić nieletnim na komunikowanie się osobiste i listowne z rodziną oraz osobami trzecimi bez ograniczeń, ustalonych dla więźniów dorosłych. Więźniów śledczych nie można umieszczać razem z więźniami karnymi, lecz osadza się ich w specjalnych więzieniach śledczych lub leż w osobnych oddziałach lub celach więzień karnośledczych. Więźniowie śledczy korzystają z szeregu ulg (co do palenia tytoniu, odżywiania się na własny koszt, korzystania z własnej odzieży, obuwia i bielizny, odwiedzin, korespondencji, czytelnictwa), co jest uzasadnione tem, że nie odbywają jeszcze kary, zatem podlegają tylko tym koniecznym ograniczeniom, które dyktuje interes śledztwa lub porządek więzienny. Więźniowie śledczy są obowiązani do wykonywania robót gospodarczych w obrębie więzienia. Pozatem można zatrudnić pracą za zezwoleniem właściwych władz sądowych lub prokuratorskich tylko tych, którzy wybiorą sobie rodzaj pracy (zatem praca fakultatywna). W regulaminie więziennym mieści się (jako jego część ostatnia) obszerny regulamin sanitarno-lekarski, dotyczący obowiązków lekarzy więziennych, oględzin lekarskich więźniów, przyjęć ambulatoryjnych, szpitalnictwa więziennego, wypadków urodzeń w więzieniu, zaopatrywania więzień w środki lekarskie i ich przechowywania, zasad higieny i porządku w pomieszczeniach więziennych, utrzymania czystości ciała.

W przedstawieniu treści regulaminu więziennego uwydatniono te przepisy, które mogą zainteresować każdego, zajmującego się problemami penitencjarnymi (komitety więzienne, praca więźniów, system progresywny, więzienia izolacyjne, nieletni), natomiast tylko dotknięto takich przepisów, które mają znaczenie jedynie z punktu widzenia wewnętrznej działalności władz więziennych.

Regulamin więzienny wszedł w życie z dniem 1. października 1931 r.

NOWELA PROCESOWA

(Ustawa z 21. I. 1932. Dz. Ust. Nr. 10, poz. 60).

Ustawa ta zmienia liczne przepisy kodeksu postępowania karnego, nadto dokonywa zmian w przepisach, wprowadzających ten kodeks, następnie w przepisach tymczasowych o kosztach sądowych (Dz. Ust. Nr. 54/28, poz. 520) dla b. zaboru rosyjskiego, wreszcie w rozporządzeniu Prezydenta Rzplitej o organizacji więziennictwa (Dz. Ust. Nr. 29/28), poz. 272).

Co do historii ustawy należy zauważyć, co następuje:

Projekt rządowy (druk nr. 274) zaznacza, że przepisy, które normują zakres i tryb zbierania dowodów w obu instancjach merytorycznych, dały skutki ujemne, rozszerzyły nadmiernie (i niepotrzebnie) postępowanie dowodowe, czyniąc je przewlekłym, i powodują znaczne koszty dla Skarbu Państwa, zmiana ich jest wprost koniecznością państwową, należy unormować bardziej szczegółowo i restrykcyjnie powoływanie dowodu ze świadków; przy sposobności tej zasadniczej nowelizacji, należy również wyjaśnić przez zmiany redakcyjne takie przepisy, które budziły wątpliwości lub wykazały pewne luki.

Sejmowa Komisja Prawnicza²⁾ (druk nr. 438) złądziła projektowane rygory dowodowe (obszerniej o tem w dalszym ciągu referatu przy omawianiu poszczególnych punktów), przepisy wyjaśniające przeważnie przyjęła, a tylko w kilku punktach uznała je za zbędne wobec ustalonej już praktyki sądowej, co do szeregu przepisów dokonała poprawek względnie uzupełnienia, uwzględniła częściowo zmiany, projektowane we wniosku Klubu Chrześcijańskiej Demokracji (druk nr. 340), natomiast nie przyjęła zmian, wymienionych we wniosku Klubu Parlamentarnego Stronnictwa Ludowego (druk nr. 379), wreszcie opracowała (wspólnie z przedstawicielami Rządu) przepisy przejściowe.

Ustawę uchwalono w brzmieniu proponowanem przez Komisję.

Treść noweli omawia obszernie w „Gazecie Sądowej Warszawskiej” (zaczynając od nr. 8) prof. Mogilnicki. Tekst noweli (z podaniem pełnego brzmienia artykułów znowelizowanych i z motywami sejmowymi) wydano jako suplement II kodeksu postępowania karnego w znanem opracowaniu Czerwińskiego i Przyjemskiego (Warszawa, Księgarnia Prawnicza)³⁾.

²⁾ Przewodniczący Car, sprawozdawca Paschalski.

³⁾ Literaturę podaję do chwili oddania referatu do druku.

Technika redakcyjna noweli jest taka, że bądź przytacza się pełne brzmienie zmienionego przepisu bądź poprzestaje się na stwierdzeniu, że pewne wyrazy lub ustępy zastępuje się wyrazami lub ustępami w nowej redakcji.

Ministra Sprawiedliwości upoważniono (art. 7 noweli) do wydania jednolitego tekstu kodeksu postępowania karnego i przepisów wprowadzających ten kodeks z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych nowelą i przepisami już obowiązującymi przed dniem jej wejścia w życie.

Ze względu na liczne zmiany tekstu oraz wspomnianą wyżej technikę redakcyjną należy pragnąć, aby wydano jednolity tekst jak najrychlej (na zapowiadziany jednolity tekst prawa o ustroju sądów powszechnych czekamy już od dłuższego czasu), bo stan obecny nie jest dogodny dla praktyków prawa, tem więcej sprawia znaczne utrudnienia dla uczącej się młodzieży prawniczej, nadto hamuje akcję wydawniczą.

W przedstawieniu treści noweli opieram się na kolejności jej artykułów, od której odstępuję tylko wówczas, jeżeli przepisy noweli, dalekie od siebie w jej tekście, dotyczą tego samego przedmiotu (n. p. powoda cywilnego). Stworzenie odmiennego układu nie byłoby celowe wobec różnorodności treści, której nie można ująć w małą ilość systematycznie opracowanych punktów.

Dzień wejścia noweli w życie: 1. marca 1932. Zachodzi jednak szereg wyjątków, uchylających zastosowanie przepisów noweli, ze względu na fakty procesowe, które zaszły już w toku postępowania.

I. ZMIANY KODEKSU POSTĘPOWANIA KARNEGO, DOKONANE NOWELĄ.

1. Kategorje osób, które nie podlegają orzecznictwu polskich sądów karnych.

(Art. 31 KPK. art. 1. pkt. 1. now.)

A. Opuszczono naczelników obcych państw, ich służbę i członków ich rodzin⁴⁾.

B. „Osoby należące do pocztu uwierzytelnionego w Polsce przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa obcego” zastąpiono przez „personel dyplomatyczny przedstawicielstwa”.

C. Wstawiono jako nowy punkt „personel kancelaryjny przedstawicielstwa”.

⁴⁾ Te osoby nie były również wymienione w tekście Kom. Kodyf.

D. Co do członków rodzin opuszczono wymóg wspólnego zamieszkania⁵⁾ i wymieniono w tym punkcie także członków rodzin personelu dyplomatycznego (dotychczasowy tekst wymieniał członków rodzin przedstawicieli dyplomatycznych).

E. Dodano, że powyższe przepisy nie mają zastosowania do obywateli polskich.

2. Oznajmianie orzeczeń.

(Art. 50 KPK. art. 1. punkt 2. now.).

Dotychczasowy przepis, iż orzeczenia, zapadłe poza rozprawą, oznajmia się przez doręczenie odpisu, zastąpiono przepisem alternatywnym, iż oznajmia się je bądź przez ogłoszenie ustne, bądź przez doręczenie odpisu.

3. Oskarżenie posiłkowe.

(Art. 70 KPK. art. 1. pkt. 4. now.).

Stworzono nowe przepisy, iż:

A. pokrzywdzony, który zwraca się do sądu apelacyjnego o zezwolenie na popieranie oskarżenia jako oskarżyciel posiłkowy, ma to uczynić za pośrednictwem prokuratora sądu okręgowego⁶⁾.

B. to podanie do sądu apelacyjnego winno być podpisane przez adwokata.

C. Jeżeli nie można było wysłać lub doręczyć pokrzywdzonemu zawiadomienia o tem, iż prokurator odmawia ścigania lub umarza dochodzenie, to pokrzywdzony może zwrócić się o zezwolenie na popieranie oskarżenia w charakterze oskarżyciela posiłkowego w terminie zawitym trzech miesięcy od daty odmowy lub umorzenia dochodzenia.

⁵⁾ Za przyjęciem tego wymogu przytoczono swego czasu ważne argumenty w motywach Kom. Kodyf.

⁶⁾ To postanowienie jest wynikiem inicjatywy sejmowej Komisji Prawniczej. Ma ono na celu umożliwić prokuraturze podjęcie postępowania na nowo w wypadkach, gdy podanie pokrzywdzonego przytacza nowe dowody, popierające tezę oskarżenia, nadto przyczyni się niejednokrotnie (zdaniem Komisji Prawniczej) do zachowania terminu z art. 70 przez tych pokrzywdzonych, którzy bardzo często kierują swe podania do prokuratury, zamiast do sądu orzekającego.

4. *Powództwo cywilne.*

(Art. 74. 465. 466. KPK. art. 1. pkt. 5. 45. 46. now.).

Stworzono nowe przepisy, iż:

A. w razie śmierci pokrzywdzonego mogą wytoczyć powództwo cywilne: małżonek, rodzice, dzieci i wnuki pokrzywdzonego oraz inne osoby, które były na jego utrzymaniu z mocy uprawnień ustawowego (art. 1. pkt. 5. now.)⁷⁾.

B. powód cywilny może założyć apelację także wówczas, gdy oskarżony zapowiedział założenie apelacji (dotychczas tylko w wypadku takiej akcji oskarżyciela). Art. 1. pkt. 45. now.).

C. niewniesienie wyводу apelacji lub cofnięcie apelacji także przez oskarżonego (dotychczas tylko przez oskarżyciela) powoduje, że sąd karny pozostawia bez rozpoznania apelację powoda cywilnego (art. 1. pkt. 46. now.).

5. *Wypadki obrony koniecznej (procesowej).*

(Art. 88. KPK. art. 1. pkt. 6. now.).

Stworzono przepis, że obrona nie jest konieczna także wówczas, jeżeli nieletni staje przed sądem grodzkim, któremu Minister Sprawiedliwości przekazał rozpoznawanie spraw nieletnich w kilku okęgach sądów grodzkich.

6. *Wyznaczenie obrońcy z urzędu.*

(Art. 93. KPK. art. 1. pkt. 7. now.).

W miejsce przepisu dotychczasowego, że do obrony z urzędu wyznacza się sędziego lub aplikanta (gdyby powierzenie jej adwokatowi natrafiało na szczególne trudności), stworzono przepis, że

⁷⁾ Sąd Najw (w orzecz. z 14. 2. 1931) wyraził pogląd, że powodem cywilnym może być tylko pokrzywdzony osobiście (ze względu na brzmienie art. 74 w związku z art. 60 § 2 KPK). W konsekwencji tego stanowiska nikt z bliskiej rodziny pokrzywdzonego, który stał się ofiarą przestępstwa, nie mógł wytoczyć powództwa cywilnego. Aby temu zaradzić, projekt rządowy upoważnił najbliższą rodzinę zabitego do wytoczenia powództwa cywilnego, jeżeli śmierć pokrzywdzonego była wynikiem przestępstwa, o które toczy się proces karny. Sejmowa Komisja Prawnicza poszła dalej w dwóch kierunkach: dopuściła powództwo cywilne w każdym wypadku śmierci pokrzywdzonego niezależnie od tego, czy śmierć była w związku przyczynowym z przestępstwem (czy też nie) i rozszerzyła grono osób, które mają prawo wystąpić z powództwem cywilnym, zaliczając do nich także osoby utrzymywane przez pokrzywdzonego z mocy ustawy.

wyznacza się asesora, aplikanta lub urzędnika sekretariatu sądowego, zaś w sprawach nieletnich — także kuratora nieletnich lub członka patronatu nad nieletnimi⁸⁾.

7. *W sprawie odmówienia zeznań przez świadka.*

(Art. 105. KPK. art. 1. pkt. 8. now.).

W przepisie, iż poprzednie zeznanie świadka nie może służyć za dowód, jeżeli świadek, uprawniony do odmowy, złożył zeznanie, a następnie oświadczył, że chce skorzystać z prawa odmowy — umieszczono uzupełnienie, iż oświadczenie z tym skutkiem jest możliwe tylko przed złożeniem zeznania na przewodzie sądowym pierwszej instancji⁹⁾.

8. *Wypadki przesłuchania świadka pod przysięgą przez sędziego śledczego.*

(Art. 109. KPK. art. 1. pkt. 9. now.).

W wypadku, gdy zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że świadek nie przybędzie¹⁰⁾ na rozprawę główną, wymieniono (czego poprzednio nie było) przyczyny nieprzybycia: przeszkody nie dające się usunąć lub zbyt trudne do usunięcia albo znaczną odległość miejsca pobytu.

9. *Osoby, które nie składają przysięgi.*

(Art. 110. KPK. art. 1. pkt. 10. now.).

Dodano ustęp, w myśl którego nie składają przysięgi duchowni uznanych prawnie wyznań¹¹⁾.

⁸⁾ Sejmowa Komisja Prawnicza usunęła sędziego z rzędu osób, którym można powierzyć obronę z urzędu. Komisja uzasadniła to tem, że nie można bez uszczerbku dla powagi stanowiska sędziego nakładać nań tych obowiązków, skoro procedura nie przyznaje mu szeregu uprawnień procesowych, zastrzeżonych) wyłącznie dla adwokatów — nadto wyznaczenie sędziego obrońcą z urzędu było w praktyce rzadkie i wyjątkowe.

⁹⁾ Stworzono zatem termin ad quem, którego poprzednio nie było.

¹⁰⁾ Obecne brzmienie „nie stawia się na rozprawę główną”, poprzednie brzmienie „nie będzie mógł stawiać się na rozprawę główną”.

¹¹⁾ Według proj. rząd. mieli duchowni uznanych prawnie wyznań składać przysięgę tylko na żądanie strony. Sejmowa Komisja Prawnicza poszła dalej w tym kierunku i zwolniła takich duchownych od składania przysięgi wogóle. Motywem było rozważanie, że żądanie złożenia przysięgi przez duchownego prowadzi często do niepożądanych konfliktów i że ocena zeznań świadka nie jest uzależniona w niczem od trybu badania.

10. Rota i sposób składania przysięgi.

(Art. 111. KPK. art. 1. pkt. 11. now.).

Skreślono słowa, iż świadek składa przysięgę „każdy z osobna”¹²).

11. Przesłuchanie świadków, którzy w danej sprawie już zeznawali pod przysięgą.

(Art. 114. KPK. art. 1. pkt. 12. now.).

Świadkom tym przypomina się poprzednią przysięgę (w dotychczasowym tekście: świadkowie ci powołują się na poprzednią przysięgę); w wypadku ponownego odebrania przysięgi skreślono słowa, iż sąd działa z własnej inicjatywy lub na wniosek stron.

12. Zarządzenia celem wymuszenia wydania przedmiotów, stanowiących dowód przestępstwa, uzyskanych przez przestępstwo lub ulegających konfiskacie.

(Art. 154. KPK. art. 1. pkt. 13. now.).

Dodano nowy ustęp, iż na postanowienia sądu, wydane na zasadzie niniejszego artykułu, służy zażalenie.

13. Zatrzymanie korespondencji pocztowej lub telegraficznej albo przesyłek kolejowych w toku dochodzenia.

(Art. 160. KPK. art. 1. pkt. 14. now.).

Wniosek należy złożyć sędziemu śledczemu lub sądowi grodzkiemu (dotychczas sądowi grodzkiemu).

14. Maksymalny okres aresztu w toku śledztwa, łącznie z dochodzeniem.

(Art. 172. KPK. art. 1. pkt. 15. now.).

W przepisie, dotyczącym przedłużenia aresztu (§ 2) poza okres maksymalny, dodano po słowie „sąd” (uprawniony do przedłużenia) określenie „okręgowy”¹³).

15. List żelazny.

(Art. 192. KPK. art. 1. pkt. 16. now.).

Po słowie „sąd” (uprawniony do wydania listu żelaznego) skreślono określenie „apelacyjny”. Znaczy to, że uprawnienie do wydania listu żelaznego przeszło na sąd procesowy.

¹²) Znaczy to, że dopuszczono zbiorowe odbieranie przysięgi (przepis bardzo wątpliwej wartości z punktu widzenia psychologii).

¹³) Zatem w żadnym wypadku sędzia śledczy.

16. Sposób doręczania pism sądowych.

(Art. 197. KPK. art. 1. pkt. 17. now.).

1. Skreślono postanowienie, że pisma sądowe doręcza się w listach poleconych.

2. W wypadkach doręczenia bez użycia poczty (dotychczas: przez woźnych sądowych) postanowiono, że doręczenia mają dokonać funkcjonariusze sądowi lub prokuratorscy, a co do osób pozostających w więzieniu — także funkcjonariusze zarządu więziennego.

3. Dodano przepis, iż adresat może odebrać pismo bezpośrednio w sekretarjacie sądu.

17. Doręczenie w razie nieobecności adresata.

(Art. 203. KPK. art. 1. pkt. 18. now.).

1. Jeżeli się nikt nie znajdzie, ktoby pismo chciał przyjąć, zostawia się je bądź w miejscowym urzędzie gminnym bądź w urzędzie pocztowym (dotychczas tylko w urzędzie gminnym).

2. Sprecyzowano przepis dotyczący wypadku, gdy należy przybić na drzwiach adresata zawiadomienie, komu pismo doręczono. Według nowego brzmienia należy to uczynić w razie doręczenia pisma sąsiadowi lub dozorczy domu albo pozostawienia go w urzędzie gminnym lub pocztowym.

18. Doręczenie pisma, przeznaczonego dla korporacji, spółki, stowarzyszenia, zakładu lub związku albo dla obrońcy lub pełnomocnika strony.(Nowy art. 203¹ KPK. art. 1. pkt. 19. now.).

Stworzono przepis, w myśl którego można w razie nieobecności w lokalu biurowym osoby, upoważnionej do przyjmowania pism, doręczyć je także zastępczo do rąk każdej osoby, zatrudnionej w biurze, a w braku takich osób, do rąk dozorczy domu, gdzie biuro się znajduje.

19. Wymogi zachowania terminu.

(Art. 218. KPK. art. 1 pkt. 20. now.).

Przepis dotychczasowy uzupełniono ustępem, że termin uważa się za zachowany także wówczas, jeżeli przed jego upływem pismo zostało złożone w zarządzie więzienia przez osobę uwięzioną (dotychczas tylko nadanie pisma w urzędzie pocztowym lub telegraficznym).

20. Termin do zażalenia.

(Art. 221. KPK. art. 1. pkt. 21. now.).

Termin liczy się w wypadkach, gdy ustawa nie nakazuje doręczenia odpisu postanowienia — od daty ogłoszenia (dotychczas od daty wydania).

21. Przywrócenie terminu dotyczącego środka odwoławczego.

(Art. 226. KPK. art. 1. pkt. 22. now.).

Według dotychczasowej redakcji rozstrzygał ostatecznie na posiedzeniu niejawnym sąd odwoławczy.

Według nowej redakcji rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym sąd, w którym należało złożyć środek odwoławczy; na postanowienie odmowne służy zażalenie, które rozstrzyga ostatecznie sąd, właściwy do rozpoznania środka odwoławczego¹⁴).

22. Sprostowanie protokołu.

(Art. 239. KPK. art. 1. pkt. 23. now.).

Jeżeli przewodniczący i protokolant nie przychylił się do żądania strony o sprostowanie, to rozpoznaje żądanie sprostowania na posiedzeniu niejawnym sąd, orzekający w danej sprawie, po wysłuchaniu protokolanta (dotychczas miał w takim wypadku przewodniczący zasięgnąć zdania sędziów, którzy brali udział w rozprawie).

23. Umorzenie dochodzenia w wypadkach, gdy oskarżyciel publiczny nie jest prokuratorem.

(Art. 247. KPK. art. 1. pkt. 24. now.).

Dodano przepis, iż sąd grodzki, odmawiając umorzenia dochodzenia, przesyła sprawę prokuratorowi.

24. Środki zabezpieczające w razie umorzenia dochodzenia względnie śledztwa.

(Art. 248. 273 KPK. art. 1. pkt. 25. 30. now.).

Stworzono przepisy, że:

1. w razie umorzenia dochodzenia sąd grodzki lub (na wniosek prokuratora) sąd okręgowy¹⁵) na posiedzeniu niejawnym, zaś w razie umorzenia śledztwa sąd okręgowy na posiedzeniu niejawnym wyda, w wypadkach prawem przewidzianych, postano-

¹⁴) Jest wątpliwe, czy zmiana godzi się z ekonomią pracy sędziowskiej (por. motywy Kom. Kodyf.).

¹⁵) Stosownie do właściwości.

wienie co do umieszczenia podejrzanego (w wypadku dochodzenia) względnie oskarżonego (w wypadku śledztwa) w zakładzie leczniczym lub zastosowania względem niego innych środków zabezpieczających. Przed wydaniem postanowienia należy wysłuchać podejrzanego względnie oskarżonego lub obrońcę.

2. Na postanowienie powyższe służy zażalenie.

25. Czynności sądowe w toku dochodzenia na wniosek prowadzącego dochodzenie.

(Art. 251. KPK. Art. 1. pkt. 26. now.).

1. Do czynności, których dokonywa sędzia śledczy lub sąd grodzki na wniosek prowadzącego dochodzenie, zaliczono jako nowe punkty:

A. Przesłuchanie jako świadków pokrzywdzonego i osób, które zatrzymały lub sprowadziły podejrzanego albo z nim równocześnie się stawily.

B. Przesłuchanie świadka, zamieszkałego poza okręgiem sądu okręgowego lub wydziału zamiejscowego, właściwego dla danej sprawy.

2. Do przepisu, dotyczącego wypadku, gdy zachodzi obawa, że świadek nie stawi się¹⁶⁾ na rozprawę główną, dodano określenie przyczyn nieprzybycia (przeszkody nie dające się usunąć lub zbyt trudne do usunięcia albo znaczna odległość miejsca pobytu¹⁷⁾).

3. Dodano przepis, iż jednocześnie z ustaleniem śladów przestępstwa należy dokonać i innych czynności sądowych, których równoczesne przeprowadzenie jest możliwe.

4. Dodano przepis, że na postanowienia, odmawiające spełnienia czynności, służy zażalenie.

26. Czynności sądowe w toku dochodzenia na żądanie pokrzywdzonego lub podejrzanego względnie (w wypadkach nie cierpiących zwłoki) z urzędu.

(Art. 252. KPK. art. 1. pkt. 27. now.).

Zaznaczono ze względu na zmianę art. 251 (wyżej 25), że nie wchodzi tutaj w rachubę przesłuchanie świadka, zamieszkałego poza okręgiem sądu okręgowego lub wydziału zamiejscowego, właściwego dla danej sprawy.

¹⁷⁾ Zmiana jak w art. 109 KPK. (wyżej 8).

¹⁶⁾ Tak obecne brzmienie, poprzednie brzmienie „nie będzie mógł się stawić” (por. art. 109 KPK. (wyżej 8).

27. *Dokonanie czynności w toku dochodzenia, z reguły zastrzeżonych dla sądu, przez prokuratora lub policję z powodu obawy zwłoki.*

(Art. 254. KPK. art. 1. pkt. 28. now.).

Zmiana nieistotna, wywołana potrzebą uzgodnienia tego art. z zmienionym art. 251 (wyżej 25). Por. jednak niżej 5 w rozdziale: Zmiany w przepisach wprowadzających kodeks postępowania karnego.

28. *Wypadki dokonania w toku śledztwa czynności śledczej poza okręgiem sądu lub przesłuchania osoby, przebywającej w innym okręgu.*

(Art. 269. KPK. art. 1. pkt. 29. now.).

Istota zmiany polega na tem, że przez „okręg” rozumie się obecnie okręg sądu grodzkiego, mającego siedzibę w tej samej miejscowości, co sędzia prowadzący śledztwo (dotychczas okręg sądu okręgowego wzgl. okręg sędziego śledczego, jeżeli podzielono terytorjum sądu okręgowego na kilka okręgów sędziów śledczych).

29. *Termin do wniosków dowodowych.*

(Art. 295 KPK. art. 1. pkt. 32. now.).

Dodano przepisy, że:

1. strony mają prawo wnosić o wezwanie innych osób oraz sprowadzenie innych dowodów, prócz wskazanych w wykazie, załączonym do aktu oskarżenia, w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia odpisu aktu oskarżenia (dotychczas tego terminu do postawienia wniosków nie było¹⁸⁾).

2. o tym terminie należy uprzedzić oskarżonego przy doręczeniu odpisu aktu oskarżenia.

30. *Wnioski dowodowe, zgłoszone przed rozprawą, a po upływie dwutygodniowego terminu od daty doręczenia odpisu aktu oskarżenia (wyżej 29).*

(Art. 297 KPK. art. 1. pkt. 33. now.).

Stworzono przepis, iż taki spóźniony wniosek wnosi prezes na posiedzenie niejawne sądu, który może powziąć postanowienie od-

¹⁸⁾ W proj. rząd. termin siedmiodniowy, który sejmowa Kom. Prawn. uważała za zbyt krótki, gdyż mogą zająć wypadki (zwłaszcza w procesie skomplikowanym), że zebranie i sprecyzowanie wniosków dowodowych nie byłoby możliwe w tak krótkim czasie.

mowne, jeżeli zachodzą wymogi, przewidziane w wprowadzonym nowelą nowym artykule 330¹ (niżej 31), co jednak nie dotyczy wniosku prokuratora¹⁹).

31. *Sprawy, w których osobiste stawiennictwo oskarżonego nie jest obowiązkowe.*
(Art. 300 KPK., art. 1. pkt. 34. now.).

Zwolniono od osobistego stawiennictwa także w sprawach, które dotyczą tylko wydanie wyroku łącznego.

32. *Nowy przepis w przedmiocie odmownego załatwienia tenisków dowodowych na rozprawie.*
(Nowy art. 330¹ KPK. art. 1. pkt. 35. now.).

Wprowadzono postanowienia, w myśl których:

1. sąd nie uwzględni zgłoszonego na rozprawie wniosku o przesłuchanie świadków i biegłych oraz o przeprowadzenie innych dowodów, jeżeli okoliczności, na których stwierdzenie dowód wskazano, nie mogą mieć wpływu na treść wyroku.

2. sąd może odrzucić na rozprawie taki wniosek dowodowy, zgłoszony po upływie dwóch tygodni od daty doręczenia odpisu aktu oskarżenia (por. wyżej 29), jeżeli dowód znany był stronie tak wcześniej, że mogła go zgłosić w terminie, a nie dotyczy świeżo ujawnionej okoliczności, mogącej mieć wpływ na treść orzeczenia o winie²⁰).

33. *Protokoły sądowego przesłuchania, które wolno odczytać na rozprawie.*
(Art. 338 KPK. art. 1. pkt. 36. now.).

1. Objęto zezwoleniem odczytania także protokoły sądowego przesłuchania świadków i oskarżonego, sporządzone na (po-

¹⁹) Proj. rząd. skreślał art. 298 (sprowadzenie do sądu świadków lub biegłych przez stronę, której wezwania tych osób odmówiono), sejmowa Kom. Prawn. nie zgodziła się jednak na skreślenie.

²⁰) Sejmowa Kom. Prawn. złagodziła w tym miejscu rygor projektu rządowego. Komisja uważa, że skutki niezachowania dwutygodniowego terminu mogą dotyczyć jedynie tych wniosków, które podyktowane są chęcią umyślnego działania na zwłokę; rozciąganie skutków tych na inne wypadki uznała Komisja za niepożądane, gdyż mogłoby to przechylić szalę na szkodę oskarżonego z uszczerbkiem dla gruntownego wymiaru sprawiedliwości. Poza wypadkami umyślnego działania na zwłokę, sąd winien wniosek uwzględnić, choćby zgłoszono go po terminie, jeżeli dany dowód może mieć wpływ na treść orzeczenia o winie.

przedniej) rozprawie (dotychczas tylko sporządzone w śledztwie lub dochodzeniu).

2. Wprowadzono możliwość odczytania protokółów świadków (tylko świadków), sporządzonych w dochodzeniu, w śledztwie lub na rozprawie w innej sprawie, o ile świadkowie byli badani w danej (t. j. obecnie toczącej się) sprawie (dotychczas były objęte zezwoleniem odczytania tylko protokoły z tej samej sprawy²¹).

3. W wypadku odczytania protokołu świadka wymieniono jako nowe punkty, uzasadniające odczytanie, iż świadkowi nie można było doręczyć wezwania i że świadek nie stawiał się z powodu znacznej odległości miejsca pobytu.

4. W wypadku odczytania protokołu oskarżonego wymieniono jako wymóg odczytania, iż stawiennictwo oskarżonego (który nie stawiał się osobiście na rozprawę) nie jest obowiązkowe.

5. Zaznaczono wyraźnie (czego poprzednio nie było), że można odczytać protokół świadka i oskarżonego, sporządzony w dochodzeniu przez sędziego delegowanego celem sprawdzenia okoliczności faktycznych przed wydaniem postanowienia na posiedzeniu niejawnym sądu (art. 48 KPK.) oraz, że można odczytać protokół oskarżonego, sporządzony w dochodzeniu przy przesłuchaniu zatrzymanego po sprowadzeniu go do najbliższego sądziego śledczego lub sądu grodzkiego (art. 168 KPK.).

6. W wypadku odczytania protokółów za zgodą stron rozszerzono możliwość odczytania na wszelkie protokoły sądowego przesłuchania świadków, biegłych i oskarżonych (dotychczas tylko świadków).

7. Wprowadzono przepis, iż sąd może zaniechać za zgodą stron odczytywania protokółów i zaliczyć je w poczet dowodów, ujawnionych przy rozprawie.

²¹) Sejmowa Komisja Prawnicza nie przyjęła projektu rządowego w tej jego części, w której stwarzał bezwzględną możliwość korzystania na rozprawie sądowej z zeznań oskarżonych i świadków, złożonych w innej sprawie. Komisja uważała to za niedopuszczalne co do oskarżonych (gdyż krępowałoby to — zdaniem Komisji — nadmiernie obronę), zaś co do świadków ograniczyła Komisja możliwość odczytania do wypadków, gdy świadkowie byli badani w danej sprawie.

34. *Odczytywanie na rozprawie innych pism poza protokołami sądowego przesłuchania.*

(Art. 339 KPK. art. 1. pkt. 37. now.).

1'. Wymieniono jako nowe punkty zaświadczenia lekarskie i zawiadomienia pokrzywdzonych o przestępstwie²²⁾.

2. Rozszerzono na inne pisma poza protokołami sądowego przesłuchania przepis, iż można je zaliczyć za zgodą stron w poczet dowodów, ujawnionych na rozprawie, bez ich odczytywania.

35. *Przesłuchanie świadka, który nie stawił się na rozprawę, a nie złożył już poprzednio zeznania, przez członka składu sądzącego lub przez sąd grodzki.*

(Art. 345 KPK. art. 1. pkt. 38. now.).

Przepis dotychczasowy uzupełniono dodatkami, iż:

1. stawiennictwo świadka jest utrudnione z powodu przeszkód nie dających się usunąć lub zbyt trudnych do usunięcia albo z powodu znacznej odległości miejsca pobytu.

2. świadek nie złożył już poprzednio zeznania w d o c h o d z e - n i u , w ś l e d z t w i e l u b n a r o z p r a w i e (dotychczas tylko ogólny wymóg niezłożenia zeznań poprzednio bez wymienienia stadjów postępowania).

36. *Przerwa rozprawy głównej.*

(Art. 346 KPK. art. 1. pkt. 39. now.).

Dodano, że jeżeli przewodniczący, zarządzając przerwę, oznaczy jednocześnie czas i miejsce, w których odbędzie się dalszy ciąg rozprawy, wówczas osoby obecne na przerwanej rozprawie obowiązane są stawić się w nowym terminie bez osobnego wezwania pod rygorem skutków nieusprawiedliwionego niestawiennictwa.

37. *Wnioski dowodowe w postępowaniu przed sądem grodzkim.*

(Art. 444 KPK. art. 1. pkt. 40. now.).

Dodano przepis, że wnioski dowodowe, niezłożone na p i e r - w s z e j r o z p r a w i e g ł ó w n e j , może sąd odrzucić, jeżeli dowód

²²⁾ Proj. rząd. wymieniał tylko (jako nowość) zaświadczenia lekarskie. Sejmowa Komisja Prawn. poszła dalej i zaliczyła tutaj także zawiadomienia pokrzywdzonych o przestępstwie. Komisja motywuje to tem, że często pokrzywdzony zupełnie inaczej przedstawia przebieg sprawy w toku procesu, aniżeli uczynił to w początkowym zawiadomieniu bezpośrednio po wypadku. Odmówienie sądowi prawa korzystania z tak charakterystycznego materiału kłóciłoby się z zasadą dążenia do prawdy materialnej.

znany był stronie tak wcześniej, że mogła go zgłosić na pierwszej rozprawie głównej, a nie dotyczy świeżo ujawnionej okoliczności, mogącej mieć wpływ na treść orzeczenia o winie²³).

38. *Przesłuchanie świadka, który mieszka w okręgu innego sądu grodzkiego, przez ten (miejscowy dla niego) sąd grodzki w toku postępowania przed sądem grodzkim.*
(Art. 446 KPK. art. 1. pkt. 41. now.).

1. Skreślono wymóg, iż stawiennictwo świadka byłoby dlań zbyt uciążliwe.

2. Dotychczasowy przepis obligatoryjny zamieniono na fakultatywny („może zwrócić się do miejscowego sądu grodzkiego” zamiast dotychczasowego „zwraca się”).

39. *Zażalenie z powodu odmowy przyjęcia kasacji oraz w przedmiocie wynagrodzenia za niesłuszne skazanie.*
(Art. 450. 451 KPK. art. 1. pkt. 42. 43. now.).

W obu artykułach wprowadzono zmiany i d e n t y c z n e, których treść jest ta, że zażalenie służy także z powodu odmowy przywrócenia terminu kasacji i że rozstrzyga je Sąd Najwyższy.

40. *Sąd, do którego wnosi się zażalenie.*
(Art. 452 KPK. art. 1. pkt. 44. now.).

Dodano, iż prezes sądu o d m a w i a przyjęcia zażalenia, złożonego po terminie lub przez osobę nieuprawnioną, na co służy z a ż a l e n i e.

41. *Posiedzenie niejawne sądu odwoławczego.*
(Art. 474 KPK. art. 1. pkt. 47. now.).

1. Rozważania wstępne, czy zachodzą formalne warunki apelacji i jakie należy wydać zarządzenia niezbędne do rozpisania rozprawy, przeniesiono z sądu odwoławczego na prezesa tego sądu.

2. Wprowadzono przepis, że prezes wnosi sprawę na posiedzenie niejawne, jeżeli jego zdaniem zachodzi brak formalnych warunków apelacji lub jeżeli uważa, że zamieszczony w apelacji wniosek o wezwanie świadków i biegłych albo o sprowadzenie innych

²³) Według proj. rząd. należało składać wnioski dowodowe aż do rozpoczęcia postępowania dowodowego na pierwszej rozprawie głównej. Sejmowa Kom. Prawn. zmieniła to, wskazując, że w braku aktu oskarżenia strona często dopiero na rozprawie dowiaduje się, o co jest oskarżona i jakie przeciw niej zebrano dowody.

dowodów należy odrzucić, lub też uważa, że należy umorzyć postępowanie (w razie śmierci oskarżonego, przedawnienia lub innej okoliczności wyłączającej ściganie).

3. Wprowadzono przepis, że sąd odwoławczy może, przed rozpisaniem rozprawy, sprawdzić przez właściwy sąd grodzki dowody, przytoczone w apelacji lub w piśmie strony przeciwnej, która apelacji nie założyła, jeżeli przeprowadzenie dowodu ma nastąpić poza siedzibą sądu odwoławczego albo świadkowie lui) biegli zamieszkują poza siedzibą tego sądu.

42. *Zakres postępowania dowodowego w instancji odwoławczej* 24).
(Art. 476-478 KPK. art. 1. pkt. 48. 49. 50. now.).

1. Skreślono dotychczasowy art. 476 (w myśl którego sąd apelacyjny, rozpoznający sprawę z powodu apelacji, założonej od wyroku uniewinniającego w sprawie o przestępstwo ścigane z urzędu, był obowiązany przeprowadzić na nowo całe postępowanie dowodowe).

2. Dotychczasowy art. 477 (w myśl którego w razie niestawienia świadka lub biegłego, przesłuchanego w pierwszej instancji, sąd odwoławczy wtedy tylko odracza rozprawę, gdy uzna ponowne przesłuchanie ich za niezbędne, zaś w przeciwnym razie odczytuje ich zeznania) oznaczono odmienną liczbą bieżącą jako art. 473.

3. Skreślono dotychczasowy art. 478 (w myśl którego sąd odwoławczy wtedy tylko mógł odmówić przyjęcia nowego dowodu wskazanego w apelacji, gdy okoliczności, na których stwierdzenie dowód wskazano, nie mogły mieć wpływu na treść orzeczenia o winie).

4. Natomiast wprowadzono przepisy, objęte oznaczeniem art. 477 (w miejsce przemianowanego na art. 478), iż:

²⁴⁾ Reformę postępowania odwoławczego, objętą projektem rządowym, poparła w zasadzie sejmowa Kom. Prawn, z następujących motywów: apelacja ma służyć kontroli wyroków pierwszej instancji, a nie może być pełną drugą instancją merytoryczną o tym samym zakresie zadań procesowych, co sąd pierwszej instancji; z tego wynika, że w zakresie dowodów podstawą winien być przewód sądowy pierwszej instancji, uzupełnienie zaś tych dowodów ograniczyć się powinno do wypadków istotnej potrzeby, t. j. wówczas, gdy strona przedstawia nowy dowód, który nie był jej znany przed wydaniem zaskarżonego orzeczenia, albo niesłusznie został przez sąd pierwszej instancji odrzucony. W tych granicach uznała jednak Kom. Prawn, za niezbędne skorygować proj. rząd. w tym kierunku, aby nowe dowody można było przedstawiać nie tylko w skardze apelacyjnej, lecz także w dalszym toku procesu odwoławczego.

A. sąd odwoławczy nie może odmówić przyjęcia:

a) dowodu wskazanego w wywodzie apelacji, jeżeli sąd pierwszej instancji bezzasadnie odrzucił wniosek w tym względzie na mocy art. 330¹ (tj. jako nieistotny lub jako spóźniony i nieistotny, jakkolwiek dowód był poprzednio znany), co stosuje się również do wniosków strony przeciwnej, która apelacji nie założyła, jeżeli złożyła wniosek w ciągu siedmiu dni od zawiadomienia jej o przesłaniu akt do sądu odwoławczego;

b) nowego dowodu, nieznanego stronie przed wydaniem zaskarżonego wyroku, a mogącego mieć istotny wpływ na treść orzeczenia o winie.

B. O przyjęciu innych dowodów sąd postanawia według swego uznania.

C. Terminy powyższe nie dotyczą prokuratora.

43. Niestawiennictwo stron w postępowaniu odwoławczem.

(Art. 480 KPK. art. 1. pkt. 51. now.).

Dodano, iż w sprawach z oskarżenia publicznego udział prokuratora w rozprawie odwoławczej jest obowiązkowy.

44. Osoby wolne od składania kaucji kasacyjnej.

(Art. 492 KPK. art. 1. pkt. 52. now.).

Dodano, że w razie złożenia wniosku o przyznanie prawa ubogich po upływie terminu do wyводу kasacji (art. 224) prezes sądu pozostawia wniosek ten bez rozpoznania, kasację zaś bez biegu.

45. Skutki kasacji, założonej od orzeczenia prawomocnego w celu ustalenia należytej wykładni ustawy.

(Art. 522 KPK. art. 1. pkt. 53. now.).

Ustęp, iż Sąd Najwyższy może uchylić zaskarżone orzeczenie tylko na korzyść oskarżonego, zmieniono w ten sposób, że uchylenie jest możliwe tylko wówczas, gdy w zakresie orzeczenia o winie i karze uchylenie jest dla oskarżonego bez znaczenia lub korzystne.

46. Opłaty od powoda cywilnego.

(Art. 555 KPK. art. 1. pkt. 54. now.).

Zasadę, iż od powoda cywilnego pobiera się opłaty według zasad postępowania cywilnego, uzupełniono nowym przepisem, że opłaty na tej samej podstawie pobiera się od oskarżonego, o ile przedsięwzięta przezeń czynność odnosi się wyłącznie do powództwa cywilnego.

47. Zasądzenie od skazanego na rzecz powoda cywilnego wniesionych przez tegoż opłat.

(Art. 559 KPK. art. 1. pkt. 55. now.).

„Wniesione przez tegoż (tj. powoda cywilnego) opłaty” zastąpiono przez „należne mu (tj. powodowi cywilnemu) koszty”.

48. Kto ponosi koszty postępowania, jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono.

(Art. 561 KPK. art. 1. pkt. 56. now.).

Dodano, że Skarb Państwa nie ponosi należności obrońców i pełnomocników stron.

49. Należność świadków (poza wynagrodzeniem za utracony zarobek).

(Art. 567 KPK. art. 1. pkt. 57. now.).

Uzależniono ją obecnie od odległości co najmniej dwudziestu pięciu kilometrów miejsca zamieszkania od siedziby sądu (dotychczas piętnaście).

50. Zwolnienie oskarżonego lub oskarżyciela od zwrotu kosztów postępowania.

(Art. 575 KPK. nrt. 1. pkt. 58. now.).

Dodano, iż:

1. zwolnienie nie stosuje się do zwrotu kosztów, należnych oskarżycielowi prywatnemu lub posiłkowemu od oskarżonego albo oskarżonemu od oskarżyciela.

2. sąd lub prokurator, zarządzając wykonanie wyroku, może odroczyć ściągnięcie opłat i kosztów postępowania, należnych Skarbowi Państwa, lub rozłożyć je na raty na czas, nie przekraczający jednego roku, jeżeli natychmiastowe ich ściągnięcie groziłoby zobowiązanemu zbyt ciężkimi skutkami.

51. Podania skazanych o przywrócenie praw lub zatarcie skazania.

(Art. 614 KPK. art. 1. pkt. 59. now.).

Dodano, że jeżeli orzekało kilka sądów okręgowych lub grodzkich, właściwym jest ten sąd okręgowy, w którym lub w którego okręgu zapadł wyrok ostatni.

52. Czynności prezesa sądu w postępowaniu w sprawach karno-administracyjnych. Cofnięcie żądania rozpoznania sprawy przez sąd.

(Art. 623 KPK. art. 1, pkt. 60. now.).

Dodano, że aż do rozpoczęcia postępowania dowodowego oskarżony może cofnąć żądanie skierowania sprawy na drogę

postępowania sądowego. W tym wypadku orzeczenie władzy administracyjnej staje się prawomocne.

53. *Wniosek o wydanie osoby przebywającej zagranicą.*

(Art. 643 KPK. art. 1. pkt. 61. now.).

Dodano, iż czas trwania aresztu tymczasowego (dwa względnie trzy miesiące w toku dochodzenia, sześć miesięcy w toku śledztwa łącznie z dochodzeniem) liczy się od chwili przejęcia aresztowanego przez władze polskie na obszarze Państwa.

54. *Postępowanie przeciw osobie, wydanej przez obce państwo.*

(Nowy art. 645¹ KPK. art. 1. pkt. 62. now.).

Stworzono następujące przepisy:

1. Jeżeli osoba wydana była oskarżona o kilka przestępstw, a państwo obce wydało ją z zastrzeżeniem ścigania tylko za niektóre z tych przestępstw, to postępowanie karne może obejmować tylko te przestępstwa, a co do innych powinno być zawieszone.

2. Jeżeli przeciw takiej osobie zapadł już wyrok prawomocny, obejmujący kilka przestępstw, wówczas sąd, który wydał wyrok, uchyli wyrokiem orzeczenie o karze i wymierzy karę tylko za przestępstwa, objęte zezwoleniem na wydanie.

3. Postępowanie zawieszone (wyżej 1) można podjąć, jeżeli oskarżony z własnej winy nie opuści granic Polski w ciągu dwóch miesięcy lub jeżeli opuściwszy je, powróci. Termin liczy się od daty prawomocnego ukończenia postępowania w sprawie o przestępstwo, objęte zezwoleniem na wydanie, a w razie skazania — od odbycia kary. W wypadku przewidzianym wyżej w punkcie 2. sąd ograniczy się do wydania orzeczenia o karze.

4. Wydając orzeczenie o karze, sąd nie może orzec kary surowszej od wymierzonej poprzednio oskarżonemu za dane przestępstwo.

55. *Postanowienie tymczasowego aresztowania przestępcy bez wniosku o wydanie.*

(Art. 647 KPK. art. 1. pkt. 63. now.).

Dodano przepis, że o dniu i miejscu tymczasowego zaaresztowania należy bezzwłocznie i bezpośrednio zawiadomić zagraniczną władzę wzywającą lub ścigającą oraz Ministerstwo Sprawiedliwości.

II. *ZMIANY W PRZEPISACH WPROWADZAJĄCYCH KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO, DOKONANE NOWELĄ*

1. Właściwość sądów grodzkich.

(Art. 9. przep. wpraw. KPK. art. 2. pkt. 3. now.).

Na Ziemiach Zachodnich nowela rozszerzyła zakres właściwości sądów grodzkich. Obecnie należą tutaj następujące sprawy²⁵⁾:

1. Właściwość ogólna, oparta na wysokości względnie rodzaju zagrożonej kary.

Sprawy o przestępstwa, za które ustawa przepisuje karę pozbawienia wolności do dwu lat lub grzywnę albo obie te kary łącznie, niezależnie od kar dodatkowych; sąd grodzki nie przestaje być właściwym, choćby groziła kara wyższa ze względu na powrót do przestępstwa (art. 15 KPK.).

Wyjątki w zakresie właściwości ogólnej.

Nie należą jednak do sądów grodzkich niezależnie od wysokości zagrożonej kary, sprawy o zniesławienie²⁶⁾, popełnione treścią druku, o przestępstwa przeciw prawu autorskiemu oraz przepisom o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (art. 16 KPK.).

Nie należą również do sądów grodzkich niezależnie od wysokości zagrożonej kary występki w urzędowaniu (rozdział 28 K. K.) oraz występki faworyzowania wierzycieli i przyjmowania korzyści przez wierzyciela za głosowanie (§§ 241 i 243 ordynacji konkursowej). Art. 8. § 2. punkt 3. przep. wpraw. KPK.

2. Właściwość szczególna.

Natomiast należą do sądów grodzkich następujące poszczególne przestępstwa:

²⁵⁾ Przytaczam pełny zakres właściwości sądów grodzkich na Ziemiach Zachodnich (nie ograniczając się do przedstawienia punktów obecnie zmienionych). Czynię to dlatego, bo przepisy KPK. w tym przedmiocie zmieniono w przep. wpraw. KPK., a obecnie zmieniono znowu te ostatnie przepisy. Wobec tego zorjentowanie się w obecnym stanie prawnym nie jest łatwe.

²⁶⁾ „Zniesławienie” oznacza na obszarze, na którym obowiązuje k. k. niemiecki, obmowę (§ 186), potwarz (§ 187) i znieważenie pamięci zmarłego (§ 189). Art. 13. przep. wpraw. KPK.

Zbrodnie.

a) zbrodnia kradzieży powrotnej (§ 244 k. k.) w wypadku popełnienia (obecnie) zwykłej kradzieży;

b) zbrodnia paserstwa powrotnego, gdy paserstwo (obecnie popełnione) nie dotyczy ciężkiej kradzieży, rozboju lub zbrodni karanej na równi z rozbojem (§ 261 ustęp 2 k. k.).

jeżeli wyrządzona lub zamierzona szkoda nie przenosi w obu wypadkach (a i b) pięciuset złotych.

Występki:

a) występki potwarzy (§ 187 k. k.) z wyjątkiem, gdy czyn popełniono treścią druku;

b) występki lekkiego urazu cielesnego (§ 223 k. k.);

c) następujące występkі przeciw mieniu, jeżeli wyrządzona lub zamierzona szkoda nie przenosi pięciuset złotych:

kradzież zwykła (§ 242 k. k.);

przywłaszczenie (§ 246 k. k.);

oszustwo zwykłe (§ 263 k. k.);

poplecznictwo ciężkie, gdy doznający poplecznictwa dopuścił się zwykłej kradzieży lub przywłaszczenia (§ 258 liczba 1 k. k.);

paserstwo (§ 259 k. k.) (art. 2. pkt. 3. § 1. now. wzgl. art. 9. § 1. przep. wpraw. KPK. w nowej postaci).

Jeżeli w wypadkach, w których właściwość sądu grodzkiego zależy od wysokości szkody (wyrządzonej lub zamierzonej), ujawni się dopiero w toku rozprawy, że kwota albo wartość rzeczy albo szkoda wyrządzona lub zamierzona przenosi pięćset złotych, sąd grodzki nie przestaje być z tego powodu właściwy.

Dalsze słowa „chyba że kwota lub wartość albo szkoda przekracza dwa tysiące złotych” dotyczą tylko b. zaboru austriackiego²⁷⁾

Jeżeli przedmiotem postępowania w sądzie grodzkim są poszczególne przestępstwa, oddane tym sądom do rozpoznania (wymienione wyżej 2), sąd grodzki nie może wymierzyć kary su-

²⁷⁾ W b. zaborze austriackim nowela rozszerzyła również właściwość sądów grodzkich. Należy przytem zauważyć, że zupełnie błędną informację podaje w tym przedmiocie „Kurjer Prawniczy i Sądowy” Nr. 9 (dodatek do nr. 61 „Ilustrowanego Kurjera Codziennego” z 1. 3. b. r.). Autor połączył tam w jedno dwie grupy, które ustawa przeciwstawia sobie, mianowicie przestępstwa, które nie należą do właściwości sądów grodzkich niezależnie od wymiaru kary, oraz poszczególne przestępstwa, które właśnie należą do sądów grodzkich. Obie te grupy określa autor jako należące do sądów grodzkich.

B. zaboru rosyjskiego nowela nie dotyka w przedmiocie właściwości.

rowszej niż dwa lata pozbawienia wolności z wyjątkiem, gdy kara jest uzasadniona powrotem do przestępstwa. (Przepis ten zmierza do uzgodnienia ogólnej i szczególnej właściwości sądów grodzkich). Jeżeli sąd grodzki uzna w toku rozprawy głównej karę surowszą za odpowiednią, przekazuje sprawę sądowi okręgowemu. Sąd okręgowy może jednak na wniosek prokuratora przekazać sprawę z powrotem sądowi grodzkiemu, takie postanowienie sądu okręgowego wiąże sąd grodzki. W razie uznania przez sąd okręgowy swej właściwości oskarżyciel winien wnieść nowy akt oskarżenia.

W tych samych sprawach (tj. jeżeli przedmiotem postępowania w sądzie grodzkim są poszczególne przestępstwa, oddane tym sądom do rozpoznania), dopuszczalne jest w sądach grodzkich postępowanie zaoczne, choćby ustawa karna zagrażała karą pozbawienia wolności ponad jeden rok. Nie dotyczy to jednak wypadków powrotu do przestępstwa²⁸).

2. Wypadki, w których ściganie z urzędu jest uzależnione od upoważnienia lub wniosku pokrzywdzonego lub jakiejś władzy albo od zarządzenia władzy.

(Art. 11. przep. wpraw. KPK. art. 2. pkt. 4. now.).

Dodano następujący przepis:

Ściganie z powodu zniewagi władzy państwowej, urzędnika państwowego lub osoby wojskowej podczas lub z powodu pełnienia przez nich obowiązków urzędowych bądź służbowych albo w związku z ich stanowiskiem nastąpi z urzędu w wypadkach przewidzianych w obowiązujących ustawach, a przez wzgląd na interes publiczny może nastąpić również w wypadkach, gdy ściganie jest według ustawy uzależnione od skargi prywatnej, wniosku lub upoważnienia, choćby takiej skargi, wniosku lub upoważnienia nie złożono. W razie wniesienia oskarżenia publicznego pokrzywdzonemu służy prawo popierania oskarżenia nawet w razie odstąpienia oskarżyciela publicznego.

3. Przestępstwa, ścigane z oskarżenia prywatnego.

(Art. 12. przep. wpraw. KPK. art. 2. pkt. 5. now.).

Zmiany dotyczące przestępstw, wymienionych w § 414 (niemieckiej) ustawy postępowania karnego z r. 1877 (tak w noweli).

²⁸) Wyjątek ten wprowadzono ze względu na b. zabór austrj., ponieważ kara, grożąca oskarżonemu, jest w tych wypadkach zbyt wielka, aby rozprawa mogła się odbyć bez udziału oskarżonego (motywy sejmowej Komisji Prawniczej).

Należy przez to rozumieć (choć nowela tego nie zaznacza) tekst, nadany temu przepisowi rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 16. 6. 1922. Dz. Ust. Nr. 46, poz. 398 dla górnośląskiej części województwa śląskiego, a rozszerzony na województwo poznańskie i pomorskie ustawa z 1. 6. 1923. Dz. Ust. Nr. 61, poz. 445.

Tekst pierwotny, t. j. obowiązujący w chwili powstania Państwa Polskiego, byłby w tym wypadku zupełnie bezprzedmiotowy, gdyż brak w nim punktów, powołanych w noweli.

Zmiany dokonane nowelą są następujące:

1. Opuszczono ustępy, które dotyczyły ścigania w trybie oskarżenia prywatnego występku groźby (§ 241 k. k.) oraz naruszeń autorskiego prawa literackiego, artystycznego i przemysłowego²⁹).

2. Dodano, że ściga się w trybie oskarżenia publicznego:

a) Występek naruszenia miru domowego (§ 123 k. k.), jeżeli naruszenie dotyczy miejsc, przeznaczonych do służby publicznej lub do ruchu publicznego.

b) Występki zniewagi (zniewaga zwykła, obmowa, potwarz, znieważenie pamięci zmarłego) i lekkiego urazu cielesnego, jeżeli

²⁹) W pierwotnym brzmieniu przep. wprowadz. KPK (art. 12. § 2.) powołano § 414 niem. ustawy postępowania karnego w jego pełnej treści pierwszego i drugiego ustępu. Nowela natomiast wymienia jako utrzymane w mocy z pierwszego ustępu tylko punkty 1—3 i 5—7 (drugi ustęp bez zmiany). Wobec tego treść, utrzymana w mocy, jest następująca:

Pokrzywdzony może bez uprzedniego odwoływania się do prokuratury ścigać skargą prywatną za:

1. Występek naruszenia miru domowego w przypadku § 123 k. k.

2. Występki zniewagi w przypadkach §§ 185—187, 189 k. k., jeżeli znieważoną nie jest jedna z korporacji politycznych, wymienionych w § 197 k. k.

3. Występki urazu cielesnego w wypadkach §§ 223, 223a ustęp 1. § 230 k. k., o ile urazu cielesnego nie dopuszczono się z przekroczeniem obowiązku urzędowego, zawodowego lub przemysłowego.

4. uchylone nowelą.

5. Występek naruszenia cudzych tajemnic z przypadku § 299 k. k.

6. Występek uszkodzenia rzeczy w przypadku § 303 k. k.

7. Wszystkie występkі karalne wedle ustawy o nierzeteluem współzawodnictwie.

8. Uchylone nowelą.

Ustęp 2.

Jednakie uprawnienie służy temu, komu ustawy karne nadają samoistne prawo złożenia wniosku o ukaranie.

Uwaga: ustęp 2 dotyczy wypadków z §§ 65. 195. 196. 232/3 k. k.

dopuszczono się przestępstwa w stosunku do władzy (to dotyczy tylko zniewagi), urzędnika, sługi religijnego lub członka siły zbrojnej podczas wykonywania ich zawodu lub w odniesieniu do ich zawodu.

c) Występek niebezpiecznego urazu cielesnego z § 223 lit a k. k. ustęp 1 (zadanie urazu cielesnego bronią, w szczególności nożem lub innym niebezpiecznym narzędziem, albo przez podstępny napad albo przez kilku wspólnie albo w sposób zagrażający życiu).

d) Występek urazu cielesnego z niedbalstwa (§ 230 ustęp 1 k. k.), jeżeli ustawa nie zalicza urazu do lekkich tylko.

e) Występek uszkodzenia rzeczy (§ 303 k. k.), jeżeli uszkodzono rzecz należącą do Państwa lub samorządu terytorjalnego.

Do ścigania w trybie oskarżenia publicznego potrzebny jest wniosek, o ile go kodeks karny wymaga³⁰⁾, w szczególności wniosek pokrzywdzonego lub jego przełożonego. jeżeli dopuszczono się zniewagi lub lekkiego urazu cielesnego w stosunku do urzędnika, sługi religijnego lub członka siły zbrojnej (wyżej b).

Wniosek nie jest jednak potrzebny, jeżeli zachodzą wymogi nowego postanowienia przep. wpraw. KPK. (art. 11 § 2 przep. wpraw. KPK., przytoczony wyżej 2) t. j. gdy ściganie uzasadnione jest interesem publicznym³¹⁾.

Układ noweli w przedmiocie obecnie omawianym nasuwa poważne wątpliwości i zastrzeżenia. Dokonano pewnych zmian dodatnich, ale przez redakcję noweli utrudniono zrozumienie stanu prawnego, bo trzeba zestawiać i porównywać kilka tekstów, a nawet takie badanie nie ze wszystkiem wyklucza wątpliwości, § 414 niestety pozostawiono jeszcze przy życiu. W tekście noweli nie oddzielono poszczególnych ogniw od siebie (liczbami lub literami), dlatego trzeba szukać początku i końca ogniwa. Pozostawiono błąd tekstu z r. 1928 (niezgodność z § 414 wzgl. nieporozumienie na tle treści tego przepisu). Ze względu na wyłącznie informacyjny cel „przeglądu prawodawstwa” powróć do tego tematu w osobnym artykule.

4. *Obrońcy.*

(Art. 14. nast. przep. wpraw. KPK. art. 2. pkt. 6—10. now.).

Dotyczy obrońców poza osobami, wskazanymi w kodeksie postępow. karn., (t. j. adwokatami, profesorami i docentami prawa szkół akademickich).

³⁰⁾ K. k. nie wymaga wniosku co do niebezpiecznego urazu cielesnego (punkt c tekstu).

³¹⁾ W b. zaborze austrijskiej nowela rozszerza zakres przestępstw, ściganych z oskarżenia prywatnego (art. 2. pkt. 5. now.).

Najważniejsze zmiany:

1. Skreślono art. 15 i 16; tworzyły one kategorię obrońców³²⁾ z mocy decyzji prezesa sądu okręgowego (na obszarach, dla których Minister Sprawiedliwości uznałby to za potrzebne), cenzus umysłowy bardzo niski: wykazanie praktycznej (!) znajomości prawa karnego i postępowania karnego przez osoby pełnoletnie, cieszące się dobrą opinią.

2. Dla obrońców (nie będących adwokatami) określono dokładniej, niż poprzednio, sąd dyscyplinarny (sąd dyscyplinarny okręgowy w składzie trzech sędziów okręgowych, zaś w drugiej instancji — sąd dyscyplinarny okręgu apelacyjnego w składzie trzech sędziów apel.) i zapowiedziano wydanie przepisów dyscyplinarnych, co stało się rozporządzeniem Ministra Sprawiedl. z 25. 2. 1932. Dz. Ust. Nr. 15, poz. 89 — dzień wejścia w życie 1. 3. 1932³³⁾

5. *Czynności prokuratora w toku dochodzenia.*

(Art. 20. przep. wpraw. KPK. art. 2. pkt. 11. now.).

Według KPK. (art. 254) prokurator albo policja państwowa dokonują w zastępstwie sędziego czynności ustalającej ślady przestępstwa³⁴⁾ i przesłuchania pod przysięgą świadka³⁵⁾, jeżeli sędziego nie ma na miejscu, a zwłoka groziłaby zanikiem śladów lub dowodów przestępstwa.

Przepisy wpraw. KPK. rozszerzają uprawnienia prokuratora.

Według dotychczasowego tekstu prokurator mógł w toku dochodzenia, ilekroć uznał to za potrzebne, „dokonywać poszczególnych czynności sądowych”.

Natomiast według nowego tekstu uprawnienia prokuratora są ściślej sprecyzowane: może, ilekroć uzna to za potrzebne, dokony-

³²⁾ W sądach grodzkich i w sądzie okręgowym jako wyższej instancji.

³³⁾ Now. zawiera również szczegółowe postanowienia co do uprawnień obrońców, nie będących adwokatami, w b. zaborze ros. i austrj. (przyznanie prawa do zakładania kasacji, o ile byli obrońcami w danej sprawie w instancji niższej); zmieniono przepisy co do wciągania do wykazu obrońców na terenie b. zaboru austrj. takich prawników, którzy złożyli egzamin sędziowski, adwokacki lub notarialny — zmiana dokonana w formie szczególnie nieudanej, długiej mowy krótki sens jest taki, że ten wykaz zamyka się z dniem 1. 3. b. 1.

³⁴⁾ Jeżeli należy przypuszczać, że na rozprawie głównej ślady nie dałyby się odtworzyć bez odczytania protokołu wymienionej czynności (art. 251 KPK. lit. c).

³⁵⁾ Jeżeli zeznanie świadka ma doniosłe znaczenie, a zachodzi obawa, że świadek nie stawi się na rozprawę główną... (art. 251 KPK. lit. d).

wać czynności sądowych, a mianowicie przesłuchiwać świadków bez odbierania od nich przysięgi oraz, gdy sędziego niema na miejscu, dokonywać wszelkich czynności, zastrzeżonych w zasadzie (§ 251 § 1 KPK. w nowej postaci) dla sędziego śledczego lub sądu grodzkiego, z wyjątkiem zbadania stanu umysłowego podejrzanego i przesłuchania świadka, zamieszkałego poza okręgiem sądu okręgowego lub wydziału zamiejscowego, właściwego dla danej sprawy

III. ZMIANY W PRZEPISACH TYMCZASOWYCH O KOSZTACH SĄDOWYCH NA OBSZARZE B. ZABORU ROSYJSKIEGO, DOKONANE NOWELĄ *)

(Dz. Ust. Nr. 54/28. poz. 520. Art. 3 now.).

Dotyczą opłat w wypadku wymierzenia kary łącznej na podstawie kilku wyroków, opłaty w instancji apelacyjnej i w Sądzie Najwyższym.

IV. ZMIANA W ROZPORZĄDZENIU PREZYDENTA RZPLITEJ O ORGANIZACJI WIĘZIENNICTWA, DOKONANA NOWELĄ

(Dz. Ust. Nr. 29/28. poz. 272. Art. 4 now.)

Zmiana dotyczy art. 55 i polega na tem, iż przeniesiono z prokuratora apelacyjnego na sąd apelacyjny decyzję, czy w razie ucieczki więźnia i późniejszego zatrzymania go zaliczy się (czy nie) czas spędzony przez niego w więzieniu przed ucieczką na poczet wykonywanej kary³⁶⁾.

POSTĘPOWANIE DORAŻNE

Rozporządzeniem Rady Ministrów z 2. 9. 1931. Dz. Ust. Nr. 79, poz. 622 wprowadzono je na całym obszarze Państwa co do wszystkich przestępstw, które można poddać postępowaniu dorażnemu.

Rozp. zyskało moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w Dz. Ust. (4. 9.) a weszło w życie w poszczególnych miejscowościach dnia następnego po podaniu go do powszechnej wiadomości we właściwym mieście powiatowem, bez względu na to, kiedy nastąpiło obwieszczenie o wprowadzeniu postępowania dorażnego w poszczególnych miejscowościach, należących do danego powiatu.

*) W czasie druku niniejszego referatu dokonano dalszych zmian ustawą z 17. 3. 1932 Dz. Ust. Nr. 27 poz. 250, jednak zmiany te nie dotknęły punktów objętych nowelą.

³⁶⁾ Niezaliczenie może dotyczyć całości lub części.

ZMIANY REGULAMINÓW WEWNĘTRZNEGO
URZĘDOWANIA

1. Rozporządzeniem Ministra Sprawiedl. z 26. 11. 1931. Dz. Ust. Nr. 102, poz. 784 stworzono nowy regulamin prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych (dzień wejścia w życie 1. 1. 1932). Tem samym uchylono regulamin poprzedni (rozp. Ministra Sprawiedl. z 25. 6. 1929. Dz. Ust. Nr. 46, poz. 382).

2. Rozporządzeniem Ministra Sprawiedl. z 26. 11. 1931 Dz. Ust. Nr. 102, poz. 785 zmieniono częściowo postanowienia regulaminu prokuratury Sądu Najwyższego z 19. 3. 1930 Dz. Ust. Nr. 22, poz. 192. Dzień wejścia w życie 1. 1. 1932.

3. Rozporządzeniem Ministra Sprawiedl. z 26. 11. 1931 Dz. Ust. Nr. 102, poz. 783 zmieniono częściowo przepisy regulaminu sądów apelacyjnych, okręgowych oraz grodzkich w sprawach karnych z 15. 6. 1929. Dz. Ust. Nr. 42, poz. 352.

Dzień wejścia w życie 1. 1. 1932.

Taksy za doręczanie wezwań i innych pism sądowych w sprawach karnych.

Rozp. Ministra Sprawiedl. z 17. 4. 1931 Dz. Ust. Nr. 42, poz. 383. Weszło w życie trzeciego dnia po dniu ogłoszenia, t. j. po 2. 5. 1931. Równocześnie straciło moc obowiązującą rozp. Ministra Sprawiedl. z 25. 6. 1929. Dz. Ust. Nr. 47, poz. 391 w tym przedmiocie.

Właściwość władz skarbowych do wnoszenia oskarżenia przed sądami grodzkimi w sprawach z ustawy karnej skarbowej.

Rozp. Ministra Sprawiedl., wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, z 3. 11. 1931. Dz. Ust. Nr. 98, poz. 754. Zarządzono na podstawie art. 10 przep. wpraw. KPK., że władze skarbowe są właściwe do wnoszenia oskarżenia w zakresie podanym w nagłówku. Rozp. weszło w życie z dniem ogłoszenia

Prof. Dr. Józef Jan Bossowski (Poznań).

4. PRAWO CYWILNE

(od 1 stycznia do 31 grudnia 1931 r.)

Ustawa o ochronie lokatorów ulega w niektórych przepisach zmianie wskutek ustawy z 7 listopada 1931 r. (Dz. U. R. P. nr. 105 poz. 808). Wyjęcie z pod ochrony zostało rozszerzone także na budynki, będące w dniu 1 kwietnia 1923 r. własnością Państwa, o ile są przeznaczone na cele biurowe mieszczących się w nich urzędów państwowych lub urzędów i agencji pocztowych przedsiębiorstwa państwowego „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”.

W tych wypadkach (przewidzianych w art. 2 lit. b) nie obowiązuje trzymiesięczny okres wypowiedzenia na koniec kwartału kalendarzowego. Zwiększony też został zakres moratorium co do eksmisji przez rozciągnięcie go na porę zimową. Eksmisja jest niedopuszczalna w okresie od 1 listopada do 31 marca, jeżeli ją orzeczono z przyczyny zalegania z zapłatą komornego a nadto na mocy decyzji sądu nie będzie wykonana, jeżeli bezrobotny otrzymał pracę i opłaca oprócz bież. komornego zaległe komorne w ratach, wynoszących 25% bież. komornego miesięcznego. Lokator jednakowoż traci prawo do korzystania z moratorium mieszkaniowego, jeżeli w tej samej miejscowości posiada inne mieszkanie lub mu je dostarczono.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27-go kwietnia 1924 r. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie ubezpieczonych uzupełnione zostało celem usunięcia wątpliwości interpretacyjnych ustawą z 18 marca 1931 r. (Dz. U. R. P. nr. 36 poz. 273) w ten sposób, iż wyraźnie nadmieniono, iż można sobie zastrzec, że wierzytelność wyrażona w obcej walucie będzie płatna monetami złotymi w danej walucie obcej lub wedle równowartości czystego złota, zawartego w jednostce pieniężnej danej waluty obcej.

Prof. Alfred Ohanowicz (Poznań).

5. PROCES CYWILNY

(od 1 kwietnia 1931 do 31 marca 1932 r.)

Ubiegły rok sprawozdawczy nie wykazuje większych prac kodyfikacyjnych w dziedzinie procesu cywilnego. Dalsza unifikacja ustawodawcza ujawnia się głównie w ustawach i rozporządzeniach wydawanych dla poszczególnych dzielnic.

I. *Cala Rzeczypospolita*. Kryzys gospodarczy kraju wymagał specjalnego ustawodawstwa celem ochrony istniejących warsztatów pracy. Wychodząc z tego punktu widzenia ustawa z 25 lutego 1932, poz. 87, zmieniła niektóre przepisy ustawy postępowania sądowego z 1864 r. i ustawy o przetargu przymusowym i zarządzie przymusowym z 24 marca 1897 r., obowiązującej na Ziemiach Zachodnich. Zmiany te dotyczą przepisów egzekucyjnych i szczególnie głęboko sięgają, o ile idzie o zasady egzekucji z nieruchomości na Ziemiach Zachodnich. Ustawa z 25 lutego 1932 r. nie obowiązuje na ziemiach b. zaboru austriackiego. Spraw egzekucji dotyczy również i ustawa z 7 marca 1932 r., poz. 219, wprowadzająca znaczne ulgi w razie egzekucji sądowej przeciwko gospodarzom rolnym. Do tej samej dziedziny należy również i ustawa z 7 li-

stopada 1931 r., poz. 808, zmieniająca ustawę o ochronie lokatorów oraz rozp. Prezydenta z 29 marca 1932 r., poz. 253, o zmianie moratorium mieszkaniowego dla bezrobotnych. Do dziedziny egzekucji trzeba wreszcie zaliczyć również i rozp. Min. Spraw, z 22 października 1931, poz. 740, o zmianie rozporządzenia z 13 sierpnia 1930 o warunkach i sposobie zastosowania przez władze sądowe przepisów postępowania cywilnego do egzekucji należności administracyjnych.

W związku z kryzysem gospodarczym jest również i ustawa o nadzwyczajnym podatku od niektórych zajęć zawodowych z dnia 19 grudnia 1931 r., poz. 882. nakładająca specjalny podatek na notariuszów, pisarzy hipotecznych i komorników sądowych. Do ustawy tej wydano rozporządzenie wykonawcze z 19 lutego 1932 r., poz. 115. — Zmian oszczędnościowych doznały również i przepisy o należnościach za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia funkcjonariuszów państwowych w kraju przez rozp. Rady Min. z 10 kwietnia 1931 r., poz. 291, zmienione rozporządzeniami z 3 czerwca 1931 r. poz. 437, z 2 września 1931 r., poz. 658 i 25 września 1931 r., poz. 707, oraz przepisy o takich samych należnościach za podróże zagranicą przez rozp. Rady Min. z 10 kwietnia 1931, poz. 292, przyczem Minister Skarbu obwieszczeniem z 12 sierpnia 1931 r., poz. 621, wydał jednolity tekst dla tychże przepisów. Spraw urzędniczych dotyczą również i inne jeszcze rozporządzenia. Rozp. Min. Spraw, z 30 kwietnia 1931 r., poz. 386, zmieniło § 3 rozp. z 24 grudnia 1928 r. w sprawie prowadzenia wykazu stanu służby dla sędziów, prokuratorów, asesorów sądowych i aplikantów sądowych. Minister Skarbu rozp. z 25 marca 1931 r., poz. 380, ogłosił jednolity tekst ustawy z dnia 11 grudnia 1932 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych. Jednakże ustawa z 18 marca 1932 r., poz. 239 zmieniła niektóre postanowienia dotyczące zaopatrzenia emerytalnego tychże osób. Ustawa zaś z 14 października 1931 r., poz. 749 zmieniła na niekorzyść niektóre postanowienia ustawy o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska oraz ustawy o uposażeniu sędziów i prokuratorów. Państwową pomoc lekarską dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, członków ich rodzin oraz emerytów reguluje rozp. Rady Min. z 22 marca 1932 r. poz. 254. — Z innych rozporządzeń należy wymienić rozp. z 11 lipca 1931 r., poz. 601, w sprawie oznak urzędów i organów pomocniczych i wy-

konawczych w dziale Ministerstwa Sprawiedliwości; dalej rozp. Min. Spraw, z 26 listopada 1931 r. poz. 785 w sprawie częściowej zmiany postanowień regulaminu urzędowania Prokuratury Sądu Najwyższego oraz rozp. Min. Spraw, z 31 grudnia 1931 r. poz. 21 na rok 1932, w sprawie zmiany przepisów przewidujących zamieszczanie ogłoszeń w oddzielnym dodatku do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości „Ruch Służbowy”. Spraw organizacji sądowej dotyczą ustawy z 14 października 1931 r. poz. 786 i 787, w sprawie zniesienia sądu okręgowego w Mławie oraz zmiany okręgów sądów okręgowych w Łomży, Płocku i Warszawie, tudzież w sprawie zniesienia sądu okręgowego w Białej Podlaskiej i zmiany okręgów sądów okręgowych w Lublinie i Siedlcach. Do tego wydano rozp. Min. Spraw, z 10 listopada 1931 r., poz. 789 i 790, w sprawie określenia terminu zniesienia sądu okręgowego w Mławie i Białej Podlaskiej. — Z dziedziny kosztów sądowych wydano dwa rozporządzenia. Jedno z 31 marca 1932 r., poz. 269 dotyczy uiszczenia opłat i kosztów sądowych w postępowaniu cywilnemu a drugie, ogłoszone również pod datą 31 marca 1932 r., poz. 270, reguluje opłaty za doręczenia sądowe w sprawach cywilnych. — Wreszcie wymienić jeszcze trzeba rozp. Min. Spraw, z 25 lutego 1932 r., poz. 89, w sprawie przepisów dyscyplinarnych dla obrońców. — Dziedziny procesowej i ustroju sądowego dotyczą również i inne jeszcze ustawy i rozporządzenia, jakkolwiek nie należą do tej dziedziny bezpośrednio. Do takich przepisów należy zaliczyć ustawę z 13 marca 1931 r., poz. 214, o wygaśnięciu mocy prawnej przepisów wyjątkowych związanych z pochodzeniem, narodowością, językiem, rasą lub religią obywateli Rzeczypospolitej. Dalej wymienić trzeba ustawę z 21 marca 1931 r., poz. 340, o dowodach prawa własności dóbr gruntów scalonych (por. art. 5 do 7); obwieszczenie Min. Reform Rolnych z 5 maja 1931 r., poz. 609, w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z 10 czerwca 1921 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Banku Rolnego oraz rozp. tegoż samego ministra z 5 listopada 1931 r., poz. 810, o opłatach sądowych w sprawach rejestrowego zastawu rolniczego. — Bardzo liczne są też umowy międzynarodowe wywierające wpływ w dziedzinie procesu cywilnego. W pierwszym rządzie trzeba tu wymienić ustawę z 21 stycznia 1932 r., poz. 79, w sprawie wykonania konwencji dotyczącej procedury cywilnej podpisanej w Hadze dn.

17 lipca 1905 r. Co do umów międzynarodowych należy zaznaczyć, że zawarto traktat handlowy i nawigacyjny pomiędzy Polską a Łotwą, podpisany w Rydze dnia 12 lutego 1929 r., poz. 217 i 218 na rok 1931; dalej konwencję handlową i nawigacyjną z Republiką Portugalską, podpisaną w Lizbonie dnia 28 grudnia 1929 r., poz. 289 i 290 z roku 1931; traktat handlowy i nawigacyjny z Estonją podpisany w Tallinie dnia 19 lutego 1927 r., poz. 298 z roku 1931; takież sam traktat z Grecją, podpisany w Warszawie dnia 10 kwietnia 1930 r., poz. 509, 510 z roku 1931, porozumienie z tego samego dnia w sprawie prawa ubogich i kaucji aktorycznej, poz. 599 i 600 z roku 1931; wreszcie traktat przyjaźni, handlowy i nawigacyjny z Republiką Chińską, podpisany w Nankinie dnia 18 września 1929 r., poz. 499 i 500 z roku 1931. Dalej zawarto dwie konwencje konsularne, w szczególności z Rumunją, podpisaną w Bukareszcie dnia 17 grudnia 1929 r., poz. 482 i 483 z roku 1931, oraz z Belgją, podpisaną w Brukseli dnia 12 czerwca 1928 r., poz. 637 i 638 z roku 1931. Ważne są wreszcie umowy zawarte z Niemcami. Umów tych dotyczy ustawa z 17 marca 1931 r. w sprawie ratyfikacji porozumienia polsko-niemieckiego podpisanego w Warszawie dnia 31 października 1929 r. wraz z protokołem końcowym ad art. II porozumienia, poz. 229 z roku 1931, porozumienie to z 31 października 1929 r., poz. 704, 705 łącznie z poz. 701 (plan Young'a) z roku 1931 tudzież rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 12 lutego 1932 r., poz. 82 z 1932 r. o wykonaniu porozumienia polsko-niemieckiego z 31. X. 1929 r.

II. *Ustawodawstwo dzielnicowe* zawiera cały szereg ważnych ustaw i rozporządzeń.

1. *Były zabór rosyjski*. Pomijając rozporządzenia dotyczące zmian okręgów sądowych i rozmieszczenia sądów (por. poz. 221, 365, 366, 430, 431, 454, 455, 465, 511, 512, 529, 579, 580, 581, 582, 583, 624, 684, 688, 738, 739, 746, 792 z roku 1931 oraz poz. 74, 100 i 101 z roku 1932) należy tu wymienić rozporz. Rady Min z 26 maja 1931 r. w sprawie wykonania postanowień konkordatu zawartego pomiędzy Stolicą Apostolską a Polską, poz. 424 z roku 1931. Dalej trzeba przytoczyć rozporz. Min. Spraw z 31 lipca 1931 r., poz. 565 o władzy mianującej i trybie mianowania komorników sądów grodzkich. Ważną jest też ustawa z 17 marca 1932 r., poz. 250, o zmianie przepisów tymczasowych o kosztach sądowych na obszarze okręgu sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. W końcu należy jeszcze wspomnieć o rozp. Min. Spraw, z 28 sierpnia 1931 r., poz. 626, w sprawie ustalenia kwo-

ty ryczałtowej kosztów połączonych z czynnościami sądów rozjemczych w Krakowie, Lwowie, Łodzi i Warszawie dla Zakładu Ubezpieczeń od wypadków oraz sposobu pokrywania tych kosztów.

2. *Były zabór austriacki*. Zasadnicze zmiany w obliczaniu kosztów sądowych wprowadza ustawa z 17 marca 1932 r. poz. 251. Rozporządzenie Min. Spraw, z 25 lutego 1932 r., poz. 106 uchyla ulgi dla aplikantów zawodów prawniczych, którym służba wojskowa przeszkodziła w odbyciu aplikacji. W sprawie strawnego i drogowego dla organów sądowych wyszło nowe rozp. Min. Spraw, z 17 czerwca 1931 r., poz. 456. Wreszcie należy przytoczyć rozp. Min. Spraw, z 12 marca 1931 r. poz. 220, o utworzeniu wydziału handlowego w sądzie okręgowym w Tarnowie.

3. *Ziemie Zachodnie i Górny Śląsk*. W sprawie kosztów sądowych wydano ustawę z 18 marca 1932 r., poz. 252. zmieniającą zupełnie dotychczasowe zasady przy obliczaniu tychże kosztów. Dalej wydano Rozp. Min. Spraw, z 7 marca 1932 r., poz. 154 o komornikach komisaryjnych. Ważne zmiany organizacyjne na Pomorzu przeprowadza rozp. Min. Spraw, z 15 października 1931 r., poz. 745; znosi bowiem wydział zamiejscowy sądu okręgowego w Toruniu, czynny w Brodnicy oraz wydział zamiejscowy sądu okręgowego w Starogardzie, czynny w Wejherowie. Wydział zaś zamiejscowy sądu okręgowego w Starogardzie, czynny w Gdyni otrzymał pełną właściwość rzeczową sądu okręgowego. Specjalnie Śląska dotyczy ustawy z 7 maja 1931 r., poz. 537, w przedmiocie wyznaczenia Sądu Apelacyjnego w Katowicach jako sądu kompetentnego do rozstrzygnięcia o ważności zaprotestowanych wyborów przeprowadzonych do III-go Sejmu Śląskiego. Wreszcie należy jeszcze przytoczyć rozp. Min. Przemysłu i Handlu z 9 lipca 1931, poz. 504 w sprawie powiększenia liczby ławników sądu rozjemczego z siedzibą w Katowicach dla orzekania w sprawach bractw górniczych.

Prof. Dr. Br. Stelmachowski (Poznań).

6. KRONIKA USTAWODAWCZA

(za czas od 12 marca do 31 maja 1932 r.)

Ustawy:

36. z dn. 18. II. 1932 o upoważnieniu Ministra Prz. i H. do ustanawiania prawa zabudowy i zamiany gruntów państwowych w Gdyni (Dz. Ust. Nr. 20, poz. 138).

37. z dn. 17. III. 1932 o upoważnieniu Prez. Rzplitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 165).
38. z dn. 18. III. 1932 ustawa skarbowa na okres od 1. IV. 1932 do 31. III. 1933 (Dz. Ust. Nr. 23, poz. 175).
39. z dn. 28. I. 1932 o ratyfikacji konwencji o polepszeniu losu rannych i chorych w armjach czynnych podpisanej w Genewie 27. VII. 1929 (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 179).
40. z dn. 18. II. 1932 o ratyfikacji konwencji pocztowej 6 porozumień światowego Zw. Pocht, i 3 protokołów końcowych, podpisanych w Londynie 28. VI. 1929 (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 180).
41. z dn. 18. II. 1932 o ratyfikacji konwencji z Rumunją dotyczącej wydawania przestępców i pomocy karnej, podpisanej w Bukareszcie 26. III. 1930 (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 181).
42. z dn. 18. II. 1932 o ratyfikacji konwencji weterynaryjnej między Polską a Belgią podpisanej w Brukseli 18. XII. 1930 (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 182).
43. z dn. 18. II. 1932 z ratyfikacji konwencji o utworzeniu Międzynarodowego Tow. Kredytu Hipotecznego Rolnego podpisanej w Genewie 21. V. 1931 (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 183).
44. z dn. 18. II. 1932 o ratyfikacji umowy polsko-niemieckiej o ułatwieniach w komunikacji kolejowej między Prusami Wschodnimi a trzecimi państwami w tranzycie przez Polskę obszar w. M. Gdańska i t. d. podpisanej w Berlinie 21. XI. 1930 (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 184).
45. z dn. 18. II. 1932 o ratyfikacji porozumienia między Polską a Francją w formie wymiany not z 2. VI. 1931 i o zmianie § 1 art. 14 konwencji weterynaryjnej polsko-francuskiej z 24. IV. 1929 (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 185).
46. z dn. 25. II. 1932 o zmianie ustawy z dn. 3. VIII. 1922 o N. Fr. Adm. (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 186).
47. z dn. 25. II. 1932 o poborze rekruta w 1932 (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 187).
48. z dn. 25. II. 1932 o ulgach kredytowych dla instytucyj rolniczych (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 188).
49. z dn. 18. III. 1932 o dobrach skonfiskowanych przez b. rządy zaborcze uczestnikom walk o niepodległość (Dz. Ust. Nr. 24, poz. 189).
50. z dn. 28. I. 1932 o zmianach ustawy z dn. 18. VII. 1924 o prawach i obowiązkach szeregowych W. P. (Dz. Ust. Nr. 25, poz. 293).

51. z dn. 28. I. 1932 o zmianach rozporz. Prez. Rzplitej z du-
7. III. 1928 o prawach i obowiązkach szeregowych marynarki
wojennej (Dz. Ust. Nr. 25, poz. 214).
52. z dn. 18. II. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzplitej z 6. III.
1928 o żegludze i spławie na śródlądowych drogach wodnych
(Dz. Ust. Nr. 25, poz. 215).
53. z dn. 25. II. 1932 o wykonywaniu planów parcelacyjnych
(Dz. Ust. Nr. 25, poz. 216).
54. z dn. 7. III. 1932 o zbywaniu statków i łodzi polskich żeglugi
śródlądowej (Dz. Ust. Nr. 25, poz. 217).
55. z dn. 7. III. 1932 o przekazywaniu gruntów państw, (drogi
wojskowe) (fortecznych) na własność związkom komunalnym
(Dz. Ust. Nr. 25, poz. 218).
56. z dn. 7. III. 1932 o ulgach w egzekucji sądowej przeciw rolni-
kom (Dz. Ust. Nr. 25, poz. 219).
57. z dn. 10. III. 1932 o dodatkowym kredycie na 1931/32 (Dz.
Ust. Nr. 25, poz. 220).
58. z dn. 12. III. 1932 o ułatwieniu spłat zobowiązań, obciążają-
cych gospodarstwa rolne (Dz. Ust. Nr. 25, poz. 221).
59. z dn. 17. III. 1932 o zmianie art. 53 statutu B-ku Polskiego
(Dz. Ust. Nr. 25, poz. 222).
60. z dn. 17. III. 1932 o zmianie ustaw, dotyczących finansów
komunalnych (Dz. Ust. Nr. 25, poz. 223).
- 61/62. z dn. 18. III. 1932 o dodatkowych kredytach na 1931/32
(Dz. Ust. Nr. 25, poz. 224—225).
63. z dn. 18. III. 1932 o tymczasowym stosowaniu wyjątkowych
zasad bilansowania (Dz. Ust. Nr. 25, poz. 226).
64. z dn. 28. I. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 14. III. 1928
o prawie lotniczym (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 227).
65. z dn. 25. II. 1932 o zwolnienie od podatku dochodowego
w zakładach ubezpieczeń nadwyżek powstałych z przeszaco-
wania nieruchomości (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 228).
66. z dn. 25. II. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 22. VIII. 1932
o zwalczanie zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz. Ust. Nr. 26,
poz. 229).
67. z dn. 25. II. 1932 o drogach lądowych i drogach wodnych
śródlądowych w czasie wojny lub grożącego państwu nie-
bezpieczeństwa (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 230).
68. z dn. 25. II. 1932 o przenoszeniu portfeli ubezpieczeniowych
(Dz. Ust. Nr. 26, poz. 231).
69. z dn. 25. II. 1932 uchylająca ustawę z 28. II. 1919 o zaopa-
trzeniu ludności w drzewo budulcowe i opałowe (Dz. Ust.
Nr. 26, poz. 232).

70. z dn. 28. II. 1932 o uchyleniu ustawy z 2. III. 1920 o organizacji odbudowy wsi, miast i miasteczek, oraz rozporz. generał-gubernatora warszawskiego z 1. XI. 1916 o komasacji gruntów dla m. Kalisza (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 233).
71. z dn. 25. II. 1932 o sprzedaży i zamianie niektórych gruntów państwowych (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 234).
72. z dn. 9. III. 1932 o właściwości Min. R. R. w zakresie wykonywaniu melioracyj (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 235).
73. z dn. 9. III. 1932 o Funduszu Obrotowym Reformy Rolnej (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 231).
74. z dn. 10. III. 1932 o połączeniu przedsiębiorstw państwowych „Polska Agencja Telegraficzna” i „Wydawnictwa Państwowe” (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 237).
75. z dn. 17. III. 1932 o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 238).
76. z dn. 18. III. 1932 o zmianie przepisów, dotyczących emerytur funkcjonariuszów państw, i zawodowych wojskowych (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 239).
77. z dn. 18. III. 1932 o utworzeniu przedsiębiorstwa państwowego „Polski Monopol Tytoniowy” (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 240).
78. z dn. 25. II. 1932 o sprzedaży ruchomości, pozostawionych przez szeregowych, samowolnie opuszczających oddziały wojskowe (Dz. Ust. Nr. 27, poz. 248).
79. z dn. 10. III. 1932 o zmianie rozporz. Prez. Rzpl. z 26. III. 1927 o monopolu spirytusowym (Dz. Ust. Nr. 27, poz. 249).
- 80/82. z dn. 17. III. 1932 o kosztach sądowych (Dz. Ust. Nr. 27, poz. 250—252).
83. z dn. 15. III. 1932 o nieumorzonym długi Twa Dr. Żel. Fabryczno-łódzkiej (Dz. Ust. Nr. 28, poz. 273).
84. z dn. 18. II. 1932 o przystąpieniu Polski do konwencji o ochronie ptaków, podpisanej w Paryżu 19. III. 1902 (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 277).
85. z dn. 18. VI. 1932 o przystąpieniu Polski do konwencji między Austrią, Włochami, Rumunją, Jugosławią i Czechosłowacją o uregulowanie wypłaty zaopatrzenia funkcjonariuszów prowincjonalnych gminnych i powiatowych, podpisanej wraz z protokołem w Wiedniu 30. XI. 1923 (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 278).
86. z dn. 18. II. 1932 o ratyfikacji układu w formie not z 21. II. 1930 w sprawie wprowadzenia zmian w tekście wzoru karty legitymacyjnej dla komiwojażerów, załączonego do konwencji handlowej Polski z Czechosłowacją, podpisanej w Warszawie 23. IV. 1925 (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 279).

87. z dn. 18. II. 1932 o ratyfikacji konwencji Polski z Indjami. dotyczącej stosunków handlowych, podpisanej w Warszawie 8. V. 1931 (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 280).
88. z dn. 25. II. 1932 o ratyfikacji konwencji o wystawach międzynarodowych, podpisanej w Paryżu 22. XI. 1928 (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 281).
89. z dn. 25. II. 1932 o ratyfikacji 1) konwencji handlowej i nawigacyjnej z Rumunją, podpisanej w Warszawie 23. VI. 1930; 2) dwóch not do konwencji w sprawie kukurydzy i rur żeliwnych, 3) protokołu z 23. VI. dotyczącego polsko-rumuńskiej konwencji weterynaryjnej w sprawie przywozu zwierząt oraz surowych produktów zwierzęcych, 4) konwencji weterynaryjnej polsko-rumuńskiej podpisanej wraz z protokołem w Warszawie d. 23. VI. 1930 (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 283).
90. z dn. 25. II. 1932 o ratyfikacji porozumienia Polski z Czechosłowacją o cleniu chodników dywanowych, podpisanego w drodze wymiany not w Warszawie 12. I. 1931 (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 283).
91. z dn. 25. II. 1932 o ratyfikacji porozumienia Polski z Czechosłowacją o cleniu piwa w beczkach, podpisanego w drodze wymiany not w Warszawie 12. I. 1931 (Dz. Ust. Nr. 1°, poz. 1932).
92. z dn. 25. II. 1932 o zbyciu gruntu państw. Szarlej (pow. Śwież; tochłowski) (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 285).
93. z dn. 25. II. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 7. X. 1927 o sztucznych ośrodkach słodzących (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 286).
94. z dn. 25. II. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 27. III. 1923 o ochronie zwierząt (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 287).
95. z dn. 9. III. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 20. VIII. 1927 o rzeczowych świadczeniach wojennych (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 288).
96. z dn. 10. III. 1932 o likwidacji Komitetu Floty Narodowej (Dz. Ust. Nr. 19, poz. 289).
97. z dn. 10. III. 1932 o zmianie statutu Państwowej Rady Kolejowej (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 290).
98. z dn. 10. III. 1932 o spłacie zaległości podatkowych (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 291).
99. z dn. 10. III. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 15. VII. 1927 o izbach przemysłowo-handlowych (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 292).
100. z dn. 17. III. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 7. VI. 1927 o prawie przemysłowym (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 293).

101. z dn. 10. III. 1932 o zmianie art. 7 ustawy z 18. II. 1925 o Radzie Opieki Społecznej (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 298).
102. z dn. 10. III. 1932 o sprzedaży gruntów państw. (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 299).
103. z dn. 12. III. 1932 o sprzedaży nawozów sztucznych (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 300).
104. z dn. 14. III. 1932 o scalaniu działek budowlanych w Gdyni (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 301).
105. z dn. 15. III. 1932 o sprzedaży państw. nieruchomości w Cieszynie (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 302).
106. z dn. 17. III. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 27. V. 1927 o przymusie ubezpieczeń od ognia i o Pow. Zakł. Ub. Wzaj. (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 303).
107. z dn. 18. III. 1932 o zezwolenie na obciążenie hipoteczne fundacji „Zakłady Kórnickie” (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 304).
108. z dn. 18. III. 1932 o Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 305).
109. z dn. 18. III. 1932 o uregulowaniu stosunków w przemyśle naftowym (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 306).
110. z dn. 18. III. 1932 o wykupie gruntów podlegających ochronie drobnych dzierżawców rolnych (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 307).
111. z dn. 18. III. 1932 o uregulowaniu prawa własności gruntów rozparcelowanych w woj. centralnych i wschodnich (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 308).
112. z dn. 12. III. 1932 o zbyciu i zamianie gruntów państwowych (Dz. Ust. Nr. 31, poz. 316).
113. z dn. 14. III. 1932 o rejestrowym zastawie drzewnym (Dz. Ust. Nr. 31, poz. 317).
114. z dn. 18. II. 1932 o ratyfikacji konwencji o traktowaniu jeńców wojennych, podpisanej w Genewie 27. III. 1929 (Dz. Ust. Nr. 31, poz. 318).
115. z dn. 10. III. 1932 o ratyfikacji konwencji między Polską a Anglią o postępowaniu w sprawach cywilnych, podpisanej w Warszawie 26. VIII. 1931 (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 324).
116. z dn. 10. III. 1932 o ratyfikacji konwencji o ekstradycji i pomocy sądowej w sprawach karnych Polski z Belgią, podpisanej w Brukseli 13. V. 1931 (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 325).
117. z dn. 10. III. 1932 o ratyfikacji konwencji osiedleńczej między Polską a Turcją, podpisanej w Ankarze 29. VIII. 1931 (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 326).

118. z dn. 10. III. 1932 o ratyfikacji porozumienia Polski z Węgarami w formie wymiaru not z 4. XI. 1931 o ochronie nazw regionalnych i specjalnych nazw gatunków produktów winnych (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 327).
119. z dn. 10. III. 1932 o przejęciu egzekucji administracyjnej przez władze skarbowe oraz o postępowaniu egzekucyjnym władz skarbowych (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 328).
120. z dn. 10. III. 1932 o zmianie przepisów w sprawie komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 329).
121. z dn. 10. III. 1932 o wolnych obszarach celnych (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 330).
122. z dn. 10. III. 1932 o przedłużeniu okresu urzędowania organów samorządowych na obszarze woj. poznańskiego i pomorskiego (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 331).
123. z dn. 10. III. 1932 o rozdziale i przeznaczeniu majątku pozostałego po kolejowych kasach chorych (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 332).
124. z dn. 10. III. 1932 o sprzedaży, zamianie, odstąpieniu i obciążeniu niektórych nieruchomości państwowych (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 333).
125. z dn. 10. III. 1932 o zmianie ustawy z 28. V. 1920 o polskich statkach handl. morskich (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 334).
127. z dn. 14. III. 1932 o zarobkowym przewozie osób i towarów pojazdami mechanicznymi (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 336).
128. z dn. 15. III. 1932 o pomocy finansowej Skarbu Państwa dla gminy m. Wilna na pokrycie zobowiązań z tytułu 5% obligacji konwersyjnych m. Wilna z 1931 w £ (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 337).
129. z dn. 17. III. 1932 o uregulowaniu stosunków służbowych pracowników instytucji ubezpieczeń społecznych (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 338).
130. z dn. 17. III. 1932 o przekształceniu przedsiębiorstwa państwowego „Żegluga Polska” na tow. akcyjne (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 339).
131. z dn. 18. III. 1932 o zmianie ustawy z 1. VII. 1926 o opłatach stemplowych (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 340).
132. z dn. 10. III. 1932 o udzielaniu poręki państwowej (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 341).
133. z dn. 10. III. 1932 o zapobieganiu rozpowszechniania się szczurów piżmowych na wolności (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 342).

134. z dn. 11. III. 1932 o prywatnych szkołach i zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 343).
135. z dn. 15. III. 1932 o koncesjonowaniu przedsiębiorstw wyrobu kwasu azotowego (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 344).
136. z dn. 15. III. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 30. XII. 1920 o dostosowanie uposażenia pracowników komunalnych do uposażeń funkcjonariuszów państwowych (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 345).
137. z dn. 18. III. 1932 o zmianie ustawy z 4. II. 1928 o ustanowieniu orderu Orła Białego (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 346).
138. z dn. 18. III. 1932 o bezpłatnem dostarczaniu druków dla celów bibliotecznych i urzędowej rejestracji (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 347).
139. z dn. 18. III. 1932 o ratyfikacji konwencji handlowej i nawigacyjnej z Rzeszą podpisaną w Ankarze 29. VIII. 1931 wraz z załącznikami (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 348).
140. z dn. 18. III. 1932 karna skarbową (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 355).
141. z dn. 7. III. 1932 o rybołówstwie (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 357).
142. z dn. 17. III. 1932 o składkach na rzecz Kościoła katolickiego (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 358).
143. z dn. 17. III. 1932 o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 359).
144. z dn. 11. III. 1932 o ustroju szkolnictwa (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 389).
145. z dn. 15. III. 1932 o zmianie rozp. Prez. Rzpl. z 16. III. 1928 o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 390).
146. z dn. 17. III. 1932 o koncesjach na koleje znaczenia miejscowego i koleje miejskie (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 391).
147. z dn. 17. III. 1932 o postępowaniu uproszczonem przy regulowaniu hipotek gruntów scalanych w okręgach sądów Apel. w Krakowie i we Lwowie (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 392).
148. z dn. 17. III. 1932 o uzupełnieniu ustawy z 19. XII. 1923 o wykonaniu decyzji Rady L. N. z 17. VII. 1922 w sprawie uregulowań ubezpieczeń niemieckich, na terytoriach odstąpionych bezpośrednio Polsce przez Niemcy na zasadzie traktatu wersalskiego, oraz o dodatkach drożynianych dla uprawnionych do pobierania świadczeń na zasadzie tej decyzji (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 393).
149. z dn. 17. III. 1932 o zmianie ustawy z 18. VII. 1929 o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 399).

Rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z mocą ustawy:

1. z dn. 30. IV. 1932 w sprawie umownej dla obliczenia uposażenia funkcjonarjuszów państwowych i osób wojskowych pełniących służbę na obszarze w. m. Gdańska (Dz. Ust. Nr. 37, poz. 375).
2. z dn. 21. V. 1932 o zmianie wysokości uposażeń funkcjonarjuszów państw, i wojskowych, oraz emerytów (Dz. Ust. Nr. 43, poz. 419).